

374.8

R-24

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ՅԵՐԵԿԱՆԻ «»

ՎՏԱԿԱՆ ԲԱՆԾԱԾԻ

0983 / 0988.

- Ձեռագրի համարը -

Բանաձևի համարը/Թիվը

N10 ՅԵՐԵԿԱՆ. 10

374.8

Բ-27

74.8

2-27

Հ. Ս. Ս. Հ.

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՈՒՆԱՐԻ

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ՅԵՐԵՎԱՆԻ „[REDACTED]”

ՎԱՐՎԱՐԻ ԲԱՆԿԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ

ՈՅՁՅ / ՈՅՁՅ.

ԵՐԵ
1-2

Հանագրի հրավերագրով.

Գր. Հարությունյան
Բուքարյան
1928/VI-24

Բաճախի համար 14010
N 10 ՅԵՐԵՎԱՆ

01 MAR 2013

ՅԵՐԿՈՒ ԽՈՍՔ

Ամեն գործ իր նպատակն ունի: Այս տեղեկագրի թեկուզ ապակեցիպ, հրաժարականությունն էլ իր նպատակն ունի:

Արդեն հինգ ցարուց ավելի յե գոյությունն ունի մեր Բանժակը. արդեն հինգ ցարի կյանքում գործում է այս նոր տիպի դպրոցական հիմնարկը. բայց մեր հասարակությունը դեռ մանրամասն ու կանոնավոր տեղեկություն չունի նրա ծրագրի, կյանքի, ապագայի, ակադեմիկ պարամունդների և այլ աշխատանքների մասին:

Ահա հենց այդ նպատակով - մեր բանվոր ու գյուղացի աշխատավորությանը Բանժակին ու նրա կյանքին ծանոթացնելու նպատակով, հրաժարվում ենք այս տեղեկագրով:

Մեր ցանկությունն է մասնաճյուղերի կարծիքը Բանժակի մինչ այժմ ունեցած կյանքի և ճանաչողական աշխատանքների մասին, վերաբերյալ հասարակության վերաբերմունքը մեզ ցույց տալ, թե ինչ տեղություններ ունենք և ինչի վրա պետք է կենտրոնացնենք մեր ուղղորդությունը - ցանկալի դրության հասնելու համար:

1385
48

Յերեմյանի ԸՆԿ՝ՄԵՂԻՖԻ՝ առջև

Բանհանք այս հիմա տառա

1. Մեծ հոգեմեծերը հեղաշրջեց նախկին ցարական Ռուսաստանի ամբողջ կյանքը, իր զանազան կողմերով և յեղեղեղներով:

Թե յեղրոպական կապիտալը, վորը խուժել էր Ռուսաստան և մեծ ծավալով տարածվել, և թե ռուսական կապիտալը - արդյունաբերության հաջողության համար անշուշտ գիտելին, վոր պետք է բանվոր դասակարգին տեխնիքական կրթություն տալ: Այդ անհրաժեշտ էր (և է) նրանց ունակությունները մեծացնելու և արտադրության քանակն ուժեղացնելու համար: Սակայն կապիտալիստը գիտեր նաև այն, վոր տեխնիքական կրթության հետ իր «գերեզմանափորը» կարող է առհասարակ հասկանալ: Թե «ինչն ինչ է» - իսկ դա ամենեվին ձեռնտու չէր իրեն, ուստի ձգտում էր վորքան կարելի յե միակողմանի և քիչ լինի այդ կրթությունը՝ իսկ ցարական Ռուսաստանում - ընդհանուր միտումն էր կրթությունից, գիտությունից, լույսից հեռու պահել թե բանվոր դասակարգին և թե կապաժատիքական ազնվականության դարավոր թշնամի գյուղացիությանը:

Այդ պատճառով ել ցարական Ռուսաստանում բանվորների և գյուղացիների զավակները տեղ չունեին դպրոցներում. ամենաշատը այսպես կոչված «Միսիստրական» և «Ծխական» տարրական գրագիտություն տվող դպրոցներն էին, ուր, սակայն, վոգին և ռեժիմն այնպես էր, վոր միայն վոյսարամիտ ամբոխ կարող էր պատրաստվել: Իսկ այն շատ քիչ թվով արհեստագիտական ու տեխնիքական դպրոցները, վոր կային, կաթիլ էին ձուլի մեջ -

թեև հենց այդ դպրոցների սաներն էլին, վոր խմորումն էլին մտցնում:

Ահա այս դրութիւնն էր պատճառը, վոր հոկտեմբերից հետո խորհրդային իշխանութիւնը կանգնած էր մի անհրաժեշտութեան առջև: Մինչ բանվորների և գյուղացիների զավակներից խորհրդային դպրոցներում տեղի տրուող ունակութիւններով ոժտված կատարյալ բանվորներ ու հասարակական կյանքի զանազան շրջանների համար շինարարներ պատրաստելը - բավական տարիներ պիտի անցնէին: Հետեւեալպես անհրաժեշտ էր յերիտասարդ բանվորներին պատրաստել այս գործի համար: Ահա այստեղից, և այս պահանջը տացնելու համար եւ ստեղծվեցին, առաջ յեկան բանվորական ֆակուլտետները:

Ք. Ինչ վերաբերում է մեր յերկրին՝ Հայաստանին, ապա պետք է ասել, վոր նախքան խորհրդայնացումը շատ տարութեւնների յե յենթարկվել:

Թյուրքմէնչայի դաշնագրութիւնից հետո պատմական Հայաստանի մի մասը, գլխավորապես Արարատյան, Շիրակի, Գուգարաց, Արցախի և Սյունյաց նահանգները անցան Ռուսաստանին: Մինչ այդ - փակ տնտեսութեան շրջան ապրող հայ գյուղերն ու ավանները, յենթարկվեցին առևտրա-վաշխառական կապիտալի ազդեցութեանը և դրամն սկսեց կարիք դառնալ ու հզոր դեր խաղալ:

Յեթե ցարական Ռուսաստանը մեռյորկրի վրա չնայեր իբրև գաղութի, ապա Անդրկովկասի հետ նաև Հայաստանը սովյալներ ունէին արդյունաբերական յերկիր դառնալու սակայն այդ այդպես չէրալ: Այնուհետև սկսվեց մեր կյանքում ազգային հարցը և 77-78 թվականների հետ կապված շարաքստիկ «Հայկական դատի» խնդիրը: Առաջ յեկան հայդուկային կազմակերպութիւնները, վորոնք իրենց

զարգացման ընթացքում - Դաշնակցութեան ստեղծվելով դարձան հայ բուրժուազիայի մարտական կազմակերպութիւնները:

Հայ ազգաբնակչութեան խոշորագույն տոկոսն ապրում էր նահապետականութիւնը քայքայված, դեպի վաշխառական կապիտալի ճիրանները գնացող իր կյանքի շրջանը - խավար, հետամնաց, անգրագետ, և ըստ մեծի մասին աղքատ: Ինտելիգենցիան տարված կամ ազգային շովեկամ փրերալ իդեաներով, չէր տեսնում Ռուսաստանում հասունացող դասակարգային շարժումը, վերահաս ինքնիշխանական պատերազմը (իր տնտեսական քայքայումով ու այլ վնասակար ազդեցութիւններով), վորն ավելի ևս սրեց մարդկանց փոխհարաբերութիւնները, վորով և ըստեղծվեց մի տարտամ դրութիւն: Իրերի բերմամբ հառաչ, եկած Դաշնակցական կառավարութիւնն ել, իր ծովցծով «Յերկիր» ստեղծելու ցնորամիտ բարբառաւորով ու խճապետական կառավարութեամբ ավելի ու ավելի ավերեց ժողովրդի տնտեսութիւնը ու դատնացրեւ, կացութիւնը: Պարզ է, վոր հյուսիսում վառվող կարմիր աստղը պիտի գրավեր աշխատավոր ժողովրդին ու մատ գերստձրիակները դուրս քշվէին մեր յերկրից: Ահա ըստհանուր բառերով այն դրութիւնը, վոր ապրել է մեր յերկիրը, նախքան խորհրդայնացումը:

3. Նորակառմ խորհրդային իշխանութիւնն առաջին տարիներում ստիպված էր ժողովրդի ֆիզիքական գոյութիւնը կորստից փրկել. և դա հաջողվեց խորհրդային յեղբայր հանրապետութիւնների միջոցով:

Սակայն մի յերկու տարուց հետո, յերբ, ինչպես ժողովուրդն է ասում, կառավարութեան ձեռք բերանը հասաւ, յերբ հասարակարգութիւններ ստեղծվեցին - թեև

այս չնայած մտածել յերկրի ապագա շինարարության մասին, ապա ի թիվս այլ ճակատների, ուշադրություն դարձրին լուսավորության ճակատի վրա: Յեւ վերջնական անհրաժեշտ եր դասակարգի դիկտատորան ամրացնել հաստատապես, ապա պետք եր բանվոր դասակարգի - աշխատանքի մարդու առաջ քաշման հարցը դնել - յերկրի կառավարությանը մեծ մասամբ նրան հանձնել: Ահա այս հանգամանքն էր, վոր 1922 թվի վերջերին հառաջ բերեց Յերեվանում Բանֆակի ունենալու միտքը:

4. Յեւ ահա 1922 թվի վերջերին, կուսակցության կոմիտեյի հանձնարարությամբ սկսվում է բանֆակ բանալու աշխատանքները: 1923 թվի հունվարին (ըստ Բանֆակում յեղած տեղեկագրի) կատարվում է ընդունելությունները: Կուս. և խորհրդային մարմինները, արհմիությունները գործուղում են բանվորներ և ծառայողներ: Հոմանք յերկյուղ են կրում. թե մեր իրականության մեջ վուչ վուչ չի գա, թե Բանֆակի հասկացողությունը խորթ է և տարորինակ. և այլն: Սակայն ըստ Բանֆակի առաջին վարիչ ընկ. Հայկ Ազատյանի զեկուցման, մինչ հունվարի 29-ը ընդունվել և քննության են յենթարկվել արդեն 226 հոգի: Հունվարի 29-ին բավական մեծ հանդիսավորությամբ լինում է Բանֆակի հանդիսավոր բացումը: Այս հանդեսն այնքան նշանակություն ու ազդեցություն է թողնում, վոր հաջորդ որը նորից 110 հոգի դիմում են տալիս Բանֆակ ընդունվելու համար և այնուհետև եւ շարունակվում է որական 2-3 հոգուց դիմումներ ստանալը:

Սակայն այդպես արագ և շուտ դիմողներից և Բանֆակ ընդունվողներից շատ շատերը, շուտով եւ թողնում, հեռանում են: Ընկ. Ազատյանի հիշյալ զեկուցման

մեջ այդ հանգամանքը բացատրված է այսպես "այդ թեւս են պատկանում գլխավորապես այն ընկերները, վորոնք սկզբից և յեթ Բանֆակի աշխատանքների վրա մասնների արանքով են նայել, կամ աշխատանքի ընդունակ չեն, կամ Բանֆակից հրաջքներ են սպասելիս յեղել, հուսալով, վոր մի քանի ամսվա ընթացքում Բանֆակը կիսագրագետ մարդկանց գիտություններ է տալու, վորոնց յուրացումը միայն յերկար տարիների կանոնավոր և անխնայ աշխատանքի հետեվանք կարող է լինել:

Հեռացողների թվին են պատկանում և մի շարք խորհրդային ծառայողներ, վորոնք մինչև Բանֆակ մտնելը, տարիներ առաջ սովորել են զանազան միջնակարգ դպրոցներում, սակայն այս կամ այն պատճառով 4-րդ 5-րդ դասարաններից դպրոցը թողել են: Վերջիններիս հեռանալը միայն վողջունել կարող ենք, վորովհետեւ նրանց 90 տոկոսը բանվորության դեմ շատ քիչ առընչություն ունեցողներն են":

Ինչպես այժմ, այն ժամանակել հիմնարկ-ճեռնարկներն ընդառաջ չեն գնացել բանվորների սովորելու ձգտումներին. և ինչպես այժմ, այն ժամանակ եւ արհմիությունները չեն աշխատել այդ խնդրի նկատմամբ, սակայն կազմակերպչական հարցերում արհմիությունների դերը շատ մեծ է յեղել - այդ առաջին կազմակերպչական շրջանում: Առանց նրանց ոգնության Բանֆակի կազմակերպչական գործը շատ ավելի դանդաղ կ'կատարվեր: Ափսոս վոր այժմ այդ լավ գործի հետքն անգամ չկա ու արհմիությունները միայն ընդունելության ժամանակ ուսանողներ են գործուղում:

Կազմվել է մի ժամանակավոր ծրագիր և սկսվել է պարապմունքը: Ծրագիրն ի հարկե աշխատելու

Գարմարեցնել ընդունած ուսանողությունը գիտություն մակարդակին: Յեղել են թույլ, միջակ և բավարար խումբակներ, վորոնցից Գաջորդ տարին կազմվել է I և II կուրս - թույլ և միջակ խմբերը լուծելով և մի կուրս կազմելով: Պարապմունքներն սկսվել է Աբովյան դպրոցում և մանկավարժական թանգարանում: Ուսուցչական խումբը կազմվել է մեծ մասամբ պատրաստված մասնագետ ուսուցիչներից:

Այդ և Գաջորդ ուսումնական տարին Բանֆակը նույնիսկ ժամանակավոր կանոնադրություն չի ունեցել և միայն 1924 թվի. Գունվարի 9-ին Հոստոդկոմատի կուլեգիան լսելով ընկ. Հայկ Ազատյանի զեկուցումը ընդունել է նաև ժամանակավոր կանոնադրություն, վորով և միջև այժմ ղեկավարվում է Բանֆակը: Այդ կանոնադրության շատ կետերը հնացել են, ել չեն գործադրվում: մի քանի ուրիշ կետեր կյանքն է ստիպել ավելացնել: Այժմ Արհիուսգլխավարչությունը ըստ ուսական բանֆակների կանոնադրության (անշուշտ Գարմարեցնելով մեր կյանքին ու պայմաններին) կազմել է նոր կանոնադրություն, վորին մասնակցել է և Բանֆակի վարչությունը:

Հաջորդ ուսումնական տարվանից Բանֆակը կը ղեկավարվի այդ կանոնադրությամբ: Այնուհետև 1925 թվի ամառը Արհիուսգլխավարչությունը. հրավիրեց բանֆակների դասադուռների համագումար, ուր և մշակվեց այժմ գործադրվող ծրագիրը:

Բանֆակի ուսանողության կազմը 1923-24 թ.

ուս.

կազմը ըստ խմբակների տարվա սկզբին հետևյալն է յեղել.

1)	I կուրս	I խմբակ	37
"	"	II "	33
"	"	III "	17
"	"	IV "	25
"	"	V "	20
"	"	VI "	33

Ընդամեն 165 հոգի

2)	II կուրս	I խմբակ	37
"	"	II "	19
"	"	III "	22

Ընդամեն 78 հոգի

Ուրեմն I և II կուրսերում ընդամեն յեղել են 243 հոգի:

Ըստ սեռի	Արական	212
	Իգական	31

Գումարը 243

3) Ըստ սոցիալական դրության.

Բանվոր	46
Փյունացի	6
Արհեստ.	40
Ծառայող	142
Այլք	9

Գումարը 243

4) Ըստ կուսակցության

Կ. Կ. անդամ և թեկ.	42
ՀԿՅՄ " " "	77
Անկուսակցական	124

Գումարը 243

5) Ըստ ակադեմիական հառաջադիմության

Փոխադրվել են	137
Վերստուգում ունեն	66
Մնացել են	28
Զուգել են	7
Վարչ. կարգադր.	5

Գումարը 243

Այս նույն թվին տարվա ընթացքում ընդունվել են նաև 18 թյուրք աշակերտներ, վորոնք չեն մտնում նախկին թվի մեջ:

Դասասուներ

1) Ըստ սեռի	Արական	23	
	Իգական	7	
	Գումարը	30	
2) " կուսակցության կուսակց.		3	
	Անկուսակց.	27	
	Գումարը	30	
3) " ազգության	Հայ	28	
	Թյուրք	2	
	Գումարը	30	

Նույն թվի ծախսերն են յեղել

1. Աշխատավարձ	10,535 ռ. 92 4
2. Ուսումնական ծախսեր	1,502 " 65 "
3. Տնտեսական " "	1,090 " 30 "
	Գումարը 13,128 ռ 87

1924-25 ուս. տարի

Տարեկազմին ուսանողության թիվը յեղել է ընդունվելու թյուրքներին 96 տո 324 հոգի:

1) Ըստ խմբակների-

I կուրսի	I խմբակ	34	
" "	II "	34	
" "	III "	33	
" "	IV "	33	
" "	Թյուրք "	18	152
II	I "	34	
" "	II "	28	
" "	III "	32	
" "	IV "	26	120
III	Հաս. բնագ. "	24	
	Տեխնիկ. "	28	52
	Ընդամեն	324	

2) Ըստ սեռի	Արական	294	
	Իգական	30	324

3) Ըստ ազգության	Հայեր	306	
	Թյուրքեր	18	324

4) Ըստ սոցիալական դրության	Բանվոր	133	
	Գյուղացի	32	
	Ծառայող	159	324

5) Ըստ կուսակցության.	Կ. Կ. անդամ և թեկն.	58	
	Հանգիստ " "	137	
	Անկուսակցական	129	324

Ուսանողների թիվը տարեկազմում

6) Ըստ ազգայնամիական հառաջադիմության	Փոխադրվել են	165	
	Վերստուգում ստացել	58	
	Մնում են	29	
	Զտվում են	7	
	Թողնվում և վարչ. վորոշմ.	3	262

Ինչպես յերեվում է ցուցակից՝ նույն տարվա ընթացքում 96 աշակերտ են զանազան պատճառներով 62 հոգի:

Դասասուներ

Նույն տարվա ընթացքում ունեցել ենք ընդամենը 31 հոգի:

1. Ըստ սեռի	Արական	23	
	Իգական	8	31
2. Ըստ ազգության	Հայեր	29	
	Թյուրքեր	2	31
3. Ըստ կուսակց.	Կ. Կ. անդամ	4	
	Անկուսակց.	27	31
4. Ըստ կրթ. ցենզի	Բարձրագույն	18	
	Միջն. բարձր	3	
	Միջնակարգ	8	
	" ցած	2	31

Դրամական հաշիվներ

1. Աշխատավարձ	23,607 - 96
2. Տնտեսական ծախս	1,135 - 70
3. Ուսումնական " "	1,213 -

4. Վառելիք	678	13
5. Թոշակ	2450	-
Ընդամենը	29,084	-79

1925-26 թվ. տարի

Սույն ուսումնական տարում ուսանողության ընդհանուր թիվը սկզբում լինել է	370	հոգի
Տարվա ընթացքում հեռացել են	41	"
Մնացել են տարվա վերջը	329	"

1. Ըստ սեռի	Արական	341	
	Իգական	29	370
2. Ըստ ազգության	Հայեր	326	
	Թյուրքեր	43	
	Ասորի	1	370
3. Ըստ կուսակցութ.	Կ.Կ. անդամ և թեկն.	70	
	143ԵՄ "	160	
	Անկուսակց	140	370
4. Ըստ սոց. դրույթ.	Բանվոր	129	
	Գյուղացի	115	
	Ծառայող	116	
	Այլք	10	370
5. Ըստ կուրսերի	I կուրսեր	147	(4 խմբակ)
	II "	106	(3 ")
	III "	88	(3 ")
	IV "	29	370 (2 ")

Տարեվերջին այս թիվն իջել է 329-ի .

6. Ըստ ակադ. հաստիքայինության		
Փոխադրվել են	148	
Վերադառնվել են ուսնեն	129	
Զուգել են	37	
Մնացել են	15	329

Դասախմբների կազմը

1. Ըստ ազգության	Հայ	30	
	Թյուրք	3	
	Իսլամ	1	34
2. Ըստ սեռի	Արական	27	
	Իգական	7	34

3. Ըստ կուսակցության	Կ.Կ. անդամ	3	
	Անկուսակց	31	34
4. Ըստ կրթութ.	Բարձրագույն	21	
	Միջնակ. բարձր	2	
	Միջնակարգ	9	
	" ցած	2	34

Դասական հաշիվներ

Սույն թվում ստացվել և ծախսվել է՝

1. Աշխատավարձ	§ 40	25,932 -
2. Քրասենյակային	§ 41 հոդ. 1	108 -
3. Բնակ. վարձ-լույս . ջուր	§ 41 " 2	1,065 -
4. Վառելիք	§ 41 " 3	1,620 -
5. Զանազան տնտ. ծախսեր	§ 41 " 4	466 -
6. Հեռախոս և հեռագիր	§ 42	108 -
7. Ուսումնական	§ 44	1,200 -
8. Թոշակներ	§ 45	7,500 -

Ընդամենը 41,909

Սույն գումարից չծախսվելու պատճառով մնացել
է հոգուտ Պետական Գանձարանի

§ 40	45-71
§ 41 հ. 2	20-
	65-71

1926-27 թվ. տարի

Ուսանողության ընդհանուր թիվը լինել է 328 :

1. Ըստ կուրսերի		
I կուրսեր	հայկական	80 հոգի
II "	"	79 "
III "	"	76 "
IV "	"	51 "
II "	թյուրքական	30 "
III. "	"	11 " 327 հ.

Առաջին կիսամյակի վերջին այդ թիվն իջել է
16-ով և ուսանողության թիվը մնացել է 311, 40-ը՝

1. Ըստ ազգության	Հայ	275	
	Թյուրք	36	311

2) Ըստ սեռի	Արական	276	
	Իգական	35	311
3) Ըստ սոց. դրություն	Բանվոր	117	
	Գյուղացի	99	
	Ծառայող	82	
	Արհեստավոր	6	
	Անհայտ	7	311

4. Ըստ կուսակցութ.	Կ.Կ.անդամ և թեկն.	74	
	ԼԿՅԵՄ " "	165	
	Անկուսակցական	72	311

5. Ըստ ազգ. հառաջադիմության	Փոխադրվել են	94	
	Ավանդել են զարկան	37	
	" " աշխատ	2	
	Վերստուգում ունեն	97	
	Մնացել են	41	
	Զուգվել են	24	
	Հեռացել են	6	311

Դասասուններ

1. Ըստ սեռի	Արական	22	
	Իգական	6	28
2. Ըստ ազգության	Հայ	25	
	Թուրք	2	
	Ռուս	1	28
3. Ըստ կրթության	Բարձրագույն	21	
	Միջնակարգ	4	
	" ցած	3	28
4. Ըստ կուսակց.	Կ.Կ.անդամ	2	
	Անկուսակց.	26	28

Դրամական հաշիվներ

Ստացված և նախահաշվային գծով

1. Աշխատավարձ	§ 39	34,002 ռ -
2. Զանազան տնտ. ծախս. "	40	4,922 -
3. Հեռախոսային	" 41	108 -

4. Ուսումնական	§ 43	4,000 ռ -
5. Թոշակներ	" 44-1	7,500 -
6. Սանատորիա	" 44-3	912 -
7. Հանրակացարան	" 45	901 -
8. Ապահովագր. տոկոս.	" 88	1,295 - 25 4.

Ընդամեն 53,640 - 25

Սույն գումարից 120 ռ. § 40-ից ստացվել է 1927-28 թ. Բ.Տ.: § 41-ից չծախսվելու պատճառով մնացել է հոգուտ Պետ. Գանձարանին: Նախահաշվից զատ՝ ինդուստր. Տեխնիկումից փոխարինաբար ստացվել է 2000 ռ. կահավորման համար, վորից մեր միջոցներով նույն տարում ծածկվել է 1200 ռ.: Պարտք մնում ենք 800 ռ.: այսպիսով նույն տարում ծախսվել է 54,305 ռ. 25 4.

Բաճախի ինքնահաշիվ

1922-24 թ. ձեռք է բերված ընդամեն ինքնատա.

1. Պահարաններ	3 հատ արժողութ.	150 ռ
2. Նախտորկա ֆրոնտիկոմատից ձրի	"	150 -
3. Աշակերտական գրասենյան նստարաններ	759 "	900 -
4. Այլ և այլ իրեր	"	450 - 85 4.
5. Գրքեր	709. "	92 - 65 -
		Ընդամեն 1763 - 50 4.

Ինքնատարր համարյա ամբողջությամբ ստացվել է զանազան հիմնարկներից, գլխավորապես Տեխնիքական դասընթացներից, վորոն Բանֆակի բացումից մեկ տարի հետո լուծարքի յենթարկվեց:

1924-25 Բ.Տ.

Սույն թվականին ձեռք են բերված՝

1. Պահարան	1 հատ արժողութային	75 ռ
2. Գրատախտակներ	3 "	72 -
3. Ֆիզիքական իրեր	"	386 -
4. Նկարչական	"	25 -
5. Նստարաններ	"	198 -

Պրասենյակային իրեր, աշխարհագրական իրեր և այլ իրեր

Ընդամենը՝ 194 ռ 25 կ.

Ընդամենը՝ ամբողջ տարվա ընթացքում 950 - 25 -

Ուշագրավ է այն հանգամանքը, վոր Բանֆակը միմիայն յերրորդ տարումն է ձեռք բերել գրասենյակի անհրաժեշտ իրեր, այլ և միաժամանակ նախաձեռնում է ունենալ քիմիական կաբինետ, վորի սարքավորման համար ստացվում է Հուս. ժողկոմատից դրամական վորոշ ոգնուկ թյուն նյութեր ձեռք բերելու համար:

1925-26 ուս. տարի

Հիմք է դրվում Բնագիտական Ֆիզիքական կաբինետներին, նաև գրադարանին և ուշք է դարձվում Քիմիական կաբինետի վրա: Ձեռք է բերվել բնագիտական կաբինետի համար իրեր 789 ռ. 95 կ. ի:

1. Ձեռք է բերված Ֆիզիք. կաբինետի համար՝	156 - 35
2. " " Բնագ. ֆիզիք. կառն իրեր	8 - 25
3. " " " քիմ. " "	19 - 40
4. " " " " " "	14 - 05
5. " " աշխարհագր. " "	92 - 50
6. " " ընդհ. և գրանենյակ. " "	152 - 05
7. " " գրադարանի համար " "	96 - 60

Բանֆակի միջոցով, ընդամենը՝ 1334 - 80

Բացի սրանից ստացված է Պետ. համալսարանից ֆիզիքական և քիմիական իրեր մոտ 300 ռ. արժողությամբ:

Ընդամենը՝ 1634 ռ. 70 կ.

Քիմիական կաբինետին քիչ գումար է հատկացված, և դա բացատրվում է նրանով, վոր սրանից առաջ բավական գումար է հատկացված յեղել նրան: Հաշվի մեջ չի մտնում նյութեղենը, վորը քիմիականի համար էլի բավական ստացված է, բնագիտական կաբինետի համար գնված է միկրոսկոպ Հուս. ժողկոմատից ստացված առանձին գումարով:

1926-27 ուս. տարի

Մեզ զբաղեցնող թվին Բանֆակի միջոցները համեմատաբար ավելի ուժեղանում են և Բանֆակը հնարավորություն է ստանում յեղած կաբինետները և գրադարանը կահավորել ու ճոխացնել: Ձեռք են բերվում միկրոսկոպներ, լաբորատոր սեղաններ, այլ և այլ սեղաններ, պահարաններ և այլն: Նույն թվին ինվենտար է ձեռք բերվել ըստ առանձին առանձին բաժինների:

1. Բնագիտական կաբինետ	1812 ռ. 76 կ.
2. Ֆիզիքական " "	730 - 45
3. Քիմիական " "	317 - 80
4. Գրադարան	186 - 40
5. Ընդհանուր (դասարանական պիտույքներ և գրասենյակային իրեր)	406 - 76
6. Աշխարհագրական իրեր	58 - 48
7. Գծագրական դասարանի համար իրեր	217 - —
8. Մաթեմատիքական իրեր	87 - 75
9. Նկարչական " "	22 - 40
10. Հանրակացարանների կահավորման համար	614 - 70
11. Բնագիտ. և ֆիզիք. կաբինետի " "	21 - 50

Ընդամենը 4476 -

Հանրակացարանի կահավորման համար ձեռք են բերված պահարաններ, թախտեր, տումբոլյաներ, աթոռներ, գրասեղաններ և այլ իրեր: Գրադարանի գրքերն այս տեղեկությունների մեջ չեն մտել, վորովհետեւ նա արդեն առանձին բաժանմունք է և ունի հատուկ մատյաններ:

3. Այնպիսի մի ուրույն տիպի հիմնարկ, ինչպիսին Բանֆակն է, պետք է ունենա իր հատուկ շենքը-շենքի մեջ վորոշ հարմարություններ, այն է առարկաների վորոշ խմբակցությունների համար կաբինետ-լաբորատորիաներ (բնագիտական, աշխարհագրական, ֆիզիքական, քիմիական, գծագրական, լեզվի և գրականություն, մաթեմատիկայի, հասարակագիտություն):

Թեև դեռ ևս այդ հնարավորություններ չունի Բան-
ֆազը, բայց և այնպես այս տարի ավելացան մի քանի սե-
յակներ, որոնք աշխատանքները բավական կանոնավորվե-
ցին և ուղղացան: Այս տարի մենք ունենք 11 դասասե-
յակ (8 հայ սեկտորի, 3-ը թյուրք) վորից 8-ը չեղեկված մամե-
րի, 1-ը տագործում է ինդուստր. Տեխնիկումը, 2-ը Գյու-
ղատնտեսականը, իսկ 1-ը վորը շատ փոքր է և 11 ուսա-
հողի սպասարան է տեղավորվում: Գերեկված ժամերին ոգ-
տագործում է մեր թյուրք չքավոր ուսանողների համար
իրեն սերտարան: Բացի դրանից մենք ունենք ֆիզիկո-քի-
միական, բնագիտական (և աշխարհագրական) ու գրծա-
գրական կարքիներ: այլ և 2 փոքրիկ սենյակ, վորոն-
ցից մեկում գրադարանն է տեղավորված, իսկ մյուսը
ուսգործբյուրոյի և կոմբոիցի սենյակն է և ցերեկվա
ժամերին ծառայում է իրեն սերտարան: Տոն և կիրակի
որերը չքավոր, տանը պարապելու հարմարություն չունե-
ցողները պարապում են նաև գծագրական կարքիներում:
Իսկ ուսուցչացոցն ու գրասենյակը միացյալ է Տեխնիկումի ^{հետ:}

Մի մեծ առավելություն ունի շենքն այս տարի, դա
այն է, վոր ամառվա ընթացքում բավական լավ և հիմ-
նական վերանորոգման է յեւթարկվել: Թեև պետք է
խոստովանել, վոր դռներն ու փակերը շատ վատ են շի-
նել և կարիք կա նորից նորոգելու:

Կահավորության և ուսումնական պիտույքների,
մինչև անցյալ 26-27 ուս. տարին Բանֆազը շատ քիչ է
ունեցել: Անցյալ տարի բավականաչափ գնվել է ֆիզիկո-
քիմիական, այլ և բնագիտական ու աշխարհագրական
իրեր, ինչպես նաև գրադարանի համար գրքեր: Այս
տարի հրամանատարական դպրոցից ևս ստացանք բա-
վական քաղակություններ ուսումնական իրեր և գրքեր:

(մոտավորապես 2500 ու. արժողությամբ): Յեղած բոլոր նյա-
տարանները նորոգվեցին և վայելուչ տեսք ստացան: Շին-
վեցին մի քանի պահարաններ, այնպես վոր փոքր իշատե-
տանի դրությունն է ստեղծվել, թեև ի հարկե, դեռ շատ
բացեր, թերություններ ու կարիքներ կան (հրադարանի մա-
սին մանրամասն տեղեկություններ կ'լինեն ուսումնա-
կան բաժնի տեղեկագրում):

Ընթանել ություններ այս տարի կատարվել է անցյալ տա-
րիների նման: Նախ մանդատային հանձնաժողովը
քննել է բոլոր դիմումները և զտել սոցիալական դը-
րություններ-բանֆազի կանոնադրությանն անհամապա-
տասխան դիմում տվողներին: Դիմում տվողների ընդ-
հանուր թիվը յեղել 359, վորից մանդատային հանձնա-
ժողովը քննության թույլատրել է 217 հոգու: Շենքի վե-
րանորոգության պատճառով ստիպված եյինք քննություն
ներս սկսել սեպտեմբեր 12-ին, այն ել ինդուստր. Տեխնի-
կումի գծագրական դասարաններում:

Քննությունները կատարում եյին հատուկ քրե-
նական հանձնաժողովներ վորոնց մասնակցում եյին
նաև ուսանողության ներկայացուցիչները: Քննության
հետևանքները ցույց տվին, վոր չնայած բանվորներին
արված ամեն տեսակ զիջումներին - նրանք թույլ քննու-
թյուն եյին տալիս (թե նորերը և թե վերաքննելիները)
ու դա ունի իր պատճառները:

ա. Նախ բանվորները ութ ժամ աշխատելով, հնարա-
վորություն չեն ունենում պարապելու և անպատրաստ
են գալիս:

բ. Բանվորներից վոմանք կարծում են, թե բանվոր
փնելը բավական է Բանֆազ մտնելու համար և չեն պատ-
րաստվում:

գ. Մեր գործարաններն ու ձեռնարկները ամենեփն ընդ առաջ չեն գնում ուսանողության պահանջներին և նույն իսկ քննության ժամերին չեն ազատում աշխատանքից:

Նոր ընդունվածները 1927.28 ու. Տ.

1. Ըստ ազգության	Հայ	77	հոգի
	Թյուրք	34	"
2. Ըստ սեռի	Արական	96	"
	Ոգական	15	"
3. Ըստ սոց. դրույթյան	Բանվոր	48	"
	Գյուղացի	41	"
	Ծառայող	10	"
	Այլք	12	"
(Արհեստ. Կ. Բ. հաշվառում եւ)			
4. Ըստ կուսակց.	Կ. Կ. անդամ և թեկն.	19	"
	ԼԿԵՄ " "	63	"
	Անկուսակցական	29	"

Այժմ ուսանողությունն ունի հետեվյալ կազմը. 27.28 ու. Տ.

1. Ըստ ազգության	Հայ	265
	Թյուրք	62
2. Ըստ սեռի	Արական	292
	Ոգական	35
3. Ըստ սոց. դրույթյան	Բանվորներ	121
	Գյուղացի	101
	Ծառայող	82
	Այլք	23
4. Ըստ կուսակց.	Կ. Կ. անդամ և թեկն.	81
	ԼԿԵՄ " "	186
	Անկուսակցական	60
5. Ըստ տարիքի	մինչև 18 տար	29 հոգի
	19-21 " "	110 " "
	22-24 " "	84 " "
	25-30 " "	95 " "
	30-ից բարձր	9 " "

6. Ըստ արհմիության անդամի		27.28 թ.
	անդամ	267
	վուչ անդամ	87

7. Ըստ տնտ. դրույթ.	դետ. թողակառու	32 հ.
	Այլ " "	9 " "
	Սեփ. աշխ. ապրող	177 " "
	Ծնող. եղնամբի տակ	10 " "
	Ազգակ. " "	16 " "
	Ամուսնու " "	12 " "
	Ամառվա աշխատանքով	55 " "
	Զի պարզված	13 " "
8. Ըստ քնտ. դրույթ.	Ամուսնի	228 " "
	Ամուսնացած	96 " "
	Այրի	1 " "
	Ամուսնաթող	1 " "
9. Ըստ զինվ. դրույթ	Զկանչված	120 " "
	Ծառայել են	56 " "
	Հետաձգված	89 " "
	Ազատ են	27 " "

Այս տարի դեկտեմբերին, մեր ամբողջ ուսանողներին յենթարկեցինք բժշկական քննության և պարզվեց, զոր մեր ուսանողության առողջական դրույթունը համեմատած ուրիշ դպրոցների ուսանողության հետ, այնքան էլ անմխիթարական չէ, թեև շատ կան հիվանդներ և նույնիսկ լուրջ հիվանդներ: Վորպես զի պարզ լինի թե ուսանողներից քանիսն ինչ հիվանդություններով են տառապում, ստորեվ դնում ենք ցուցակ-տախտակ. (բժրշկական քննության հարցի մասին Բանֆակը նախորդ տարիների մասին տվյալներ չունի. վորովհետև չի ուսումնասիրվել: Քննության են յենթարկվել այս տարի 313 հոգի, այս կամ այն պատճառով քննության չեն յենթարկվել 14 հոգի. արդյունքը հետեվյալն է.

1. Առողջ են	178 հոգի	56.8 տոկոս
2. Մաշտիա հաս.	21 " "	6.7 " "
3. " քրոնիկ.	6 " "	1.9 " "
4. " արյան պակ.	6 " "	1.9 " "

5. Բրոնխիտ	27	հ.	8.6	տոկոս
6. " և այլ	6	"	1.9	"
7. " և արյան պակ.	3	"	0.9	"
8. Արյան պակասութ.	20	"	6.3	"
9. Բրոնխ. բրոնխիտ	2	"	0.6	"
10. Թոքերի կատարր	11	"	3.5	"
11. Սրտի հիվանդութ.	13	"	4.1	"
12. Նիարդ. "	12	"	3.8	"
13. Լնդերի բորբոքում	1	"	0.3	"
14. Ապենդիցիտ	1	"	0.3	"
15. Յերիկամ. հիվանդութ.	1	"	0.3	"
16. Հաստ աղիքի "	1	"	0.3	"
17. Գրիծա	1	"	0.3	"

Աշխատել ենք հիվանդ ուսանողներին վորև է կերպ բժշկել տալ, սակայն մեծ բան անել չի հաջողվել:

Ուսանողությունն ունի բազմաթիվ և բազմազան կազմակերպություններ և խմբակներ:

Այսպես ուսգործըրություն, վորն ընտրվում է ամբողջ ուսանողության կողմից. նրա գործունեությունը յերեք հիմնական ճյուղ ունի. ա. ակադեմիական, վորն ոգնում է և հսկում ամբողջ ուսանողության ակադեմիական հառաջադիմության վրա, բանակցության մեջ է մտնում վարչության հետ, ուսանողների հառաջադիմությանը վերաբերյալ այս կամ այն խնդիրների նկատմամբ և հոգ է տանում, վոր ուսանողները հնար յեղածին չափ հառաջադիմեն: Բ. Տնտեսական, վորը (նույնպես վարչության հետ) հոգում է ուսանողության տնտեսական-նյութական դրության մասին, հանրակացարանների կահավորության և կարգ ու սարքի մասին. հրավիրում է թոշակաբաշխ հանձնաժողով, թոշակների մասին հավաքում է ամեն տեսակ տեղեկություններ և այլն: Գ. Կուլտուրական, վորն ունի մի քանի խմբակներ, վորոնք և

իրենց ուղղությունը աշխատում են. դրանք են.

1. Մարքսիստական խմբակ
2. Գրական "
3. Բնագիտական "
4. "
5. Խմբագրական կոլեգիա

Շենքի վերանորոգության պատճառով ստիպված ենք յեղել ուսումն սկսել ուշ-հոկտեմբերի 12-ին: (Ճիշտ է նրա նից հետո յեղել է ինտենսիվ պարապմունք և ձմեռային արձակուրդ ունեցել ենք միայն հունվարի 11-22-ը, բայց և այնպես ծրագիրը վորոշ չափով թերի յեր մնում. ուսուցիչներն ու ուսանողները ձգտում էին հնար յեղածին չափ արագ անցնել տարվա վերջը՝ ծրագիրը կիսատ չթողնելու համար): Ուսանողները պարապում են անագելի յեռանկով (ընդհանուր առմամբ). մեծ ցանկություն ու ձգտում կա սովորելու, և լավ են առաջ գնում. սակայն այն ուսանողները, վորոնք բանվոր են կամ վորոշ պատասխանատու աշխատանք ունեն (իրև ծառայող) ստիպված են շատ բացակայել, շարունակ ուշանալ (առաջին դասին) վորով և կանոնավորապես հառաջադիմել չեն կարողանում: Այս տարվա ընդունվածները նույնպես շատ թույլ են, ունեցած պաշարներն են թերի, անկանոն և վայրիվերո ու միայն առաջին կիսամյակն անցնելուց հետո, ուսուցիչները հնարավորություն ունեցան մի մակարդակի հասցնել բոլորին՝ կանոնավորել գիտցածները և սրանից հետո ըսկզբեցին սիստեմատիկ կերպով անցնել ծրագիրը (անշուշտ բոլոր առարկաների մասին չեմ ասում, այլ ընդհանուր առմամբ):

Ուսումն սկսելուց հետո, կազմվել են առարկայական հինգ հանձնաժողովներ, վորոնք կանոնավոր կերպով զբաղվում են հարակից առարկաների ծրագրային և մե-

թողական խնդիրներով . այդ հանձնաժողովներն են .

1. Հայ լեզու , գրականություն և թյուրքերեն
2. Ռուսաց լեզու
3. Ֆիզիկո-մատեմատիկայի
4. Տնտեսագիտական
5. Բնագիտական

Ռեզուլտական մասի աշխատանքների հետ մանրա-
մասն կ'որդի նաև այս հանձնաժողովների մասին :

Ռեսուլցական կազմը բաղկացած է 28 հոգուց . Ռեսու-
ցիչներն ընդհանուր առմամբ բարեխիղճ և աջխառններ
կերպով տանում են իրենց գործը : Յեղեկ են ի հարկե այս
կամ այն ուսուցչի մասին չնչին դժգոհություններ , սա-
կայն յերբեմն և անհիմն և անտեղի , ու աշխատել ենք
անձամբ (յերբեմն և ուսանողների ոգնություններ) հարթել
և պարզել թյուրիմացությունները :

Ռեսուլցական կազմի մասին անհրաժեշտ տեղեկու-
թյուններ քերում ենք ստորև .

1. Ըստ ազգության	Հայ	25
	Թյուրք	3
2. Ըստ սեռի	Արական	23
	Իգական	5
3. Ըստ կրթության	Բարձրագույն	26
	" Թերի	2
4. Ըստ կուսակցության :	Կուսակցական	3
	Անկուսակց.	25

Վարչությունս սույն տարում նիստ է ունեցել
21 և քննության է առել 60 հարց , Վորոնց մեջ դի-
մումներ 175 :

Վարչությունը թե տարվա սկզբին թե կիսամ-
յակին յերկարորեն զբաղվել է ընդունելությունների և
վերաքննությունների խնդրով . այլ կարգի տնտեսական

ու կազմակերպչական խնդիրները , Վորոնցով նախորդ-
տարիներում վարչությունը շատ է զբաղվել , այս տարի
համեմատաբար քիչ են յեղել : Վարչությունն զբաղվել
է ուսանողության բացակայությունների խնդրով և
արել է մի քանի գործնական քայլեր , դիմել է զանազան
հիմնարկների և ձեռնարկների , խնդրելով ուսանողու-
թյան աշխատանքների բնույթի մեջ փոփոխություն կա-
տարել և աշխատանքից շուտ ազատել : Մեր այս դիմում-
ները թեև մի մասամբ բավարարվել է , բայց և այնպես
մեծ մասամբ մերժվել է : Զբաղական անաշուղդ այսքա-
նով , վարչությունն առաջադրել է բանվոր ուսանող-
ության համար 7 ժամյա բանվորական որ և Արջուս-
գլխավարչության միջոցով հարց է բարձրացրել այս խն-
դիրը կյանքում գործադրելու համար :

Վարչության ունեցած տեղեկությունների համա-
ձայն , այս հարցն անցել է , քննության է առնվել ժող-
կոմխորհում և ամենայն հավանականությամբ հա-
ջորդ տարվանից Բանֆակի բոլոր ուսանողությունն
ունենալու յե IV կուրսերում 5-ական , III կուրսերում
6-ական և I ու II կուրսերում 7-ժամյա բանվորական
որ : Աշխատելով կանոնավորել առհասարակ Բանֆակի
հաճախումները՝ ուղադրություն է դարձրել նաև դասա-
սուրների բացակայություններին . այդ բացակայություն-
ները արդյունք են կուսակցական աշխատանքների , գոր-
ծողությունների և մասամբ հիվանդությունների , թեև նը-
կատվել են բացակայություններ առանց հարգելի պատ-
ճառների :

Վորպեսզի պարզ լինի թե Բանֆակի դասատուները
ինչ ձեզով են բացակայել՝ ստորև տալիս ենք բաց թո-
ղած և ավելի պարապած դասերի թիվը :

	Ազգանուն անուն	բաց թողել	ալեկ յե պարագ	Ծանոթութիւն	Դաս. թիւ
1	Սիմակ	11	98		6
2	Գաբրիելյան Ռուբեն		17		10
3	Աթանասյան Սերգեյ	9	28		14
4	Ակունյան Հովհաննես	23		Տանը վարակ հիվանդ	9
5	Անանյան Աստելիա	24	8	" " "	15
6	Այվազյան Յելիզաբետ		34		17
7	Ասլանյան Լեվոն	4			2
8	Ասմերիկ Սալման	41			12
9	Բաբայեզ Իսմայիլ	61			12
10	Բահաթյան Բահաթուր	15		հիվանդ	12
11	Գրիգորյան Պետրոս	1	1		24
12	Դզնունի Դանիել	96	15	Քաղաք. բացակ.	22
13	Զառաֆյան Միքայել	5			13
14	Կանայան Խաչատուր	26	12	Տանը վարակ հիվանդ	18
15	Հովվյան Սիմոն	4			8
16	Հարությունյան Շուշանիկ	2			6
17	" Հակոբ	3			14
18	Հովսեփյան Գեղորդ	3			6
19	Մեծատունյան Հռիփսիմ	4			9
20	Մարկոսյան Սուրեն	8			21
21	Մեհրաբյան Արշակ		4		12
22	Մելիքյան Ալեքսանդր	10			12
23	" Վերա	2			11
24	Մուրադյան Արմենակ	4	6		12
25	Միր Բաբայեզ Յուսուֆ	11		" " "	7
26	Ստեփանյան Հովհաննես	23		" " "	12
27	Սրապյան Պետրոս				14
28	Վարունցյան Միքայել				15

Ստանդարտային բացակայությունը ըստ կուրսերի հետևյալն է:

1. I կուրս	I հմբ. 31 ուսանող	37 տար. վերջ	1213 բաց նստիչ	32 միջին
2. " " II " 35	" 36	" " 2337	" " 62	"
3. " " III հմբ. 23	" 21	" " 1435	" " 68	"
4. II " տեխ. 37	" 36	" " 640	" " 17	"
5. " " հաս. 33	" 34	" " 1614	" " 47	"
6. III " տեխ. 36	" 32	" " 1013	" " 31	"
7. " " հաս. 34	" 34	" " 1204	" " 50	"
8. " " Թյուրք 28	" 30	" " 1651	" " 53	"
9. IV " տեխ. 31	" 30	" " 1914	" " 63	"
10. " " հաս. 28	" 26	" " 1624	" " 62	"
11. " " Թյուրք 11	" 11	" " 208	" " 27	"

Ընդամենը - 327 327 15.443 44

Բացակայությանը աչքի չեն ընկնում I կուրսի թրք. խմբակը:

Պարապմունքներ չեն յեղել սույն տարվա ընթացքում:

1. Հոկտեմբեր ամսին 7 որ կիսատ պարապմունքներ են յեղել վերանորոգման և այլ պատճառներով:

2. Նոյեմբեր ամսում Հոկտեմբերյան հեղափոխության տասնամյակի առթիվ 3 որ:

Նոյեմբերյան հեղափոխութ. տարեդարձի առթիվ 1 որ:

Զանազան պատճառներով կիսատ պարապմունքներ են յեղել 3 որ:

3. Դեկտ ամսում կուսմողովի պատճառով կիս. պարապմունք 1 որ:

4. Հունվ. " 5-6-ին հակակրոնական և հանգստի հմբ 2 "

5. " " 11-23-ը ձմեռային արձակուրդ

6. Փետր. " Լույսի խառնարման պատճառով 1 "

7. Մարտ " 12-ին ինքնակալության տապալման որ 1 "

Զանազան պատճառներով կիս. պարապ. 2 "

24-1 IV գարնանային արձակուրդ 7 "

8. Մայիս ամսում 1.2-ը Մայիս մեկյան որ 2 որ:
Սպենդիարյանի թաղման առթիվ (1 որմի) 2 .
Ընդամենը՝ տարվա ընթացքում, չհաշված կիրակի և
արձակուրդային որերը՝ պարապմունք չի յեղել կիսատ կամ
լրիվ 17 որ: Լրիվ պարապմունք ունեցել ենք որ:

1927-28 ուս. տարի

Դեռ տարվա վարկերը լրիվ չենք ստացել և հետև.
վապես լրիվ կատարված չի մեր ծրագիրը. առ 1² ապրի.
ի ձեռք է բերվել իսկենտար:

1. Ընդհանուր	730	ռ. 90	կ
2. Գրադարան (կահավորման հմր)	100	-	-
3. Հանրակացարան	215	-	70
4. Գծագրական դասարան	145	-	-
5. Մաթեմատիկական իրերի	12	-	-
6. Հիմնական	17	-	-
7. Ֆիզիկական	62	-	50
8. Աշխարհագրական	73	-	25
9. Բնագիտական	150	-	-
10. Ապակետիպ	91	-	-
11. Ֆիզ. քիմ. հաս. բնագիտ. խառն	185	-	20
Ընդամենը	1782	-	55

Ստացվել է հրամ. Դպրոցից մոտավոր արժողութային քիմիական և ֆիզիկ. իրեր	2000	-
Ընդամենը	3782	- 55

Թոշակներ

Թոշակներ տրվել է 1924-25 ուս. տարվա սկզբից.
հունվարին տրվում է 10 հոգու թոշակ 20. ավան և սակայն
հոկտեմբեր 1-ից սկսած: Ապրիլից բարձրանում է թիվը 15-ի.
իսկ թոշակի քանակը 25 ռուբլու:

25-26 ուս. տ.	20 հոգի	25. ավան և
26-27 " "	25 " "	25 " "
27-28 " "	32 " "	25 " " սրտի. տի. ֆուկ.

Անցյալ յերկու տարվա շրջանավարտները: 26-27
թվին ավարտել են 38 հոգի, վորոնցից մեր համալսարանում
կան 27 հոգի, Մոսկվայի համալսարանում 4 հոգի, Լենինգր.
թաղի համալսարանում 4 հոգի:

25-26 թվին ավարտել են 28 հոգի, վորոնցից մեր հա.
մալսարանում 23 հոգի. մեկը է մեկը. կուսակցական աշ-
խատանք է տանում մեկը. զանազան աշխատանք 3 հոգի:

Սրանց մեջ կան շատերը, վորոնք բանվորներ են (գաղ-
զյարի), կան զանազան արհեստավորներ (մեկը գյուղական
զուռնայի), կան բավական թվով բատրակներ:

Գալով այս տարվա շրջանավարտներին՝ պետք է
ասել. ավարտում են 50 հոգի, վորոնցից բանվորներ են 32, ք.
գյուղացի 10, ծառայող 21, այլը (արհեստավոր և այլն) 6:
Ըստ կուսակցության՝ 4.4. անդամ և թեկնածու 21, ԼԿԵՄ
21, անկուսակցական 17; Ըստ սեռի՝ արական 56, իգա-
կան 3:

Սրանցից կան այնպիսիները, վորոնք սկզբում բառ-
րակ են յեղել, ապա բանվոր (Բազկի նավթահանքերում),
ապա կարմիր բանակային ու հետո միայն մտել են Բան-
ֆակ: Կան այնպիսիներն էլ, վոր մինչ Բանֆակ մտնելը
յեղել են բատրակ: Ավարտողների մեջ կան յերիտասարդներ,
վոր բանվորությունից առաջ են քաշվել և այժմ կուսակցա-
կան գաղափարներ կոմիտեի անդամ են, կամ ապագա խոս-
տացող յերիտասարդ գրող կամ հասարակական այս կամ
այն առարկայում պատասխանատու պաշտոն ունեն:
Հաջորդ տարին մտադրություն ունենք կիրառել հետևյալ
կետերը աշխատանքների հաջողության համար.

1. Ի նկատի ունենալով, Վոր հաջորդ տարին նախա-
պատրաստական դասարան (կուրս) պետք է ունենալ, այլ
և անհրաժեշտ համարելով լաբորատորիաներ ունենալը
հասարակագիտական և այլ ցիկլի առարկաների համար,
անհրաժեշտ է հառաջիկա 28-29 դպրոցական տարում
Բանֆակին ավելացնել առնվազն յոթեք սենյակ:

2. Ցանկալի համարելով Բանֆակի պայմաններում (յոթը
ուսանողների մեծ մասը հնարավորություն չի ունենում տա-
նը դաս պատրաստել և միայն Բանֆակումն է պարապում)
պարապել լաբորատոր սիստեմով, ուստի անհրաժեշտ է հա-
ջորդ տարվա նախահաշվի մեջ մտցնել վոչ միայն մեր ու-
նեցած ուսումնական պիտույքները և իսկենտարր լրացնելու
համար վորոշ գումարներ, այլ և լաբորատորիաները սար-
քավորելու համար ևս վորոշ գումարներ (տեխն. աշխա-
տողները ևս համապատասխան չափով ավելացնել):

3. Անհրաժեշտ է շենքի թեթեվ վերանորոգություն,
հատկապես դռները և ելեքորական լուսավորությունը:

4. Քանի վոր Բանֆակի ուսանողությունը ձգտում ենք
բանվորականացնել, իսկ բանվորները 8 ժամ (գուցե ապա-
գայում 7 ժամ) աշխատելուց հետո 5-6 դուս պարապելով
շատ են հոգնում, վորի հետեվանքը լինում է զանազան
(հատկապես նիարդային) հիվանդություններ, ուստի ան-
հրաժեշտ է, թեկուզ ինդուստր. Տեխնիկումի հետ, ունենալ
բժիշկ և այդ նպատակով գումար մտցնել նախահաշվի
մեջ:

5. Բանֆակի հիմնական խնդիրն է՝ ընդունել բան-
վորների և համալսարանի համար բանվոր ուսանողների
կադր պատրաստել, իսկ դրա համար անհրաժեշտ է
բանվորականացնել Բանֆակը. դրա նախապայմաններն են.

ա. Ունենալ նախապատրաստական կուրս միայն

բանվորների համար, վորովհետև բանվորները հստակ-
որոշյուն չունեն պատրաստվելու I կուրսի համար:

բ. Հալանություն տալ Բանֆակի վարչության միջնոր-
դությամբ Արհլուսգլխվարչության առաջարկին Ժողկոմխոր-
հին՝ որենք հրատարակել հաստատելու 7 ժամյա բանվո-
րական որ I և II կուրսերի, 6 ժամ III կուրսի և 5 ժամ
IV կուրսի բանվոր ուսանողների համար:

Սա անհրաժեշտ, վորովհետև բանվոր ուսանողները
շատ են հոգնում և հնարավորություն չեն ունենում պա-
րապելու, վորի համար շատ անգամ ստիպված են լինում
թողնել Բանֆակը:

6. Ընդունելության խնդրում պետք է անշեղ կիրառել
Արհլուսգլխվարչության հրահանգը և անհատական միջ-
նորդություններն ի նկատի չունենալ:

7. Կենտրոնական կոմիտեյի միջոցով հրահանգել տե-
ղերին և թե գործուղով հիմնարկներին՝ աչալուրջ վերաբեր-
մունք ունենալ դեպի գործուղվողների սոցիալական ու բա-
ղաքական եյությունը:

8. Քանի վոր անցյալ տարիներում թե ընդունելության
ժամանակ և թե ընդհանրապես՝ հատուկ ուշադրություն չի
դարձված ուսանողության սոցիալական կազմի վրա ու
կարող են լինել ուսանողներ, վորոնք սոցիալապես ան-
հարազատ են Բանֆակին (ինչպես այս տարվա ընթացքում
մի քանի դեպք պատահեց), ապա իրավունք տրվի Բան-
ֆակի վարչությանը, բջիշի և ուսգործըլուրոյի միջոցով
նման դեպքեր յուրզան հանելուց ու ստուգելուց հետո՝
Արհլուսգլխվարչության միջոցով հեռացնել Բանֆակից:

9. Յերեվանի կոմիտեն պետք է Բանֆակի ուսանող
բոլոր կուս. ընկերներին ուրիշ բջիջները հատ և կցի
Բանֆակի բջիջին նույնը պետք է անի և ԼԿՅԵՄ գաղկոմը:

Իր անհրաժեշտ է, վորոպէստէ լի որերը մենք բոլոր ժողովներ և այլ կուս. և 1436Մ պարագմութիւններ ունենալ չենք կարող (դասերը չխանգարելու համար). այդ բանն անում ենք միայն փրակի որերը, իսկ այն կուսակցականներն ու կոմիտիականները, վորոպէս մեր բօլշևերու չեն, փ որերը ստիպւած են թողնել դասերը և գնալ բօլշային ժողովներին. մի բան վոր մեծապէս անդրադառնում է քննարկների ակադեմիական հառաջադիմութեան վրա:

10. Թոշակառուների թիւը հասցնել 100-ի, կամ գոնե 75-ի, վորպէսզի հնարավոր լինի III և IV կուրսերի (ուր ակադեմիական աշխատանքները շատ մեծ են) կարիք ունեցող ուսանողներին բաժարարել, և թոշակը լինի վոչ թէ 25, այլ 30 ուրբի:

11. Հատուկ ուշադրութիւն պետք է դարձնել ուսանողութեան տնտեսական կացութեան բարելավման վրա՝ նախատեսելով բյուջեյում հանրակացարանների, սանատորիանների և նման կարիքների համար գումարներ:

12. Ի սկստի ունենալով, վոր ուսանողութեան ընդհանուր զարգացման, փորձառութեան և տեսականապէս սովորածը դիտողական կերպով հաստատելու համար անհրաժեշտ են եքսկուրսիաներ՝ պետք է նախահաշիվ մեջ մտցնել եքսկուրսիոն ֆոնդ վոչ միայն ավարտողների հեռավոր եքսկուրսիաների համար, այլ և մոտավոր եքսկուրսիաների՝ մեր յերկրի արտադրութիւնն ու շինարարութիւնը ուսումնասիրելու:

13. Քանի վոր Բանֆակ ավարտողները պետք է մեր շինարարական գործում իրենց դերն ունենան՝ ապա անհրաժեշտ է ամեն տարի ավարտողներից գոնե 5 հոգի ուղարկել միութենական համապատասխան ԲՈՒՀ-երը՝ կատարելագործվելու գիտութեան այն ճյուղերում, վորոպէս

դեռ չկան մեր Դետական Համալսարանում:

14. Հնարավորութեան սահմաններում կենտրոնացնել ուսուցիչներին, այսինքն՝ անել այնպէս, վոր Բանֆակի ուսուցիչներն այլևս ուրիշ տեղ դաս չունենան և ըստ ամենայնի կապված լինեն Բանֆակի ուսանողութեան ու կյանքի հետ, յեղ ընդհանրապէս՝ ուսուցչական կազմը վերանայելով՝ թարմացնել. հատկապէս թյուրք սեկտորի համար հրաժիրել բարեխիղճ և պատրաստված ուսուցիչներ:

15. Ծրագրի մեջ մտցնել նաև գիւմրական արվեստ:

16. Կիրակի որն ունենալ յերգեցողութեան դասեր, ինչպէս նաև դահլիճն ոգտագործելու հնարավորութիւն:

17. Իրավունք վերապահել Բանֆակին վարձատրելու գործնական և խմբական աշխատանքները (Ռուսաստանում վարձատրում են). հատկացնել հատուկ գումար կամ յեթե դա անհնարին է, իրավունք տալ ոգտվելու խնայված գումարներից:

18. Իրավունք տալ վարձատրելու հավելաւ դասերը (հիվանդ դասատուին փոխարինողին վարձատրել):

19. Ընտրել Բանֆակի համար յերկու թեթում, տեխնիքական և հասարակագիտա-բնագիտական: Ինչպէս ցույց են տալիս փաստերը՝ հասարակագիտականից զընդունւմ են նաև բժշակ, գյուղիշակ, մանֆակ, սակայն բնագիտական պատրաստականութիւնը թերի յե: Հասարակագիտա-բնագիտական ֆակուլտետում ուժեղացնել հասարակագիտական ու բնագիտական առարկաները (անցյալ տարի քիմիան ու բնագիտութիւնը զգալի կործանման են յենթարկվել):

20. Վորոպէստէ Բանֆակի ուսանողները, մանավանդ բարձրները չափազանց ծանրաբեռնված են հասարակական զանազան աշխատանքներով, վորը բացա-

բացասաբար և անդրադառնում ուսանողության ակադեմիական հաճադարմության վրա, անհրաժեշտ համարել և խնդրել Յերկոմին ու ՀԱՄԽ-ին՝ հրահանգել տեղերին: Կարգավորել Բանֆակի ուսանողության հասարակական աջակցությունները:

21. Կրկին անգամ շեշտել ՀԱՄԽ-ի կուլտ-բաժնի կողմից ցուցաբերված անտարբերությունը Բանֆակի աշխատանքներին (վրչ մի նիստի ՀԱՄԽ-ի ներկայացուցիչը չի մասնակցել), անհրաժեշտ համարել ՀԱՄԽ-ի նախագահության ուղադրությունը հրավիրել այս խնդրի վրա:

4. Անշուշտ Բանֆակը ժամանակավոր հիմնարկ է և իր գոյությունը պետք է պահպանի մինչ այն ժամանակ, յերբ մեր բանվորների զավակներն իր ժամանակին համապատասխան կրթություն ստանալով՝ կարիք չեն ունենա արդեն մեծ հասակում լրացնել իրենց ուսման թերին: Սակայն ինկատի ունենալով մեր կյանքի պայմանները, պետք է յենթադրել, վոր դեռ մոտ չէ այդ ժամանակը և գուցե 8-10 տարի տեմի: Հետեվապես պետք է այս բանվորական դպրոցն իր բարձրության վրա դնել: Բանֆակի վարչությունը մտածում է խորացնել աշխատանքները, ուսման տեսակետից, գուտ բանվորների դպրոց դարձնել և մտցնել ուսուցման շատ ավելի դուրին և ժամանակակից ձևեր, միաժամանակ հնարավորություն տալ բանվոր ուսանողներին ուսման ջրջանում (սովորելու տարիներին) լինել միայն ուսանող՝ ինչպես այլ քաղաքներում կան նմանատիպ բանֆակներ:

Այստեղ է ահա վոր իրենց խոսքը պետք է ասեն Լուսժողովմասուն և Արմիությունները, թե ուսանողության կազմի և թե տնտեսական տեսակետից:

ԲԱՆՖԱԿԻ Վարիչ՝ Սիմակ

Բանֆակի ռեսուլյուցիան գործը 1927.28 թվին և ռեսուլյուցիան անցյալը

Այս տարի հունվարին տացավ Բանֆակի գոյության հնգամյակը: Հինգ տարի անցավ այն օրից, յերբ Խորհրդային Հայաստանում ևս հիմնվեց միպնապիսի տիպի դպրոց, վորի նմանը չկա Խորհրդային Միության սահմաններից դուրս:

Անցավ հինգ տարի, բայց Բանֆակը դեռ ևս տիվ չափով չի անցել կազմակերպչական շրջանը, դեռ ևս իր կազմակերպչական կյանքն է ապրում և ելի տարիներ պիտի անցնեն, մինչև վոր իսկապես Բանֆակը հպարտ կանգնի իր հաստատուն հիմքերի վրա և լրիվ չափով պատրաստված շրջանավարտներ տա:

Նույնիսկ յեթե ապագայում բանֆակները վերանան, երկատի առնելով այն, վոր նորմալ դպրոցներն արդեն բավականաչափ կ'ունան բանվորների շրջանավարտ զավակներ, այնուամենայնիվ կազմակերպչական աշխատանքները չպիտի կանգ առնեն կամ ավելի դանդաղ առաջ գնան՝, ապագայում, յերբ կարիք չեղավ Բանֆակի - լավ կազմակերպված բանֆակը կ'դառնա - իսկական բանվորական համալսարան:

Հինգ տարվա ընթացքում Բանֆակի կազմակերպչական պուլսը տարբեր ուժով եր բաբախել, կազմակերպչական կյանքն ունեցել է դանդաղաբայլ ընթացք և արագ-ճեպընթաց կազմակերպչական շրջան:

Թե վորքան է փոխվել Բանֆակի ուսումնական դրոշմությունը համեմատաբար իր սկզբնական շրջանի հետ, այդ կերելվա, յերբ մենք կանգ առնենք նախ այս տարվա տարած աշխատանքների վրա, խոսենք այն բոլոր նվաճումների մասին, վորոնց առաջ այժմ կանգնած է Բանֆակը: Այդ նվաճումների թափն ու զարգացման աստիճանը լավ պատկերացնելու համար, մենք կ'ըբերենք մի քանի թվական

տեղեկություններ : Գանգ առնելով 1927-28 ուս. տարվա վրա, մենք գուզնթնցաբար կ'համեմատենք այն դրությամբ հետ, վորում գտնվում էր Բանֆակը սկզբից մինչև 1925-26 ուս. տարին : յերբ առաջին անգամ Ուսումնական մասն իր աշխատաքներն սկսեց :

Այս ուսումնական տարում Բանֆակն ուներ ընդամենը 8 հայկական խումբ (չորս կուրս) և 3 թյուրքական խումբ (I, III և IV կուրսերը) : Բոլոր առարկաներից ել կաշին դասատուներ, դասարանների առողջապահական և կահավորման պայմաններն ել համեմատաբար նպաստավոր էին : Անցյալներում դասարանները շատ կեղտոտ էին, ապակիները բազմաթիվ կարկատաններով և բացվածքներով, դասարաններից մեկը նույնիսկ միջանցքում էր պարապում — այժմ դա վերացել է, դասարանները վերանորոգման շնորհիվ մաքրվեցին : Բայց դժբախտաբար վերանորոգումն ուշ սկսվեց և բավական յերկար ել տեղեց և դրա պատճառով ել ուսումնական կյանքից պակասեց մի ամբողջ ամիս, վոր ի հարկե չեր կարող չանդրադառնալ ծրագրի անցած ծավալի վրա : Առանց այն ել Բանֆակը դժվարանում է չորս տարվա ընթացքում լրիվ անցնել մշակված ծրագրային նյութը, մեկ ամսվա ուշացումն այս տարի զգալի չափով ազդեց ծրագրների ամբողջությանը չխախտելով հանդերձ, վորոշ կրճատումներ արվեցին :

1924-25 ուս. տ. ընդունելությունները

Սեպտեմբերի 12-ից սկսվեցին առաջին կուրսը մտնողների քննությունները : Ըստ սովորականի դիմումները շատ էին, մանդատային հանձնաժողովի ֆրկտրից ել անցնելով բավական չափ քննվողներ մնացին : Համաձայն հրահանգի՝ առաջին

յերկու առարկաներից թույլ քննությունն տվողն այլ ևս չեր շարունակում քննությունները : Դրա շնորհիվ, առաջին յերկու գրավորներից հետո (հայոց լեզու և մատեմատիկա), մնացին 153 հոգի : Ազատ տեղ կար ընդամենը 73, 153-ը համարյա 85%-ը թույլ եր մեկ առարկայից : Յերկրորդ գրությունը կատարվեց քաղաքագիտության քննությունից հետո : Բոլոր քննություններին յենթարկվեցին 108 հոգի : Դժբախտաբար այս տարվա քննվողներն այնքան թույլ էին, վոր շատ դժվար եր վերջնական ընտրությունն անել : Քննվողներից միայն մեկն եր բավարար բոլոր առարկաներից : Մնացյալները — մեկից, յերկուից կամ ավելի առարկաներից թույլ էին : Բերենք մի քանի որինակներ. Մատեմատիկայից քննվել էին 153^{*)}, սրանցից ստացել են գնահատականը բավարար — 33, անբավարար — 44, բավարար 14. Հայոց լեզվից բավարար էին 25% բանավորից, 50% գրավորից : Բաղադրագիտություն — բավարար 48%, Ռուսաց լեզու — բավարար 47% : Քննվողներից հազիվ 57 հոգի կառողջացան բավարարել Բանֆակի ամենամիսինմալ պահանջները : Վարչությունը գերադասեց լրացնել ազատ տեղերը այն ուսանողներով, վորոնք անհաջող քննություն էին տվել յերկրորդ կուրսի համար (գլխավորապես բանվորներ) և մի քանի հոգի յել ընդունվեցին Բանֆակի հին ուսանողներից, վորոնք այս կամ այն պատճառով Բանֆակից հեռացել էին : Ընդունվել էին 39 բանվոր, 30 գյուղացի, 3 ծառայող և 1 հաշմանդամ :

Քննություններից պարզվում է, վոր ուսանողները գալիս են բոլորովին անպատրաստ, տարրական գիտելիքներից անգամ զուրկ : Շատերը զարմանում էին, թե ինչպես կարելի է պահանջել նրանցից թվաբանական խնդիրներ : 153-ից գրավորից յեղել են թույլ 107, անբավարար 40, բավարար 6. Բանավորից քննվել են 91 հոգի :

դիրքեր լուծել, կարծում էին, թե թվաբանությունը կարելի չէ անցնել և առանց խնդիրների:

Այդի էին ընկնում իրենց թուլությունից մասնական բանվորները. այս յերեմյայի արձանագրել ենք մի քանի անգամ. դա էի նշանակում, թե բանվորներն ընդունակ չեն հաջող քննությունն տալու, այլ մեղավոր են նրանք. վորոք ընդ առաջ չեն գնում բանվորներին Բանֆակ գործուղման ժամանակ: Կամ պետք է մի քիչ պատրաստել, ապա գործուղել, կամ անպատրաստ բանվորի բոլորովին չգործուղել — այս դիլեմա յեր առաջ գալիս: Ինչպես յերեմյայի է, առաջին միջոցն անիրագործելի չէ, գոնե մի քանի տարվա փորձը ցույց է տալիս, վոր գործուղող հիմնարկները մատը մատին չեն խփել այդ միջոցը կիրառելու, սակայն յերկրորդը ցանկալի չէ Բանֆակի համար: Ուրեմն միակ լավ միջոցն է ունենալ Բանֆակում ժամանակավորապես նախապատրաստական դասարան՝ հատկապես անպատրաստ բանվորների համար. դա կ'իշխի մինչև այն ժամանակ, յերբ դրսից Բանֆակ կ'գան արդեն պատրաստված ուսանողներ: Բարեբախտաբար այդ հարցը դրական լուծումը ըստացավ և հաջորդ ուսումնական տարում Բանֆակը կունենա նաև մեկ նախապատրաստական դասարան հատկապես այն անպատրաստ բանվորների համար, վորոք չեն կարողանա քննությունն տալ առաջին կուրսի համար:

Զպիտի ծածկենք մի քանի բաց ևս. այդ — Բաղլուսվարից յեկող ուսանողության անպատրաստությունն է: Նույնիսկ ավարտածներից քիչ չեն այնպիսիները, վորոք դժվարանում են քննությունն տալ Բանֆակի առաջին կուրսի համար:

Անցած ուսումնական տարում ազատ տեղեր լինելիք և յերկրորդ կուրսերում. քննություններ յեղան այդ կուրսի համար: Ընկնեցին Բաղլուսվար և յոթսամյակն ավար

տածներ: Ցավալի պատկեր տվեցին քննությունները. 46 քննվողներից քիչ թե շատ բավարար էին II կուրսի համար 5 հոգի (այն էլ մեկ առաջակից թույլ), մյուսներից վորոշ մասն ընդունվեց առաջին կուրսը (զվտավորապես բանվորները) իսկ մեծ մասն անպատրաստ էր և առաջին կուրսի համար. մետրական չափեր չգիտեին, թվաբանական խնդիրներ չէին կարող լուծել, չգիտեին մոշ միայն ֆիզիքական աշխարհագրություն, վոր անցնում են Բանֆակի առաջին կուրսում, այլ և շատ թերի էին նրանց գիտելիքները տարրական աշխարհագրությունից, նմանապես քաղաքագիտությունից, տնտեսական աշխարհագրությունից (նրանց ասելով՝ ֆիզիքական աշխարհագրության փոխարեն, այդ էին անցել, բայց — այդ էլ չգիտեին, զարմանալի չէ, վոր առանց աշխարհագրական հիմքի — անցել էին տնտեսական աշխարհագրություն):

Պարզ է, վոր Բանֆակը կոնսիդերնտ հավաքել Բաղլուսվարից չի կարող. այնպես, ինչպես վոր հրահանգված էր անցյալ տարի, այն է՝ համաձայն հրահանգի Բաղլուսվար ավարտողը կարող էր մտնել Բանֆակի յերկրորդ կամ յերրորդ կուրսը, այս տարի այդ արտոնությունը վերացվեց, առանց քննության մոշ վոր ընդունվեց և այսուհետև էլ չի ընդունվի:

Յերկրորդ կիսամյակում՝ ազատ տեղեր լինելու պատճառով նշանակվեցին քննություններ, դասարանների կազմը լրացնելու հայեցակող: Արդյունքներն անմիջապես էին: Դիմում տվեցին 29 հոգի, քննվեցին 24, ընդունվեցին առաջին կուրսը 6 հոգի:

Այս տարի համեմատաբար անցած տարիների հետ, դասարանների ուսանողության քանակը մի քիչ

մոտենում ե նորմալ թվերին : Այդ հանգամանքի վրա վաղուց ուշադրություն դարձվեց : Անցյալում այնպիսի բազմամարդ դասարաններ ունեյինք , վոր անկարելի յեր ուսման գործը նորմալ տանել և այդ բացն ի հարկե ազդեց և վորոշ չափով դա ել պատճառ յեղավ , վոր դեռ մինչև այժմ ել մեր ուսանողությունը թերի յե ավարտում : Այն տարվա կազմնե .

I ա — սկզբում 37 , տարվա վերջը 37

I բ —	"	39	"	"	36
II հասք.	"	38	"	"	34
II Տեխն.	"	38	"	"	36
III հասք	"	35	"	"	34
III Տեխն.	"	35	"	"	32
IV հասք	"	29	"	"	26
IV Տեխն.	"	31	"	"	30
I թյուրք	"	23	"	"	21
III "	"	31	"	"	31
IV "	"	11	"	"	11

Ամենից շատ ծանրաբեռնված են յերրորդ կուրսերը . սրա նորման 30-ից ավելի չպետք է լինի : Նորմայից ցած ե թյուրքական կուրսերի կազմը :

Ակադեմիական կյանքը

Այս տարի ուսումն սկսվեց նորոգված դասարաններում , նորոգված նստարանների վրա . ապա ուրեմն առողջապահական պայմանները չեյին կարող վատ ազդել ուսման վրա : Յեվ դա յերեկում ե նրանից , վոր այս տարի , համեմատաբար ավելի քիչ դեպքեր եյին յեղել ուսանողների և դասատուների հիվանդությունների : Համեմայն դեպս հիվանդությունների պատճառը , ինչպես յերբեմն առաջ , Բանֆակի հակառողջապահական պայմանները չեյին :

Առարկայական հանձնաժողովներ

Բանֆակի ուսումնական գործի զարկերակն են ուսումնական բյուրոն և առարկայական հանձնաժողովները , ի հարկե Ուսումնական մասի ղեկավարության տակ : Միստեմատիկ և , մանավանդ այս տարի , շատ կանոնավոր ու յեռանդուն աշխատունակություն ցուցաբերեցին առարկայական հանձնաժողովները : Անցյալ տարվա պես , այս տարի ել Բանֆակն ուներ հինգ առարկայական հանձնաժողով , միայն թյուրք լեզուն կցվեց վոչ թե Ռուսաց լեզվին , այլ հայոց լեզվի առարկայական հանձնաժողովին : Հանձնաժողովներն են . 1. Հայոց և թյուրք լեզվի . 2. Ռուսաց լեզվի . 3. Հասարակագիտական և տնտեսական աշխարհագրության . 4. Ֆիզիկո-մաթեմատիկական (և քրաֆիկ արվեստի) 5. Բնագիտական-աշխարհագրական (և քիմիայի) :

Բանֆակի բյուրոյով նախատեսված եյին . միմիայն յերկու առարկայական հանձնաժողովներ : Ի հարկե դա արված եր նյութական դժվարությունների թեղադրանքով , մինչ դեռ ուսումնական գործին վոչ ֆորմալ վերաբերմունքը , ուսումնական գործի հաջող ընթացքը պա հանջում եր ունենալ անպայման ավելի հանձնաժողովներ : Բանֆակն անհրաժեշտ գտավ ունենալ հինգ վերոհիշյալ հանձնաժողովները : Այս դեպքում ի հարկե նյութականապես տուժում եյին նախագահները , բայց վերջինները համաձայնեցին զրկվել նյութականից . քան թե վնասել ուսումնական գործին . համաձայնեցին հասանելի գումարը բաժանել հինգ մասի , նույնիսկ այդ գումարից ել վորոշ վարձատրություն զիջել թե ուսանող քարտուղարներին , և թե ուսումնական բյուրոյի քարտուղարին , վորոնց վարձատրությունն ել նախատեսված չե բյուրոյով : Ռուսաստանում ել հանձ-

նածողողները յերկուսից ավելի յեն և յուրաքանչյուր
 նախագահը ստանում է լրիվ իր վարձատրությունը :
 Բանֆակը հույս ունի, վոր նյութական բյուջեյական գործ-
 վարությունները կ'հարթվեն և կ'վերականգնվի այն, ինչ
 վոր նախատեսված է ամեն մի բանֆակի:

Բացի հիշյալ հանձնածողողներից, Բանֆակում այս
 ուսումնական տարում սկսեց իր գործունեությունը թոք-
 բաժնի ուսումնական սեկցիան - կազմված թյուրք կուրսե-
 րի դասատուներից, դասարանների դասկոմներից՝ ու-
 սումնական մասի վարիչի նախագահությամբ:

Հանձնածողողների մեջ մտնում են հաճախար-
 չափով դասատուներ և ուսանողներ: Այս բանում վար-
 չությունը շեղվեց Բանֆակի կանոնադրության կետից,
 ըստ վորի ուսանողների թիվը հաճախար պիտի լինի դասա-
 տուների թվի կեսին: Սակայն նկատի առնելով նիստերի
 անհարմար ժամանակը (հինգերորդ, շատ հաճախ վեցերորդ
 դասից հետո), մանավանդ ուսանողության վոչ այնքան
 կանոնավոր հաճախումը, վորոշվեց ժամանակավորապես
 հաճախարեցնել ուսանողության և դասատուների թի-
 վը, վորոշոնե նորմալ թիվը միշտ լինի: Տեղ իրականում
 դուրս յեկավ ըստ կանոնադրության:

Այս տարի ել վերաքննվեցին ծրագիրները. Քու-
 խավոր ծրագրային աշխատանքը կատարվեց նախանց-
 յալ և մանավանդ անցյալ ուսումնական տարում: Բոլոր
 կուրսերն ել, բոլոր առարկաներից ունեն արդեն նորմալ
 ծրագիրներ, բայց Բանֆակի պայմանները այնքան նորմալ
 չեն, վոր հաջողվեր լրիվ չափով անցնել մշակված ծրագրա-
 յին նյութը: Իհարկե միայն վորոշ առարկաների նըկատ-
 մամբ - մանավանդ մաթեմատիկայի: Գմուռանալ, վոր այս
 տարի մեկ ամիս ուշ սկսվեցին պարապմունքները: Վորպես

ժամանակավոր միջոց մի քանի առարկաներից կործա-
 տումներ արվեցին, բայց այնպիսի կրճատումներ, վորոնք
 չեյին ազդի ծրագրի ամբողջության վրա: Մի խոսքով
 ծրագրին տրվեց այն ծավալը, ինչ վոր փաստորեն կ'անց-
 նեյին: Պարզվեց նաև, վոր վորոշ կուրսեր վորոշ առարկա-
 ներից շատ են ճանրաբեռնված. ապա նյութի տեղափոխու-
 թյուններ կատարվեցին, դա արվեց, որինակ հասարակագի-
 տության նկատմամբ: Սույն հասարակագիտությունից
 այս տարի, շնորհիվ թեթույնների ուժեղացման, ավելացան
 մի քանի առարկաներ: Այս տարի թեթույնները՝ հասարա-
 կագիտական և տեխնիքական, սկսում են յերկրորդ կուր-
 սերից. յերրորդ և չորրորդ կուրսերում ավելացված է
 Լենինի գմը, չորրորդում, բացի դրանից - քաղաքատնտեսու-
 թյունը հաշվվում է վորպես առանձին առարկա: Տեխ-
 նիքական թեքման ուժեղացումն առայժմ արտահայտ-
 վեց նրանով, վոր ֆիզիկայի դասերն ավելացան և գրճա-
 գրությունը IV տեխնիկայից փոխադրվեց II տեխնիկայ:

Առարկայական հանձնածողողների նիստերում խոսում
 եյին միշտ այն մասին, թե ինչպես են դասատուներն անց-
 նում նյութը, մանավանդ զուգընթաց դասարաններում, վո-
 րոնց նկատմամբ պահանջվում է նյութի համաչափ թա-
 փով անցնելը. դասատուներն իրարից շատ յետ կամ ա-
 ռաջ չպիտի լինեյին: Բնության հարց դարձավ նաև այն
 թե վորչափ ցիկլի առարկաների մեջ կիրառվում է համա-
 ճայնեցման սկզբունքը, վորոշ դեպքերում աշխատում
 եյին նյութն այնպես դասավորել, վոր առարկաներն
 իրար ոժանդակեն, միևնույն նյութը չկրկնեն (որինակ
 I կուրսերում ֆիզիքական աշխարհագրության և բը-
 ցագիտության նկատմամբ). այդպիսով թեթեւանում եր
 ուսանողի աշխատանքը, ավելի խոր ու լրիվ երյուրացվում

նյութը: Առարկաների համաձայնեցման հարցը հերթա-
կան հարցերից մեկն է: Բանֆակի պայմանները դեռ այն-
քան կանոնավոր չեն, վոր այդ հարցին ավելի ուժեղ
զարկ տրվեր: Դեռ անցյալից շատ ուշատ թերություններ
կան. հազիվ մշակվեցին նորմալ ծրագրեր, վորոնք սա-
կայն դեռ ելի փոփոխություններ պիտի կրեն (վորոշ ա-
ռարկաներից ի հարկե): Դեռ շատ բան է պահանջվում
ուսումնական գործը նորմալ հունի մեջ գցելու համար:
Համաձայնեցման փորձն սկսվեց: Հեղուների և հասարա-
կագիտական առարկայական հանձնաժողովները հատ-
կապես այդ հարցին յերկու միացյալ նիստ նվիրեցին.
պարզվեց, վոր առաջին կուրսերում արդեն կա լրիվ հա-
մաձայնեցում, մյուս կուրսերում ծրագրի վորոշ մասե-
րում, իսկ ամբողջապես համաձայնեցնելը դեռ դժվար
է, ավելի ուժեղացնել յեղածը - հնարավոր է և հառա-
ջիկա ուսումնական տարվա սկզբում այդ հարցը կդրվի:

Համենայն դեպս, առարկայական հանձնաժողով-
ները, ուսումնական մասի, ուսումնական բյուրոյի հետ
միասին, այդ հարցով արդեն մի քանի տարի յե զբաղված
են, վորոշ ցիկլերում, յեթե կատարվել են մինչև այժմ
նյութի տեղափոխություններ - նկատի յե առնվել նաև
համաձայնեցման խնդիրը: Այդ հարցը, ինչպես և ուրիշ
շատ ծրագրային հարցեր կապ ված են Բանֆակի ու-
սումնական պայմանների հետ. դեռ շատ բան ժամանա-
կավոր բնույթ է կրում, վորովհետև Բանֆակը կազ-
մակերպչական շրջանում է գտնվում:

Այս տարի ևս խոսվեց դասավանդման մեթոդ-
ների մասին. անցյալ տարի այդ հարցի մասին շատ
է խոսվել, բայց վորոշ առարկայական ցիկլերում այդ
հարցը այս տարի ել նորից է ձեռնվել: Լուրջ քննության

հարց դարձավ մանավանդ թյուրք բաժնի հասարակա-
գիտության և թյուրք լեզվի դասավանդումը: Թերու-
թյունները պարզվում էին նիստերում. հնարավոր յե-
ղած միջոցները ձեռք էյին առնվում թե ուսումնական
մասի կողմից, թե մանավանդ առարկայական հանձնա-
ժողովների կողմից: Խոշոր թերություններ ունի հասա-
րակագիտությունը թյուրք բաժնում, դասատուի թերի
կողմերը դեռ անցյալ տարի շեշտվեցին, բայց դրությու-
նը մնաց նույնը. այս տարի Բանֆակի ուսումնական
մասն ավելի կտրուկ դրեց հարցը. թյուրքական բաժ-
նի հասարակագիտությունն իր այժմյան դրությամբ
մասնավոր արդյունքներ է տալիս: Թյուրք լեզվի
դասավանդությունը կաղում է դասատուի՝ Բան-
ֆակի պահանջներին անհամապատասխան լինելու
պատճառով:

Նորից շեշտվեց դասախոսային ձեզի դասավանդ-
ման աննպատակահարմարությունը, անհարմար գրա-
նվեց նաև ռեֆերատային սիստեմի ծայրահեղ ոչ-
տագործելը:

Բոլոր առարկայական հանձնաժողովները միա-
բերան դիմում են վորպես հրատապ հարց Բանֆակի
համար - Դալտոն պլանի, ավելի հեշտ, լաբորատոր
ձեզի դասավանդման կիրառման անհրաժեշտությու-
նը: Ճիշտ է. Թուրքաստանում հակահոսանք է նկատվում
Դալտոն պլանի դեմ, ավելի ճիշտը այն. Դալտոն պլանի,
վոր ծայրահեղության է հասցվում: Ի հարկե մեր
Բանֆակը չի մտածում իսկական Դալտոն պլանի
մասին, վորի համար պահանջվում են իդեալական
պայմաններ - մինչդեռ անհրաժեշտ միջոցառ պայման-
ները չունի վոր միայն մեր Բանֆակը, այլ և շատ ուշատ

ուսական բանֆակներ: Մենք ազնի անպատ պայմաններում ենք գտնվում: Մեր Բանֆակը մտադիր է խոսքերի յետեւից ընկնել, նա կ'աշխատի, յետեւ ի հարկէ տրվեն նրան միջիմալ պայմաններ, կիրառել լաբորատոր պլանը (կուզեք անվանեք Դաւտոն պլան), այսինքն ամեն հնարավորութեամբ կերը պիտի ստեղծվեն, վոր հեշտացվի նյութի յուրացումը, գործնականորեն անցնելը, թեթեւացնի ուսանողության աշխատանքը, այն ուսանողության, վոր հնարավորություն չունի տանը պառապելու: Դսկական Դաւտոն պլանից մենք հեռու յենք, վորովհետեւ չունենք գրականութիւն ուսանողության ինքնուրույն աշխատանքների համար, մեկ ձեռնարկով նյութի անցնելը, թեկուզ ինքնուրույն, - դա Դաւտոն պլանն է, - այլ լաբորատոր պլան, բայց մենք շատ դեպքերում այդ հնարավորությունն եւ չունենք, վորովհետեւ չկան Բանֆակի ուսանողության համար համապատասխան դասագրքեր, ձեռնարկներ:

Համենայն դեպս լաբորատոր դասավանդման մի քանի փորձեր յեղան. մեկ փորձնական դաս Հայոց լեզվից, մի քանի փորձնական դասեր բիոլոգիայից, արդյունքները վատ չեն, գոնե ծրագրած նյութը հենց դասարանումն եւ յուրացրին. ի հարկէ բացեր եւ կային. - ուսանողներից վրմանք դասարանային պայմաններում չեյին կարողանում կենտրոնացնել իրենց մտքերը (դրա պատճառը վորոշ չափով դասարանի փոքր լինելն է, ուսանողության բազմամարդութիւնը, ժամերի պակասութիւնը, նաեւ դասագրքերի պակասութիւնը). վոմանց ասելով - ավելի լավ է դասատուի կենդանի խոսքը լսել: Ի հարկէ մի քանի փորձնական դասերից դեռ դժվար է յեզրակացութիւններ հանել, բայց մի բան պարզ է, այդպես են կարծում բոլոր աւարկայական հանձնաժողովները, վոր մեր ուսանողության

համար ապագայում կիրառվելիք լաբորատոր պլանի ծանակ, անպայման վորոշ տեղ պիտի տրվի նաեւ դասատուի կենդանի խոսքին:

Մեկ հիմնական դասավանդման մեթոդի կիրառումը Բանֆակի հերթական հարցն է: Բանֆակն անպայման պիտի անցնի կաբինետային պարապմունքների, սրա հետ, ի հարկէ կապված է դասասենյակների քանակի հարցը, իսկ յետեւ Բանֆակն ունենա իր շենքը, իր դասարանները, վորից նա կ'ոգտվի և ցերեկը և յերեկոները ու հնարավորութիւն կունենա իր միջոցներով կահավորել առարկայական կաբինետները - ահա այդ դեպքում կ'մոտենանք լաբորատոր ձեւին, յետեւ հրատարակվեն անհրաժեշտ ուսանողներ, դասագրքեր - ավելի ևս կ'բարձրանա ուսումնական գործը:

Բանֆակին ի հարկէ չի վիճակվի մի անգամից այդ բոլոր ցանկութիւնների իրագործմանն հասնել: Համենայն դեպս մենք տարեց տարի այդ ուղղութեամբ պիտի զարգացնենք ուսումնական գործը: Հաջորդ տարվա համար ծրագրվեց հասարակագիտական - աշխարհագրական կաբինետի կազմակերպութիւնը:

Աւարկայական հանձնաժողովներում շատ խոսվեց այն մասին, թե վորոշ աւարկաների դասերի թվի կտրուատումը վատ անդրադարձավ ծրագրի ծավալի վրա: Կրճատումներ ի հարկէ անհրաժեշտ են, ուսանողը շատ է ծանրաբեռնված, բայց գոնե այժմ, յերբ Բանֆակի ուսման ընթացքը դեռ նորմայի մեջ չէ, դասերի թվի կտրուատումները վատ հետեւանք են ունենում: Շատ եյին գանգատվում մանավանդ մարեմատիկոսները և արդարացի յեն: Դեռ մինչև հիմա չի հաջողվում լրիվ չափով անցնել ծրագրի ամբողջ նյութը և չորրորդ

կուրսերն ավարտում են թերի գիտելիքներով: Ամեն տարի
 եւ հարց ե բարձրացվել ընդունելութեան պահանջների
 ուժեղացմ մասին, սակայն այդ ուղղութեամբ դեռ խո-
 շոր քայլեր չեն արված: Յեւ ամեն անգամ մեր առաջին
 կուրսերի մաթեմատիքական գիտելիքներն անմխիթար դը-
 րութեան մեջ են: Դասատուն յետե ընկնի ծրագրի լրիվ կի-
 րառման յետեվից - ուսանողութեան վորակն ե իջնում: յե-
 թե դանդաղ ե անցնում աշխատելով խորացնել առար-
 կան, վոր նույնիսկ թվաբանութիւնը լավ ըմբռնեն, ծը-
 րագրի ամբողջութիւնն ե տուժում: Ահա այս հանգամանք-
 ներն եյին, վոր վերջին յերկու տարիներ դրդեցին կտրով
 կերպով դնել Բանֆակի դասընթացքը մեկ տարով ավե-
 լացնելու անհրաժեշտութիւնը: Յերբ փորձեցինք այս
 ուսումնական տարում ընդունվողներին քիչ բարձր պա-
 հանջներ առաջադրել - ցավալի արդիւնքներ ստացանք:
 Բարեբախտաբար հաջորդ ուսումնական տարվա գործը
 կ'թեթեւանա մի նոր նվաճման շնորհիվ: Արդեն վորոշ-
 ված ե, վոր Բանֆակը նախապատասխանապէս կուրս ունենա-
 ի հարկե դա ժամանակավոր միջոց կ'լինի, մինչև վոր ա-
 պագայում Բանֆակի առաջին կուրսի համար ավելի պատ-
 րաստ ուժեր գան:

Նախապատրաստական կուրսը կ'թեթեւացնի մի
 շարք առարկաների ծանրաբեռնվածութիւնը, ծրագրա-
 յին նյութը կ'բաշխվի հինգ տարվա մեջ և այդպիսով
 կարիք չի լինի դասերի թվի ավելացման: Ի հարկե գործը
 նորմալ կ'գնա այն ուսանողութեան համար, վորը հա-
 ջորդ տարվանից կ'մտնի Բանֆակ: Ուրեմն այդ խոշոր
 հարցը, վորի մասին այնքան շատ խոսվել եր առարկա-
 յական հանձնաժողովների նիստերում, արդեն լուծված
 կարելի յե համարել:

Ցանկալի չեր, վոր անցած ուսումնական տարում
 կրճատվեց նկարչութիւնը: Նկարչութեան պահանջն ըզ-
 գացվում ե շատ առարկաների կողմից: Ինչպես որինակ
 մաթեմատիկայի, ֆիզիկայի, քիմիայի, բնագիտութեան,
 աշխարհագրութեան և այլն: Յերբեմն մի հասարակ դիա-
 գրամ դժվարանում են գծել, վորմանք եւ գոյները չեն
 կարող տարբերել: Յետե անցյալներում ուսանողու-
 թեան համար տաղտկոթեն եր անցնում նկարչութիւն-
 նը, վորոշ չափով դրա պատճառը - լավ մոդելների պա-
 կասութիւնն եր, իսկ մյուս կողմից մի տարրորինակ
 հեգնական վերաբերմունք դեպի զվարճութիւն-նկարչու-
 թիւնը, վորի գնահատականը չի ազգում նրանց ընդհա-
 նուր գնահատութեան վրա, այդպես եյին մտածում
 ուսանողներից շատ շատերը, ճիշտ այն տեսակետը, ինչ
 վոր նկատում են դպրոցականի մոտ: Ի հարկե լինում
 եյին դեպքեր, յերբ դասերից խուսափում եյին: Այս
 տարի դրութիւնը լավացավ, գնվեցին բավականաչափ
 լավ մոդելներ, վերաբերմունքը քիչ լրջացավ, բոլորն եւ
 ունեն նկարչական հատուկ տեսրեր, միայն դեռ ելի
 կան առանձին անհատներ, վորոնք մեկ-մեկ «զխացավը»
 բոլորովին անտեղի մեջտեղ բերելով, ցանկանում եյին
 խուսափել նկարչութիւնից, վոր այնքան անհրաժեշտ ե
 թե ապագայի աշխատանքի համար և թե գեղարվեստա-
 կան ճաշակը զարգացնելու համար: Լավ չեր, վոր նըկար-
 չութիւնը հանվեց յերկրորդ կուրսից, բայց դրութիւնը
 կ'լավանա, յետե նկարչութիւնն սկսենք նախապատ-
 րաստական կուրսից:

Այս ուսումնական տարում ծրագրային նյութն ըստ
 առարկաների այսպես բաշխվեց.

Հայոց լեզու. 1 Կուրս. Կյուղը և քաղաքը գրականութեան
 մեջ, Լեզու:

- II Կուրս - նույնը (ազնի խորացրած) : Է եզու :
 III " - Գրականության պատմություն . բանասյու-
 սության պատմություն : Է եզու :
 IV " - Արևմտահայ և ռուսահայ գրականություն
 (բաղադրագրություն)

Ռուսաց լեզու. - Այս տարի ռուսաց լեզուն ազնի
 սպաստավոր պայմանների մեջ էր . բազմապատկեր ազնի
 լացրած էր դասերի թիվը : Մականյ յուրաքանչյուր կուրսն
 էր բաժանվում էր յերկու խմբի - թույլների և ուժեղների :
 Այդ բաժանումը կվերանա այն դեպքում , յեթե սկզբից ըն-
 դունքն ուսուցիչներից համապատասխան փոփոխություն : Ռուսաց
 լեզվի բարձրացման ամենաեյական միջոցն է - նոր մոտ-
 նողների նկատմամբ ազնի խստացնել ռուսաց լեզվի
 պահանջները . այն ինչ զախս են բուրրույն ուսուցիչն
 չգիտցողներ , այդպիսիներին հիմնարկները բուրրույն չը
 պիտի գործուղեն : Մյուս կողմից ել համապատասխան գա-
 սագրքերի բացակայությունն է խանգարում , այս տարի
 չորրորդ կուրսի ծրագիրը ժամանակավորապես մի քիչ շեղ-
 վեց իր սորմալ հունից , մինչև վոր տարվա վերջը հընա-
 րավոր յեղավ ձեռք բերել անհրաժեշտ գրականությունը :
 Յեղած դասագրքերն անհամապատասխան են մեր Բան-
 ֆակի ուսանողության : Անհրաժեշտ է կազմել մեր պայ-
 մաններից համապատասխան դասագրքեր , նկատի առ-
 նելով վոր Բանֆակի ուսանողությունը չի կարող բավա-
 րարվել յերեսանների համար գրված հոգվածներով :

Մասեմասիկա . - I Կուրս . անցնում են թվաբանու-
 թյուն . ընդհանուր տեղեկություններ հանրահաշվից , զրոնա-
 կան յերկրաչափություն :

II Կ . Հանրահաշիվ մինչև մեկ անհայտով 1⁰ հա-
 վասարումներ (ներառյալ) Յերկրաչափություն - մինչև

զուգահեռագիծներ և սեղանանման :

- III Կուրս . Հանրահաշիվ մինչև առաջին աստիճանի
 հավասարումների սրտեմներ : Յերկրաչափություն
 մինչև բազմանկյունների նմանություն :
 IV Կուրս . Հանրահաշիվ մինչև անորոշ հավասա-
 րումներ առաջին աստիճանի : Յերկրաչափություն
 մինչև գնդի մակարդակը և ծավալի չափումը : Յե-
 ռանկյունաչափություն :

Այս տարվա դասերի կրճատման պատճառով և
 մյուս կողմից ել մանավանդ մեկ ամսով ուշ սկսելը հընա-
 րավորություն չտվեցին ծրագիրը լրիվ անցնելու , իսկ
 չորրորդ կուրսերում բուրրույն չեն անցել յեռանկյու-
 ւաչափություն :

Ֆիզիկա . II Կուրս . Տարրական մեքանիկա , հեղուկ
 ներ , գազեր , ջերմություն :

III Կուրս . Ստատիքական ելեքտրականություն ,
 ելեքտրոմագնետիզմ :

IV Կուրս . Ելեքտրականություն , ձայն , լույս , մե-
 քանիկա :

Ֆիզիքայի դրությունը լավացավ , դասերն զգալի
 չափով ավելացան , մանավանդ յերկրորդ կուրսերում , այն-
 պես վոր վորոշ հնարավորություն ստեղծվեց նույնիսկ
 գործնական աշխատանքներ կազմակերպել : Յեթե մեկ
 ամսվա ուշ սկսելը չլիներ բուրր կուրսերում ել կուրսը
 տիվ կարելի յեր անցնել :

Հասարակագիտություն . Անցնում են .

I Կուրս - Քաղաքագիտություն

II " - Դասակարգային պայքարի պատմու-
 թյան և տնտեսական ֆազերի զարգացու-
 մի (մինչև ֆեոդալիզմ ներառյալ) :

III Կուրս. Դասակարգային պայքարի պատմություն
(մինչև Դիրեկտորիա - Բաբուլիզմ):

- Լենինիզմ:

IV Կուրս. Դասակարգային պայքարի պատմություն

մինչև Դառնեսի ծրագիրը:

- Քաղաքատնտեսություն

- Լենինիզմ (միայն Հասկակում):

Ծրագրի նորման այս տարի համարյա լրիվ անցած
ե միայն առաջին կուրսերում: Յեկող տարի ծրագրային
նյութը կ'բաշխվի հինգ տարվա մեջ և այդ դեպքում
բոլոր կուրսերի նկատմամբ ծրագրային նորման լրիվ
կ'կիրառվի: Յեթե այս տարվա Բանֆակի ապակետիպ
ձեռնարկները (Դասակարգային պայքարի պատմու-
թյունից) չլինեյին, ավելի քիչ ծավալով կանցնեյին
նյութը: Ձեռնարկները թեթեվացրին ուսանողի աշ-
խատանքը:

Բնագիտություն - I Կուրս. Անկենդան բնություն:

II Կուրս - Մարդու և բույսի ֆիզիոլոգիան

III " - Կենդանաբանություն. ընդհանուր գր-
ծերով բուսաբանություն:

IV " - Ընդհանուր Բիոլոգիա, եզրուցիոն թեո-

Իրիա:

II և III Կուրսերի դասերի կրճատումը մի կողմից,
մյուս կողմից ել մեկ ամիս ուշ սկսելը զգալիորեն անդ-
րադարձավ նյութի ծավալի վրա, մանավանդ յերկրորդ
և յերրորդ կուրսերի, վորոնց ծրագիրը բավական մեծ
ե: Առանց խախտելու ծրագրի ամբողջությունը՝ ար-
վեցին ժամանակավոր կրճատումներ II, III և IV կուր-
սերի նկատմամբ: Կրճատվեց փաստերի, որինակնե-
րի քանակը կամ վորոշ գլուխներ տեղափոխվեցին
հետագա տարիների համար, որինակ՝ սեռական գոր-

ծարաններ մարդու և բույսի չանցան, վորովհետև չոր-
րորդ կուրսի ծրագրում կա գլուխ սեռական բազմացման
մասին, վորոշ հարցեր ել անցան բնագիտական խմբակում
(որինակ՝ գորմոններ, անաբիոզ): Յեթե դասերի թիվը վերա-
կանգնվի և նորմալ ժամանակին սկսվեն պարապմունքները
- ծրագիրը լրիվ կարելի յե անցնել: Յերրորդ և չորրորդ
(մասամբ) կուրսերի նյութի վերաբերմամբ կան ձեռնարկ-
ներ: Հաջորդ տարի, առաջին կուրսի նյութը կտեղափոխ-
վի նախապատրաստական, իսկ մյուս շատ ծանրաբեռնված
կուրսերը կ'թեթեվացվեն:

Քիմիա. Քիմիան անցնում են յերկու տարի, յերկրորդ
և յերրորդ կուրսերում: Իսկ հարկե քիչ ե, անպայման մեկ
տարի ել հարկավոր ե, յեթե նկատի առնենք քիմիայի խո-
շոր նշանակությունը մեր կյանքում և նրա ապագայում
կատարելիք մեծ դերը: Լրիվ, առանց կրճատումների
կուրսն անցնել հնարավոր չի: Որգանական քիմիան (թե-
կուզ ընդհանուր գծերով) չի անցվում: Անհրաժեշտ ե
քիմիան մոցնել հենց առաջին կուրսից:

Գծագրություն. Անցնում են յերկրորդ և յերրորդ
տեխնիկներում, անցյալ տարի յերրորդ և չորրորդ: Տեղա-
փոխությունը կատարվեց նրա շնորհիվ, վոր չորրորդ կուր-
սերը շատ են ծանրաբեռնված. համենայն դեպս անցյալ
տարվա դասավորությունն ավելի նպատակահարմար եր,
չորրորդ կուրսերն ավելի լուրջ աշխատանքներ կ'կարո-
ղանային կատարել. մինչդեռ յերկրորդ կուրսի համար
գծագրությունը դեռ վաղ ե: Առարկայի համար այս տար-
վա պայմանները շատ նպաստավոր են, կա հատուկ սեռ-
յակ, վորտեղ ուսանողները կարող են գծել. Սեռյակների
պակասություն պատճառով, գծագրության ժամերը, մա-
նավանդ III տեխնիկում քիչ են, հնարավոր յեղալ անցնել

ծրագրի կեսը, լրիվ անցնելու համար հարկավոր է 4 ժամ:
յուրաքանչյուր ուսանող յերկրորդ կիսամյակում տվել է
2-3 թերթ գծագրեր:

Նկարչությունը. Դժբախտաբար միայն առաջին կուր-
սերումն է, անցյալ տարի կար և յերկրորդում, հանեցին
բոլորովին իզուր: Հաջորդ տարի կ'վերականգնվի դասե-
րի նորմալ թիվը, յեթե նախապատրաստականումն ել հա-
ջողվի անցկացնել նկարչություն: Առարկայի դասավանդ-
ման պայմաններն անցյալ տարիների հետ համեմատա-
շատ ավելի լավ են. ձեռք են բերված բավականաչափ
գիպսի մոդելներ, վորոնք ավելի յեն աշխուժացնում
դասերը: Վոչ մի դեպքում չպիտի մտածել նկարչության
վերացման մասին, այլ ընդհակառակը ցանկալի յե նրա
ուժեղացումը:

Առարկայական հանձնաժողովներն ունեցել են

1. Հայոց լեզվի	8 նիստ	} 2	Այս յերեք առարկա- յական հանձնաժո- ղովներն ունեցել են յերկու միացյալ նիս- տեր ևս:
2. Ռուսաց "	7 "		
3. Հասարակագիտական	7 "		
4. Ֆիզիկո-մաթեմատիկական	5 "		
5. Բնագիտա-աշխարհագր.	10 "		
Ընդամեն		39	

Թյուրք սեկցիա 2 նիստ

Հաճախել են նիստերը

1.	84 %	դասատուներ,	65 %	ուսանողներ
2.	61 %	"	50 %	"
3.	60 %	"	28 %	"
4.	74 %	"	55 %	"
5.	78 %	"	41 %	"

Քննվել են այս բոլոր հարցերը, վորոնք առաջադր-

վել են ուսումնական բյուրոյի կողմից, նաև հետեվել
դասատուների ընթացիկ աշխատանքին:

Մինչև 1925-26 ուս. տարի, ինչպես յերեվում է թերի
արձանագրություններից յեղել են 8 առ. հանձնաժողովներ,
վորոնք սակայն հաճախ ունեցել են խառն նիստեր: Ընդա-
մենը յեղել են 22 նիստեր, քննվել են 46 հարց, բայց թե-
րիչ հարցեր են շոշափվել, գոնե տեղեկագրերից վոյնչ
հայտնի չէ:

Ուսումնական բյուրոյի աշխատանքը.

Բանֆափի ուսումնական մասն ավելի զարկ տվեց ու-
սումնական բյուրոյի այս տարվա գործունեության: Ուսում-
նական բյուրոն կազմված է առարկայական հանձնաժողով-
ների նախագահներից ու քարտուղարներից, և ուսումնա-
կան մասի վարիչից, վորը և նախագահում է:

Ուսումնական բյուրոն այն աշխատանոցն է, վորտեղ
մշակվում են հարցեր - առարկայական հանձնաժողովների
աշխատանքների համար: Այստեղ էլին ծագում մի շարք
ուսումնարժեք հարցեր, վորոնց բազմակողմանի քննութա-
նը կատարվում էր առարկայական հանձնաժողովներում,
ապա ի կատար ածվում ուսումնական մասի միջնորդու-
թյամբ վարչություն կողմից: Վորոշ հարցեր լրիվ լուծում
էին ստանում բյուրոյում, ապա քննության առնվում ա-
ռարկայական հանձնաժողովներում, վորոնք յերբեմն իրենց
լրացումներով, ուսումնական մասի համաձայնությամբ,
նոր քնույթ էին տալիս հարցին:

Ուսումնական բյուրոյում պարզվում է բոլոր առար-
կայական հանձնաժողովների աշխատանքը: Բոլոր ծրա-
գրային դժվարությունները, ուսանողության և դասա-
տուների միջև ծագած անախորժությունները, դասատու-

ների դրական և բացասական կողմերը - բյուրոյի քննության առարկան էին դառնում: Առարկայական հանձնաժողովների նախագահները զեկուցում էին նաև հաճախե դասերի մասին:

Ուսումնական բյուրոն շատ հարցեր է առաջադրել, բայց բոլորն այս տարի կիրառելու հնարավորություն չեղավ:

Յեղեղ է չորս սիստ:

Զննվել են հետեւյալ հարցերը.

1. Զեկուցումներ առարկայական հանձնաժողովների նախագահների առարկաների դասավանդման, ուսումնական պայմանների, դասատուների դրական և բացասական կողմերի մասին:

2. Միջադեպեր ուսանողության և դասատուների

3. Ուսանողության և դասատուների վերաբերմունքը ուսման գործին (բացակայությունների և ուշացումների մասին):

4. Գրադարանային կոնսուլտացիա - գրադարանին կից գործող հատուկ հանձնաժողով՝ գրադարանի աշխատանքը, ընթերցման ղեկավարությունը կանոնավորելու համար: Դասատուների՝ ըստ մասնագիտության հերթական զրույցներ գրականության մասին:

5. Ընդհանուր զեկուցումներ ուսանողության և բանվորության համար:

6. Նախապատրաստական կուրսի անցրած եղանակները և նրա ուսումնական պլանը:

7. Հաջորդ տարվա ուսումնական պլանը, անելիքները:

8. Լաբորատոր մեթոդով տարած փորձնական դասերի մասին:

9. Կոնսպեկտների հրատարակչություն:

10. Գործնական աշխատանքներ.

11. Եքսկուրսիաներ.

12. Ուսումնական գումարների բաշխում և ձեռք բերվելիք ոժանդակների առթիվ:

13. Բանֆակի Հնգամյակին նվիրված տեղեկագրի մատչելի:

14. Գրավոր աշխատանքների մասին (վորոշված երկրորդ տարի առարկաներից տարվա ընթացքում լինեն յերկու գրավորներ, դա արվել է ուսանողության գրագիտության բարձրացման նպատակով):

Վերոհիշյալ բոլոր հարցերը դրվել են նաև առարկայական հանձնաժողովների քննության, ապա այս կամայն լրացումներով, փոփոխություններով, ուսումնական մասի կողմից հաստատվել են, հաստատել են նաև Բանֆակի վարչությունը:

Դասատուները և Երանց վերաբերմունքը գործին

Վերջին յերեք տարվա ընթացքում, յերեք համեմատաբար ավելի կանոնավորվեցին Բանֆակի ուսումնական պայմանները, պարզ է, ավելի ևս լուրջ ուշադրություն դարձվեց ուսուցչական կազմի վրա: Բանֆակում հավաքված են ճնշող մեծամասնությամբ Յերեվանի ալքի ընկնող դասատուները՝ թե իրենց յերկարամյա ստաժով և թե մանկավարժական փորձառությամբ: Դասատուների վերաբերմունքը դեպի Բանֆակը-լավ է, անհարազատ տարր, այսինքն այնպիսի դասատուներ, վորոնք ճարահատած, նյութականով տարված և առանց վոգեվորության տանելի աշխատանքը, բացի մեկ յերկուսից, չկա: Այս տարի ամեն կերպ կաշխատենք ազատվել այն հազվագյուտ դասատուներից, վորոնք անտարբեր են յեղեղ իրենց

պարտականութիւններն : Յետեւ քանի չառնենք մի քանի
 ... քայլ Գազվագյուտ դեպքերն անցյալում, գոնե
 անցած ուսումնական տարում ուսանողութեան և դասա-
 տուների փոխհարաբերութեան նկատմամբ աչքի ընկ-
 առն անհարթութիւններ չեն յեղել : Յետեւ վորեւեւ անբա-
 վականութեան յեղել եւ դա մեղաբերում եւ լոկ մեղադրական
 հարցին : քայլ դրանք Գազվագյուտ որիականեր են, սակայն
 յեղել են և այսուհետեւ այդ գոյմը պիտի հարթօք : Շատ
 անմիջապէս եր թուրք բաժնի ուսուցչական կազմի վորակն
 անցյալներում, իսկ այս ուսումնական տարում միայն յեր-
 կու դասատուներ դեռ ևս չեն կարող բավարարել : Բա-
 ֆակին : Յերկուսն եւ ուղարկված էին Ազգային Փոքրամաս-
 նութեան կողմից : մեկը շատ յերիտասարդ եւ նրան դժգոյ
 ե հարմարվել Բանֆակի աշխատանքին : Բանֆակի ուսա-
 նողութեան, մյուսը թեւ մի քանի տարվա փորձառութիւն
 ունի, քայլ Բանֆակի համար անպատրաստ դասատու յե-
 նույնիսկ իր մասնագիտութիւնն - հասարակագիտութեան
 նր լավ չի տիրապետում : Յետեւ այդ յերկու անպարտաճա-
 սաչ դասատուներն եւ փոխարինվեցին - այդ դեպքում
 թուրք բաժնին եւ դասատուների կողմից կ'մոտենա նոր-
 մալ դրութեան :

Բանֆակը դեռ այնպիսի պայմաններում չի գտնվում,
 վոր բոլոր դասատուները մեկ, հիմնական մեթոդով առաջ-
 նորդվեն : Ի հարկե ամենալավ մեթոդն եւ լաբորատոր ձեւը,
 բոլոր ցիկլային հանձնաժողովներն եւ այդ շեշտեցին, քայլ
 թղթի վրա մեթոդ կիրառելը - անսպասակ և մասսակար
 բան եւ, դեռ մենք շատ և շատ դժգոյութիւններն հան-
 դեպ ենք կանգնած : Նախ և առաջ հարկավոր են առար-
 կայական կաթիւներ, հատուկ կահավորութեամբ, սար-
 քավորութեամբ, բոլոր անհրաժեշտ ոժանդակներով, ան-

հրաժեշտ եւ յուրաքանչյուր կաթիւնտում ստեղծել իս-
 կապեա տվյալ առարկայի մթնոլորտը, անհրաժեշտ են
 դասագրքեր, ձեռնարկներ, հարկավոր եւ գրականութիւնն :
 Բանֆակն ունի միայն յերկու կաթիւնտ, վոր համեմայն
 դեպ լաբորատոր դասարանի չի կաթիւն վերածել, կա-
 թիւնտները - թանգարաններ են և մասամբ գործնական աշ-
 խատանքների լաբորատորիա : հարկավոր են նաեւ ուրիշ
 կաթիւնտներ - հասարակագիտական - աշխարհագրական
 մաթեմատիկայի, լեզուի և այլն : Մի խոսքով յենյակներ են
 հարկավոր, սենյակներ, վոր լինեն Բանֆակի տրամադրու-
 թեան տակ : նրանց համապատասխան ձեւով կահավոր-
 ւելու և սարքավորելու համար : Ի հարկե այդ դեպքում
 դասատուներն եւ ալեւի մեծ յեռանդով կ'կաշեն ի-
 ռենց աշխատանքին և յեւեւ նրանցից շատերը նյութա-
 կանապես բավարարված լինեն, ամբողջովի կ'կապ-
 վեն Բանֆակի հետ :

Մեթոդները տարբեր են : Դեռ հնարավոր չե
 մի հիմնական մեթոդ կիրառել և այդ պատճառով յերե-
 պարտադրեք հետեւելու մեկ վորոշ մեթոդի՝ դասատուի
 աշխատանքը կ'դառնա անարդյունավետ և առաջ եւ
 բերի անբավականութիւն ուսանողութեան կողմից : Սա-
 կայն կրրաւ զոր մեթոդների թարմացումը, աստիճանա-
 բար մոտեցնելը մեկ հիմնականի : հնարավոր եւ յետեւ
 զուգընթացաբար ուսումնական պայմանները լավանալ :
 Վոչ վոր չի կիրառում լոկ դասախոսային մեթոդը, մեկ
 յերկուսը մի քիչ վորեւեւորվում են այդ ձեւով, քայլ միշտ
 յիշեցրել են նրանց այդ մասին : Յերբեմն Բանֆակի
 աստիճան պատճառներից դրդված այս կամ այն դասա-
 տուն մի քիչ շեղվելով իր սովորական մեթոդից - յերկու
 յերեւեք դաս առց եր կացնում դասախոսութեամբ, մա-

նախադր. տարվա վերջը . դա անսորձաւ յերեւոյթ ե-
րայց առաջ եր յեկել Բանֆակի անսպաստ պայման-
ներից . այդ լինում եր այն ժամանակ յերբ անըս-
պասեի կերպով խլվում էին որեր . ապա ծրագրային
նյութը շատ չկրճատելու համար , դասատուն մի բիւ-
ռոսեղացուն եր իր դասավանդման տեմպը : Համեսուն
դեպս . դա զգուշ եր արվում և վոչ ի վնաս առարկա-
յի : Ի հարկե առանց թերութիւնների չի անցել այդ :
Բոլոր դասատուներն եւ համարյա ամեն որ վորոշ ժա-
մանակ նվիրում էին անցածի կրկնութեան անհատա-
կան , ազեի հաճախ ընդհանուր հարցումներով : Վոմանք
նոր նյութն անցնելիս , անում էին այդ ուսանողների
մասնակցութեամբ մոտավոր հարցերով հնարավորութեամբ
տալիս ուսանողութեան ինքնուրույն լուսարանելու նոր
նյութը : Ապա դասատուն ամփոփում եր բոլորը , վորո-
քաներ ուղղում , լրացում - և հենց նույն որը - բոլորի կող-
մից նոր նյութը համարյա յուրացված եր : Հայերենից
որինակ գրական աշխատութիւնների վերլուծութիւն
ները կատարվում են մի քանի համառոտ գեկուցումե-
րով և այդ գեկուցումները լուսարանում են հարցը
բազմակողմանի - վիճաբանութեանը մասնակցում եւ ան-
բողջ դասարանը - թե դասն և աւել յաւանդ
նյութը լազ յուրացվում : Յերբեմն գրական նյութն ան-
նում էին գրական դասը միջոցով , վոր մեծ աւ-
ժութիւն եր տալիս հարցին :

Թեքերատներ տալու , բանավոր գեկուցումներ
տալու մեթոդը հազվագիշտութեամբ և նվազ շա-
փով քան անցյալ տարի , դեռ կիրառվում ե , ընայած ,
վոր այդ մասին բացասական կարծիք հայտնվեց հա-
սարակագիտական առարկայական համաձայնութեամբ կող-

մից : Նրա բաց կողմն այն ե , վոր նախ հնարավոր չի լինում
նյութը նորմալ անցնելու , զարգանում ե շատախոսութիւնը
լգեկուցումից հետո - մտքերի փոխանակութիւնն և լինում)
և դասատուն հնարավորութիւնն չի ունենում կիսամյակի
վերջում , տարվա վերջում տիկ պատկերացում ստանալ բոլոր
ուսանողների գիտելիքների մասին . Ի հարկե նյութը տու-
ծում ե , դասատուն ստիպված ե լինում մեծ պորցիանե-
րով անցնել , վազել առաջ , շատ պահանջել , իսկ դա ան-
պայման ազգում ե մյուս ապրիլի երի վրա . ուսանողը
ժամանակի 80%-ը նվիրում ե հասարակագիտական ա-
ռարկաներին , իսկ մյուս առարկաները պատրաստելու
համար ժամանակ քիչ ե ծնում և առարկաները տուժում են :

Յեղել են դեպքեր , յերբ դասատուն նյութն անցնում
եր դասարանում - դասագիրքը կարդալով - այդ կարծի-
յեր վերագրել յերբեմն նրան , վոր դասագրքի գրածը դե-
վարամարս եր ուսանողութեան համար , յերբեմն , թերեւս
ազեի հաճախ նրան , վոր դասատուն տանը չեր պատ-
րաստվում , : Երպէսզի Բանֆակ գալով կարողանար կեն-
դանի խոսքով բացատրել դասագրքի անհասկանալի տե-
ղերը : Այդպես ե յեղել հասարակագիտական վորոշ առար-
կաներից : Շատ եր կաղում թյուրք բաժնի հասարակագի-
տական առարկան դասատուի անպատրաստութեան պատ-
ճառով և դրա հետեւանքով դասատուն հաճախ հակաման-
կազարծական ձեւեր եր կիրառում :

Առարկաների մեթոդային կողմը բախտավորելու հա-
սար , դեռ եր բավական բան կա անելու :

Ստուգման ձեւերն եւ միանման չեն , ի հարկե յու-
րաքանչյուր դասատուն ունի իր ձեւը և յերբ նա նըպա-
տակին հասնում ե - հենց այդ եւ հարկավոր ե : Վոմանք
յուրաքանչյուր ուսանողին առանձին-առանձին են հարցը-

նում և մի քանի անգամ, վոմանք մեքորաւ ընթացքով մեկ-
 յերկուսին, բայց միաժամանակ դասարանն եւ հրավիրվում
 է մասնակցութեան, վոմանք եւ համարյա ամեն անգամ
 ամբողջ դասարանն են ստուգում: Հազվագյուտ դեպ-
 քերում-դասատուն ավելի մեծ ուշադրութիւնն է դարձ-
 նում ուժեղների վրա, վոմանք, ընդհակառակը, թուլների
 հետ ավելի շատ են աշխատում, — յերկու ձեւերն եւ ան-
 ընդունելի յեն, այդ մասին մի քանի անգամ խոսվել էր
 և դիտողութիւնները նկատի յեն առնված: Կիրառվում
 է և այն ձեւը, յերբ դասատունն առաջարկում է ուսա-
 նողներին իրար ստուգել. ճիշտե. դա շատ աշխուժ է
 անցնում, բայց հաճախ ուսանողների տված հարցեր անը-
 շան, յերկրորդական լինելով՝ իզուր ծամանակ են խլում,
 դասատուն ավելի խնայողաբար է հարցեր տալիս, ավե-
 լի տեղին, միակ բանը վոր կարող է վերոհիշյալ ձեւը մի
 քիչ լավացնել, դա դասախոսի լուրջ դեկլարութիւնն
 է, ուսանողի այս կամ այն ավելորդ հարցերը հանելն է:
 Մեր Բանֆակը դեռ կազմակերպչական շրջան է ապ-
 րում, շատ դասարաններ դեռ մի մակարդակի վրա չեն,
 հասկանալի յե.թե ինչու դասախոսներն եւ բոլորը չեն
 կարող դեռ մեկ հիմնական մեթոդի հանգել. պիտի փոր-
 ձել զանազան կողմերից մոտենալ մի հիմնական բանի,
 այն է՝ առանց ուսանողին ծանրաբեռնելու հնարավոր-
 ութիւնն տալ նրան նյութը յուրացնելու իրականորեն
 և վոյ թոյթի վրա և յուրացնել ըստ հնարավորին հեց
 դասաւանդում, վորովհետև ուսանողը հաճախ տանը հը-
 նարավորութիւնն չունի լուրջ պարապելու: Բոլոր դասա-
 տուների կողմից այդ ուղղութեամբ մեծ ճիգեր են թափ-
 վում, կան հազվագյուտ դասատուներ, վորոնց վերաբեր-
 մունքը մեթոդական կողմին ֆորմալ բնույթ է կրում, այդ-

պիտի ներքից ի հարկէ Բանֆակը կ'ազատվի:

Հաճախ ամենալավ մեթոդը խանգարվում է շնորհիվ
 դասարանի բազմամարդութեան, համապատասխան դա-
 սագրքերի, ոժանդակների պակասութեան, բացակայութեան:

Ի հարկէ Բանֆակի նորմալ մեթոդական աշխատան-
 քին, ուսման գործին խանգարում է այն հանգամանքը,
 վոր Բանֆակը քիչ ունի շտատային, հիմնական դասատու-
 ներ: Այդ բանն ազդում է մանավանդ ուսման, ակադե-
 միկ գործի նորմալ ընթացքի վրա, դասատուների ծանրա-
 բեռնվածութեան շնորհիվ, ուրիշ տեղերում աշխատանք
 ունենալու պատճառով՝ պատահում են բացակայութիւն
 ներ կարճատեւ, մեկ յերկու դասատուի կողմից-և յերկա-
 րակեւ: Վերջին յերկու տարվա ընթացքում վորոշ քայլեր
 այդ ուղղութեամբ արվեցին, դուրս մնացին մի շարք դա-
 սատուներ, վոմանք Բանֆակին անհամապատասխան լի-
 նելու պատճառով, վոմանք քիչ դաս ունենալու պատճա-
 ռով (որինակ՝ յերկու կամ չորս դաս), վորոշ չափով հը-
 նարավոր յեղավ դասատուներից վոմանց ավելի կա-
 պել Բանֆակին:

Այդ ուղղութեամբ դեռ պետք է աշխատել: Դեռ
 բոլորովին չեն վերացել մեկ կամ յերկու որվա բացա-
 կայութիւնները, ուշացումները-առաջին դասերին:
 Դժբախտաբար, չնայած մի քանի նախազգուշացում-
 ների, դասատուներից վոմանք, նախորոք չեյին նախա-
 զգուշացնում բացակայութեան մասին և դրա շնորհիվ
 շատ դժվար էր լինում նույն որը դասերի տեղափոխու-
 թիւններ կատարել: Թեև այդ վորոշումը կատարելուն
 յերբեմն խանգարում էին զուտ ընտանեկան պայման-
 ներ, բայց մեծ չափով դա հետեւվանք է անփութութեան,
 մեր հայկական անպարտաճանաչութեան, յեթե խիստ միջոց-

... անշուշտ - ի հարկե կ'վերանա: Բարեբախտա-
բար անցյալ տարիների հետ համեմատած - այս տարի
նկատվում է վորոշ պրոգրես այդ ուղղությամբ և ա-
զատ դասատուները հաճախ, առանց վարձատրության
ստանալու, փոխարինում են ին բացակայող դասա-
տուին:

Դասատուն Բանֆակի հետ կապվել կ'կարողանա
միայն այն դեպքում, յեթե բավականաչափ ապահովված
լինի. դեպքեր մասնավոր համալսարանի դասատուներին
միմիայն Բանֆակին կապել, նախ - Բանֆակը համալսարանի
մասն է, իսկ յերկրորդ - համալսարանը չի ցանկանա, յեր-
րորդ - դասատուի համար սյուլթականապես անպատեհ է,
իսկ ամենագլխավորը - դասատուն յեթե միաց միմիայն հա-
մալսարանում, հանվեց Բանֆակից - անպայման Բանֆակը
կ'տուժի: Զոհել համալսարանական վորև է վոչ շտատային
դասատուի և դրա փոխարեն հրավիրել պատահական, Բան-
ֆակի համար անհամապատասխան դասատու - անպայման
ցանկալի չէ: Բանֆակին հարկավոր են լուրջ պատրաստա-
կանությամբ, բարեխիղճ և Բանֆակը սիրող դասատուներ:

Այս հարցը Բանֆակի լուրջ ցավերից մեկն է, բայց
դրա բուժման շատ զգուշ պետք է մոտենալ: Շտատային
դասատուների յետեվից ընկնելով՝ հանկարծ չզրկվենք լուրջ,
բարեխիղճ, վոչ շտատային դասատուներից:

Քսայած վորոշ թերությունների, վորոնք հայտնվում
են ին և կ'հայտնվեն, կարելի յե ասել, վոր դասատուների
վերաբերմունքը, ընդհանրապես Բանֆակի աշխատանքնե-
րին տարեց տարի ավելի լրջանում է, նրանց մասնակ-
ցությունը Բանֆակի կյանքին ավելի ակտիվ դառնում է:
Դոնե դա յերեվում է այն մեծ աշխատանքից, վոր կատար-
վում է առարկայական հանձնաժողովներում: Կարելի յե

համարձակ կերպով ասել, վոր հանձնաժողովների նիստերի
համախմբան նկատմամբ դասատուները վերին աստիճանի ու-
շադիր են և բարեխիղճ, ի հարկե նկատի չառնելով բացառու-
թյունները: Յեվ այդ՝ չնայած նրան, վոր նիստերը կայանում
են ին 5-րդ, հաճախ 6-րդ դասից հետո, այն է՝ ժամը 9^{1/2}-ից
և շարունակվում մինչև 11, յերբեմն 12-ը: Այս ուսումնա-
կան տարրում նիստեր ավելի շատ յեղան, ավելի յեռու
աշխատանք տարվեց:

Մի բացասական գիծ չափոր ծածկել: Կան դասատու-
ներ, վորոնք վոչ թե դիտմամբ, գիտակցաբար, այլ ըստ սո-
վորության, դեռ շարունակում են ուսանողի վրա նայել,
վորպես աշակերտի: Ծիշտ է, ուսանողն իր անցած սյուլթի նը-
կատմամբ հազասար է աշակերտի, բայց իր վերաբերմունքով
գործին, բուրրոպին այլ բնույթ ունի, իր կենսական փոր-
ձառությամբ բարձր է աշակերտից, իր տնտեսական դրու-
թյամբ - գտնվում է բուրրոպին ուրույն պայմաններում:
Աշակերտի տեղ դնել նրան յերբեք չի կարելի: Բանիցս աս-
վել է և դա ունեցել է իր արդյունքը, բայց դեռ բացա-
ռիկ դեպքեր կան և ապա պետք է ելի արձանագրել: Յե-
րեմն անտեղի հեգնական նկատողություններ, բարձրա-
ձայն հալստած դժգոհություններ, հուսահատեցնող ըստառ-
նալիքներ (թե - «միկնույն է թույլ են», հույս չկա, կամ, պիտի
կտրվես քսնության ժամանակ» և այլ այսպիսի խոսքեր),
յերկու, յերեք հարցումներ տալով՝ սստեցնել, առանց մոտա-
վոր հարցեր տալու: Անցյալ տարի այդ զգալի ցավ էր, այս
տարի հազվագյուտ բան, հույս կա, վոր հետզհետե բուր-
րոպին կ'վերանա: Ի հարկե այդպիսի սխալներ անխու-
սափելի յեն և այդ մասին միշտ պիտի խոսվի, մինչև վոր,
այդ, յերեվում յիջր վերանա. հազվագյուտ դեպքեր են՝ բայց

Դասատուներից վոմանք չեն բավականացում դասարանային պարապմունքներով. առարկան ավելի խորացրելու համար կազմակերպել են արտադասարանային գործնական աշխատանքներ, ղեկավարել կամ մասնակցել աշխատանքներ, առարկայական խմբակներ, կազմակերպել երգչուհիներ, դասարանական խմբակներ կարգադրել բանվորական ակումբներում: Կար բնագիտական, գրական խմբակ, դժբախտաբար մեր զգալի բացերիցն է այն, վոր հասարակագիտական (որին մարքսիստական) խմբակներին չեն մասնակցել դասատուները, ուսանողությունը մենակ մնալով անկարող էր կենդանություն, աշխուժություն տալ ու շեղած խմբակին:

Յերբ պարզվում էր այս կամ այն առարկայի բացը, ավելի պատրաստված դասատուներն իրենց ցուցմունքներով ոգնում էին ընկերներին: Մանավանդ մեծ բաց էր նկատվում թյուրք բաժնի հասարակագիտական առարկայի նկատմամբ: Առարկայությունը հասնում էր նախապես ընդհանուր գնալով ուսանողության, ուսումնական մասի համաձայնությանը կիրակի որերը տրացուցիչ դասերով մի քիչ ծածկեց ուսանողների լուրջ բացերը: Ավարտական կուրսերի մաթեմատիկայի և հասարակագիտության դասատուները բավական ժամանակ նվիրեցին ուսանողությունը քննություններին նախապատրաստելուն:

Ռուսաց լեզվի դասատուներից վոմանք արտադասարանային ժամեր էին նվիրել թույլ ուսանողներին մի քիչ ուժեղացնելու նպատակով: Ռուսաց լեզվի առարկայական հանձնաժողովը կազմակերպեց նաև մի քանի լեզվային խմբակներ Նեկրասովի մահվան հիմնամյակին, յեղան զեկուցումներ թե ուսանողության թե դասատուի կողմից, ուսանողության կողմից արտասանություններ:

Յերեկույթը հաջող անցավ:

Դասատուների (հայոց, Ռուսաց լեզուներ և մեկ հասարակագետի) աշխատանքին պիտի վերագրել նաև Մաքսիմ Գորկուն նվիրված միացյալ յերեկույթի կազմակերպությունը: Դասատուների և ուսանողության ջանքերով կազմակերպված հետաքրքիր յերեկույթը բավական հաջող անցավ: Այս յերեկույթը կազմակերպվեց ինդուստր. Տեխնիկումի հետ միասին:

Մեր Բանֆակի պայմանները չեն նպաստում այդպիսի աշխատանքների ընդարձակման. Բանֆակը չունի դահլիճ իր բնով. վերոհիշյալ յերեկույթի համար դահլիճը հարկացվեց փողով. դա իհարկե աննորմալ բան է, ամեն անգամ փող վճարել - շատ զգալի կ'լինի մեր բյուջեի համար: Իսկ նման ընդհանուր հանդեսներ, յերեկոյն զեկուցումներ, դասարանական խմբակներ, յանկար - մեծ բաց է մեզ համար:

Ուսանողության վերաբերմունքը ուսումնական աշխատանքին

Մի քանի անգամ ասվել ու գրվել է, վոր մեր ուսանողությունը ուսումնական տեսակետից գտնվում է անընդհատ պայմաններում: Շատ ծանր են առհասարակ յերեկոյան պարապմունքները և մանավանդ նրանց համար, վորոնք յերկար ժամեր ֆիզիքական աշխատանք ունենալուց հետո, հոգնած, յերբեմն լավ չճաշած, գալիս են Բանֆակ: Լարված, հոգնած ուղեղները դժվարությամբ էին յուրացնում անցածը: Ժամեր 9-ին, 10-ին վերադառնում են տան, յերբ հանգստանան, հոգնած ինչպես պարապմունքներ: Գլխի մոռանալ նաև, վոր դասագրքերի մեծ բաց է զգացվում, մատչելի ձեռնարկների, ոժանդակների, գրականության

պատկանութիւն: Մի խոսքով տաժանակիր աշխատանք: Ան-
հրաժեշտ է ամեն միջոց ձեռք առնել, թեթեւացնելու
ուսանողութեան պայմանները, աշխատանքի ժամերը
կրճատել, դուրացնել, մատչելի դարձնել ոժանդակները
ձեռք բերելը: Իսկ դրանից հետո ավելի բարձր արդյունք-
ներ կ'ստացվեն: Զպիտի ծածկել, ել ավելի ծանր պայ-
մաններում են գտնվում կուսակցականները, կոմյերիտ-
ները: Նրանք շատ ու շատ են ծանրաբեռնված հասարա-
կական աշխատանքով: Զիշտ է, նրանք, մանավանդ հաս-
ֆակի ուսանողութիւնը, չեն կարող կորվել հասարակա-
կան աշխատանքից, բայց ուժի մէջ նրանց ծանրաբեռ-
նել նպատակահարմար չէ: Բանֆակից պահանջվում է ու-
սանողին ակադեմիայես լուրջ կերպով պատրաստել, վոր
պեսզի նա կարողանա ձեռք բերված գիտելիքները կյան-
քում ոգտագործել, և մանավանդ կարողանա առանց
դժվարութեանների աշխատել բարձրագույն դպրոցնե-
րում: Նկատված են մեզ մոտ զգալի բացակայութիւն
ներ, մանավանդ հասֆակի ուսանողութեան կողմից և
մեր հասֆակներն ակադեմիայես ցած են, պատճառը
վոր թե հասֆակի ուսանողի անընդունակութիւնն եւայլ
ծայրահեղ ծանրաբեռնվածութիւնը հասարակական աշ-
խատանքով և դրանից ել առաջ յեկած բազմաթիւ
բացակայութիւնները: Դասատուների անցածը մեծ
մասամբ յուրացվում է հենց դասարանում, ուրեմն
ամեն մի բացակայութիւն վորոշ ակադեմիական բաց
է ուսանողի համար և յերե դասագիրք ել չկա, այդ
բացը շատ դժվար է ծածկել:

Համենայն դեպս Բանֆակն իր շահերը չի կարող
զոհել այն պայմաններին, վորոշ վերացնել Բանֆա-
կից չի կախված: Ուսանողութեան աշխատանքը թեթեւա-

ցնելու համար ուսումնական մասն անում է այն ամենն,
ինչ վոր հնարավոր է և ինչ վոր չի խանգարում ակադե-
միական աշխատանքին: Ուսանողութիւնն այժմ գիտակ-
ցում է, վոր անցած առարկան, անկախ այն բանից թե ինչ
պայմաններում են ինքը գտնվում, իրանից պիտի պահան-
ջեն և նա պիտի կատարի: Անպատրաստ ուսանողը, ակա-
դեմիայես թույլ ուսանողն այժմ գիտե, վոր նման պայման-
ները չեն կարող արդարացնել իր ակադեմիական հետա-
մացութիւնը, նա պիտի համակերպվի, յերե դժվար է, ա-
յա ուրեմն, պիտի թողնի Բանֆակն ու տեղ տա այնպի-
սիներին, վորոշք, չնայած կողմնակի աշխատանքներով ծան-
րաբեռնված լինելուն, այնուամենայնիվ հաջողութեամբ
կատարում են Բանֆակի բոլոր պահանջները, և հաջող-
փոխադրվում կուրսից կուրս: Անցավ այն ժամանակը,
յերբ կոմյերիտական կարծում եր թե հենց կոմյերիտ լի-
նելու համար, նրանից իրավունք չունեն պահանջելու այն-
քան, վորքան մյուսներից, այդ հողի վրա անցյալներում
հաճախ եյին պատահում անախորժութիւններ, այժմ
դա չկա: Ուսանողն արդեն լավ գիտակցում է, վոր Բան-
ֆակը բարեգործական հիմնարկ չէ, գիտե, վոր Բանֆակը
պիտի ընտրութիւն անի թույլ և ընդունակ բանվորնե-
րից, ընտրի, պահի-յերկրորդներին և ամեն կերպ սրանց
աշխատանքը թեթեւացնի, առանց զնաւելու ուսումնա-
կան պահանջներին:

Ուսանողութեան վերաբերմունքն աշխատանքին
ավելի լրջացել է, մեր հայկական «մի կերպ»-ի վրա հոյս
դնելը վերացել է, վերացել և այն յերեւույթ, յերբ
այս կամ այն ուսանողը զանազան «պրոտեկցիոն» գը-
րութիւններով եր փորձում ազդել ուսումնական պահանջ-
ների վրա: Բարեբախտաբար «պրոտեկցիոն գրութիւններ»

տվող հիմնարկները, անհնազանդություններն եւ հասկացող են այդ յերեւոյթի զնաակարողությունը: Ուսանողությունն անպայման մեծ աշխատանք է տալու և բովանդակային, յոթն նախեր սովորական դպրոցական պայմաններում: արդյունքները շատ մեծ կլինեյին: Կա նրանց մեջ սեր դեպի Բանֆալկը, աշխատանքը, յուրաքանչյուրը գիտակցում է, վոր սեփական ուժերի վրա պիտի վստահանա և հույս չդնի այն բանի վրա, թե նրան «մի կերպ» առաջ կտանեն: Պետք է շեշտել, վոր մեր ուսանողության ուսման տեղն էլ շատ մեծ է, հետաքրքրությունը նմանապես, բայց նրանց աշխատանքի պայմանները-ծանր, մեծ տոկոսն ունի պահանջող, վորքան վոր լավանան Բանֆալկի ուսումնական պայմանները, այնքան ավելի կթեթեվանա նրանց աշխատանքը, ապա արդյունքներն եւ մեծ կլինեն:

Բանֆալկի ուսումնական ոճանդակները

1923-24 թվին ձեռք չեն բերվել ուսումնական վոչ մի ոճանդակ: Դեռ 1924-25 ուս. տարվա Բանֆալկի տեղեկագիրը շեշտում է, վոր Բանֆալկն ուներ 350-400 գիրք, վորոնց մեծ մասը Բանֆալկի հատուկ միջոցներով են ձեռք բերված, անկասող մնում էյին, առանց ցուցակագրվելու և ի հարկե գրքերից ոգտվող չեր լինում: Ուսանողությունն ոգտվում եր թանգարանից և յերբ Բանֆալկը տեղափոխվեց Կուլտուրայի Տուն: Թանգարան գնալը բավական անարդյունավետ ժամանակ եր խլում: 1925-26 թվից ոճանդակների վրա լուրջ ուշադրություն դարձվեց, Բանֆալկն ըսկրեց մտածել սեփական ոճանդակներ, կաբինետներ ունենալու մասին: Յերեք տարվա ընթացքում Բանֆալկը կազմակերպեց այն ինչից շատ և շատ դպրոցներ զրկված են:

Այս ուսումնական տարում հետեվյալն ենք տեսնում: Բանֆալկն ունի ֆիզիկո-քիմիական կաբինետ, բնագիտական կաբինետ, գրադարան ընթերցարան, գեագրական սենյակ:

Բնագիտական կաբինետի հիմքը դրվեց 1926-27 ուս. տարում: Մինչև 1925-26 թիվը, Բանֆալկի բնագիտական ոճանդակներն էյին 30 հատ նկարներ և եւ վոչինչ, նույնիսկ մի հասարակ միկրոսկոպ եւ լիար: 1925-26 թվին Լուստոկոմի աջակցությամբ ձեռք է բերվում մեկ հատ լավ միկրոսկոպ: Յեվ այսուհետև յուրաքանչյուր տարի նորանոր գնումներ էյին արվում: Ի հարկե վոճրագործություն եր գործնական բնույթ կրող առարկան անցնել առանց գործնական ոճանդակների, թանգարանից ոգտվելը շատ սահմանափակ եր, աննպատակահարմար և դժվարին մեր յերեւոյան պարագամուսրների համար:

Այժմ, յերրորդ տարվա վերջը Բանֆալկի բնագիտական կաբինետը, այնպիսի դրություն մեջ է գտնվում, վոր դասատուները կարող են բավարարվել Բանֆալկի կաբինետով (բացի վորոշ ոճանդակներից), նույնիսկ հնարավոր դարձավ գործնական աշխատանքներ կազմակերպելը:

Այժմ Բանֆալկն ունի 3 հատ շատ լավ միկրոսկոպ, 2 հատ հասարակ (սրանք նվեր են ստացված Ռազմական Դպրոցից), վորից մեկը հասարակ է, միայն եքսկուրսիաների ժամանակ կարելի յե ոգտագործել, մեկ հատ եւ ձեռք է բերված Ռուսաստանից, բայց բարձր վորակի ձե: Համենայն դեպս 5 միկրոսկոպի վրա կարելի յե աշխատել: Կան բավականաչափ կենդանաբանական ոճանդակներ-սպիրտի մեջ, կմախքներ, նկարներ, բուսաբանական-նկարներ, ծաղիկների մոդելներ, մարդակազմական-նկարներ, մուլաժներ, կմախք, լեռնային տեսակներ, հանքերի հավաքածուներ, տեխնոլոգիական կո-

լեզգիներ, ակառներ, ապակեներ - ֆիզիոլոգիական և ուրիշ
փորձերի համար, անդամահատական 5 կոմպլեկտ անհրաժեշտ
պարագաների: Հգալի լափով կաթիլները տաքվեց վաղված
Ռազմական դպրոցի ուսանողներով:

Կա եպիդեմիոլոգիա - ախտափանցիկ նկարներ ցուցա-
դրելու համար և մոզական լափեր (այս տարի ձեռք բերվեց)
այս յերկու ուսանողները ձեռք են բերված բոլոր առար-
կաների ոգտագործման համար:

Ի հարկե դեռ ելի շատ բան կա ձեռք բերելու: Մի-
կրոսկոպների քանակն անպայման պիտի հասցնել մինչև
10-ի. այդ դեպքում հնարավոր կլինի ավելի շատ աշխա-
տանքներ կատարել:

Ռազմական դպրոցից ստացված ուսանողներից
Բանֆակն առանձին հավաքածուներ կազմելով նվիրեց մի քա-
նի դպրոցների: Այդ մասին կատենք հետո:

Կաթիլներն ունի անհրաժեշտ սարքավորումն թե
կաթիլնետային և թե գործնականի համար, մեծ կարիք է ըզ-
գացվում պահարանների:

Ֆիզիկո-ֆիսիական կաթիլներ

Մինչև 1925-26 ուս. տարին, Բանֆակի ֆիզիկո-ֆի-
սիական ուսանողները յերկու պահարանների մեջ էին: Զե-
կար առանձին սենյակ: Ուսանողները չնչին էին, դասա-
տուները մեծ մասամբ գնում էին թանգարան: Անցյալ
ուսումնական տարում հատկացվեց մի սենյակ, վորից ոգ-
տվում էր և Տեխնիկումը. այս տարվանից այդ սենյա-
կից ոգտվում է միմիայն Բանֆակը: Յերեք տարվա ըն-
թացքում զգալիորեն հարստացավ ֆիզիկո-ֆիսիական
կաթիլները: Նվեր ստացանք Համալսարանից, Ռազմա-
կան դպրոցից (այս դպրոցից մանավանդ ստացվածը բա-
նավորորորինականներից

վական հարստացրեց մեր ֆիզիքական կաթիլները): Նոր
ուսանողներ ձեռք էին բերվում յուրաքանչյուր տարի Մու-
կվայից, Լենինգրադից, պատվեր է տրված նաև արտա-
սահման: Այժմ ֆիզիքական իրերը դարսված են չորս պա-
հարանում, դեռ մի այդքան պահարանների եւ կարիք
կա, վորովհետև կան իրեր սեղանների և պահարան-
ների վրա հաստատված: Ճիշտ է, դեռ ելի շատ բան կա
ձեռք բերելու և այդ ուղղությամբ պիտի աշխատի Բան-
ֆակը. համենայն դեպս այս տարվանից հնարավոր յեղավ
վորոշ գործնական աշխատանքներ կազմակերպել նաև
ֆիզիկայից - չորրորդ և յերրորդ կուրսերի համար: Ֆիզի-
քական ավելորդ իրերից ևս հավաքածուներ կազմը-
վեցին և բաշխվեցին մի քանի դպրոցների:

Քիմիական առանձին կաթիլներ չկա: Նրա պահարան-
ները (յերեք) և լաբորատոր սեղանները ֆիզիքականի հետ մեկ
սենյակում են: Լաբորատոր սեղանների վրա կարող են աշ-
խատել մինչև 16 հոգի: Բավականաչափ կա ապակեդեռնյու-
թեղեն վոչ միայն դասարանային փորձերի, այլ և ուսանող-
ների գործնական աշխատանքների համար: Այս տարի յե-
ղան գործնական աշխատանքներ և քիմիայից:

Մի բան անսորմալ է: Ֆիզիկո-ֆիսիական կաթիլնե-
րն այնքան են ընդարձակվել, վոր արդեն խանգարում
են իրար: Ֆիզիկան քիմիայից պետք է զատել. Ֆիզիկա-
նոցում քիմիայից գործնական աշխատանքներ կատարիչ
անհնար է, վորովհետև ֆիզիքական պրիբորները վորոշ
նյութերից կարող են վնասվել: Սենյակը կուտակված է
ուսանողներով, կահավորությունով. դա հնարավորու-
թյուն չի տալիս թե գործնական աշխատանքներն ըն-
դարձակելու և թե դասը լաբորատոր մեթոդով անց-
կացնելու: Յերկու առարկաներն եւ քանի գնան պիտի ըն-

դարձանք. ապա ուրեմ անհրաժեշտ է յուրաքանչյուր կա-
քինեմը հատկացնել առանձին սենյակ:

Գծագրական սենյակ

Մինչև 1925-26 ուս. տ. Բանֆալի գծագրութեան
դասերն անսորձալ էին գնում, թե ինչպես էին գծում դա-
սարանում-շատ դժվար է պատկերացնել: 1926-27 ուս. տ.
միջանցքում տախտակներով սենյակ կտրվեց, գնվեցին
գծագրական սեղաններ, տախտակներ և մի քիչ կանոնա-
կորվեց գծագրութունը. բայց ժամանակավոր բան էր
դա. միջանցքում գծելը շատ անհարմար էր. վնասակար-
առողջագրական տեսակետից: Այս ուսումն. տարում
պայմանները լավացան: Հատկացվեց մի առանձին սեն-
յակ, վոր գլխավորապես ծառայում էր գծագրական
աշխատանքների համար: Չեթ. ոճառ գործարանից նվեր
ստացանք հին մեքենաների մասեր և գնվեցին ուրիշ գե-
ծագրական ոճանգակներ: Միակ անհարմարութիւնը սեն-
յակի փոքր լինելն է: Այդ սենյակից միաժամանակ ոգ-
տրվում են և ուրիշ կարիքների համար. այդտեղ է ներկա-
րական իրերի (գիպսի մոդելների) պահեստը (չկա առանձին
պահարան). այդտեղ են կատարվում քնադիտական-ցերեկ-
վա գործնական աշխատանքները միկրոսկոպով. այդտեղ
է ապակետիպի արխիվը. հենց այդտեղ էլ տպագրվում են
Բանֆալի հրատարակութիւնները. այդ սենյակումն են
ցերեկներն ուսանողները գալիս ազատ ժամերին գծելու.
լինում են ուսումնական Բյուրոյի նիստեր, յերբեմն կերկ-
նողական դասեր և հաճախ ուսանողութեան այս կամայն
խմբի կրկնողական կուլեկտիվ պարապմունքները: Մի
խոսքով այդ սենյակը դեռ ևս ունի վերսալ աշխատանքե-
րի յե ծառայում: Դրանից յերեվում է թե վորքան մեծ

կարիք կա նոր սենյակների:

1925-26 ուս. տարվանից. յուրաքանչյուր տարի ձեռք
էին բերվում բոլոր առարկաների համար անհրաժեշտ ոճան-
դակներ և դրա շնորհիվ դասավանդութիւնն ալեւի աշխու-
ժանում էր և թեթեւանում:

Աշխարհագրութիւնից այս յերեք տարվա ընթացքում
և մասնավոր այս ուսումնական տարում ձեռք են բերված
բազմականաչափ պատի աշխարհագրական քարտեզներ,
ուսանողների ոգտագործութեան համար տետր-քարտե-
զներ (ատլասներ), վորոնց շնորհիվ ուսանողութեան հնարա-
վորութիւնն տրվեց միշտ քարտեզն իր առաջ ունենալ:
Գնված են բազմականաչափ դիագրամներ, ըստ հատուկ աշ-
խարհագրութեան նկարներ:

Բանֆալի ունի քարտեզներ մոտ 44 հատ, նկարներ
մինչև 130 հատ (ըստ հատուկ աշխարհագրական և տնտեսա-
կան), ատլասներ 25 հատ, սովորական և սեղ գլորուս. տի-
լուրի: Ռազմական Գպրոցից նվեր ստացվեց տիլուրի. սե-
փոքր գլորուս, կողմնացույց և բազմակա թվով հին հրատա-
րակութեան ատլասներ, վորից մի մասը Բանֆալի իր կող-
մից նվիրեց մի շարք դպրոցների:

Հասարակագիտութիւնից ձեռք են բերված դիա-
գրամներ, դիապոզիտիվներ, գրքեր: Այս տարվա սկզբում
ուսումնական մասն արդեն մտադիր էր կազմակերպել
հասարակագիտական-աշխարհագրական խաբինտ և դա-
հնարավոր կ'լիներ, յեթե մեր շնքի ցերեկվա յերկու ազատ
դասարանները հատկացվէին սկզբում Կոոպերատիվ
Տեխնիկումին, ապա Գյուղատնտեսականին: Սկզբում ա-
ված էր, թե դա կ'լինի ժամանակավորապես, բայց իրա-
պես ամբողջ տարին անցավ և Բանֆալի չկարողացավ

հակառակ իր ցանկութեան, կազմակերպել հասարակագիտական կարիքներ: Համեմայն դեպս այդ կարիքների կազմակերպելն առաջնապէս հարցերից մեկն է: Վորոշ գումար արդեն հատկացված է գրականութիւնն ձեռք բերելու համար (մի մասը ձեռք է բերված), ամառվա ընթացքում այդ գնումները փարվեն և հենց վոր տրամադրվեց Բանֆակին առանձին սենյակ - կարիքները կ'կազմակերպվի անմիջապէս:

Հայոց լեզվի, Ռուսաց լեզվի համար պահանջված ոճանդակները, գրականութիւնը միշտ ձեռք էր բերվում և այս տարի եւ բավականաչափ գնումներ յեղան:

Ձեռք բերվեցին այս տարի նաեւ մատենատիպական ոճանդակներ, յերկրաչափական մարմինների մոդելներ:

Լրիվ չափով, կարելի չէ ասել, բավարարված է նաեւ նկարչութիւնը: Անցյալներում նկատված "նկարչական ուսանող փախստականների" պատճառներից մեկն եւ այն էր, վոր, ինչպես իրենք են ասում, շատ հաճախ միևնույն կուծերը, իրենք էյին նկարում և տաղտկաւի յեր անցնում դասը: Այժմ կան բազմաթիւ գիպսի լաւ մոդելներ և հիմա արդեն "փախուստը" պատճառաբանելու առիթ չկա, մնում է միայն, վոր ուսանողներն ազելի սիրեն և լուրջ վերաբերվեն այդ անհրաժեշտ առարկային:

Բյուրեքական բաժնի շահերն անտես չեն արվել: Եռկայում յեղած անհրաժեշտ գրքերը ձեռք էյին բերվում, ելի ձեռք կ'բերեր Բանֆակը, յեթե գրականութիւնն լիներ: Փաւի անգամ գրվել է Բագու, Ատրբեյջանի Պետհրատին՝ ցուցակներ ուղարկելու համար, բայց դիմումներն անհետեւանք են մնացել: Վորոշ գումար հատկացվում է այս տարվա գնումների համար:

Գրադարան-ընթերցարան

Բոլոր առարկաներին վորպես ոճանդակ ծառայում է Բանֆակի գրադարան-ընթերցարանը: Մինչև 1925-26 թիւը գրքերը ցուցակագրված էյին, ընկած էյին գրասենյակային պահարաններից մեկում: Գրքերի քանակն եր 350-400, վորոշը թվում կային բավականաչափ հնացած, անպեղ գրքեր: Յեղած պետքական գրքերը ցուցակագրվեցին, գնվեցին պահարաններ: Լուսժողովմատը (նախանցյալ տարի) հնարավորութիւն տվեց միանվագ 1000 ռ. գրականութիւնն ստանալ Պետհրատից. Հանրային մատենադարանից եւ ստացանք բավականաչափ գրքեր, ապա ուսումնական գումարներից յուրաքանչյուր տարի վորոշ գումար եր հատկացվում տարբեր առարկաների կարիքների համար. թե այստեղ և թե Մոսկվայում ձեռք էր բերվում անհրաժեշտ գրականութիւնն ուսանողի և դասատուի համար: Այս ուսումնական տարում բավական գրքեր նվեր ստացանք փակված Ռազմական դպրոցից: Անցյալ ուսումնական տարում թեւ առանձին սենյակ չկար, բայց գրադարանն այնքան կանոնավորվեց, վոր արդեն գրքեր էյին բաց թողնվում թե ուսանողներին թե դասատուներին: Պահարանները ուսուցչանոցում էյին - մեծ անհարմարութիւնն եր դա: Այս տարի հատկացվեց հատուկ սենյակ և հնարավոր յեղաւ ընթերցարանն ևս կազմակերպել: Վորոշ ժամերին, ամեն որ, բացի շաբաթ որվանից, բաց է գրադարան-ընթերցարանը, իսկ կիրակի որերը ցերեկվա ժամերին:

Գրադարանից ոգտվում են նաեւ դասատուները:

Այս տարի յերկրորդ կիսամյակի վերջը կազմակերպվեց հատուկ գրադարանային հանձնաժողով, վորը պիտի ազելի կանոնավորի ուսանողութեան ընթերցանութիւնը և

յերբեմն հատուկ մասնագիտական կոնսուլտացիաներ նը-
շանակի-ուսանողների համար գրույցներ տվյալ մասնա-
գիտության նկատմամբ մեր գրադարանում յեղած գրակա-
նության մասին :

Հաջորդ ուսումնական տարվանից այդ ուղղությամբ
աշխատանք պիտի սկսի հենց տարվա սկզբից :

Հաջորդ ուսումն. տարվանից արդեն մեր գրադարան
նը կանցնի քարտային սիստեմի, մինչև այժմ չի արվել
գրքերի քիչ լինելու պատճառով :

Գրադարանն ունի հինգ բաժին . գրքերի քանակն է
ընդամենը 4132 .

I բաժ. Գաղափարային . գրքերի քանակը, հայերեն 852, ռուս. 723

II " Մոգ-տնտեսական, տնտեսական
և պատմական " 240 " 620

III " Ֆիզիկո-մատեմատիկական,
Ֆեզերագրություն, Տեխնիկա * 75 " 422

IV " Բնագիտական, աշխարհագրական
քիմիա ** 266 " 560

V " Ընդհանուր " 133 " 276

Այս տարի ավելացել է մոտ 1600 գիրք, վորից 830 ռու-
սացել ենք նվեր փակված Ռազմական Դպրոցից, 294-Կենտ.
կոմից, իսկ մնացածը ձեռք են բերված ուսումնական միջոց-
ներով :

Դասատուները վերցրել են 225 գիրք :

Ուսանողությունը մեծ չափով ոգույթն է I և II Եւ
միջնորդից, վորոնցից բավականաչափ գրքեր կան հայտնա-
լեզվով : Մյուս բաժինների մեծ մասը ուսուներեն գրքեր են,
շուկայում քիչ կան հայերեն գրքեր, այդ պատճառով, քիչ
են կարդացվել, վորովհետև ուսուներեն լեզուն դեռ շատ-
շատերին այնքան էլ մատչելի չէ :

Այս տարի թյուրք ուսանողությունը ևս մեծ հե-

* 4 հատ գերմաներեն ** 1 գերմաներեն

տաքրքրու թյուրք ցույց տվեց, բացի սակավաթիվ թյուրք-
երեն գրքերից՝ նրանք կարդում էին հայերեն և ռու-
սերեն գրքեր :

Կուրս	Ոգույթն են ընդամենը	Կարդացել են գիրք ընդամենը	Հայերեն	Ռուսերեն	Ուսանողի վերցրած գրքերի maximum	Ուսանողի վերցրած գրքերի minimum
I ա.	24	294	281	13	42	1
I բ.	29	218	213	5	29	1
II Հաս.Ֆ.	19	90	73	17	23	1
II Տեխ.Ֆ.	30	408	359	49	45	1
III Հաս.Ֆ.	18	72	50	22	9	1
III Տեխ.Ֆ.	31	298	251	47	37	1
IV Հաս.Ֆ.	28	312	256	56	28	1
IV Տեխ.Ֆ.	31	343	285	58	46	1
I Թրք.	7	14				
III "	21	96				
IV "	5	26				

Ամսագրերից շատ կարդում էին "Մուրճ", "Գործ", իսկ
նորերից "Նորք", "Յերիտաւարդ Բուշեպիկ", "Огонек", "Գը-
րական դիրքերում" :

Այս տարի ուսանողության և դասատուների հա-
մար Բաքույից ուղարկվել է ֆուտբոլի հետեւյալ ամսա-
գրերը և որաթերթերը՝

Հայերեն -- "Նորք", "Գրական դիրքերում", "Յերի-
տաւարդ Բուշեպիկ", "Լեւոնյան Ուր", "Արվեստ", "Անաս-
կան", "Նորհրդային Հայաստան" :

Ռուսերեն -- "Печать и Революция", "Новый
Мир", "Народное Просвещение", "Хочу все знать."

„Искра“, „Вестник Знания“, „Красное Студенчество“, „Огонек“, „Большевик“, „Большевик Закавказья“, „На рубеже Востока“, „Правда“, „Бюллетень ГИЗ“, „Революция и Культура“.

Չեռնարկների յոթ կոնսպեկտների հրատարակչությունը

Դեռ անցյալ տարի Բանֆակը մտածում էր ձեռք բերել ապակետիպ: Այս ուսումնական տարվա յերկրորդ կիսամյակում ապակետիպի հարցը հաջողվեց մասամբ լուծել: Չեռք բերվեցին անհրաժեշտ նյութերը, իրերը, ապա սկսվեց մի շարք ձեռնարկների և կոնսպեկտների տպագրությունը: Նոր գործ էր այդ, ապա ուրեմն առանց թերուխտների չէր կարող լինել: Շտապ կերպով անհրաժեշտ էր մի շարք կոնսպեկտներ և ձեռնարկներ տպել ուսանողության աշխատանքը թեթեւացնելու համար: Չպետք է մոռանալ նաև վոր Բանֆակի բյուջեյում այդ գործը նախատեսված չէր, չէինք կարող ապակետիպի համար հատուկ աշխատակից ունենալ, չէինք կարող վարձատրել դասատուների աշխատանքը, գտողների թիվն էլ շատ սահմանափակ էր, այդ պատճառով յեթե հոսորար տրվեր, ձեռնարկի գինը կբարձրանար: Բանֆակն իր հաշվով կարողացավ հրատարակել մեկ կոնսպեկտ աշխարհագրությունից և յերկու փոքրիկ տետրեր - գործնական աշխատանքների համար: Ինչ վերաբերում է խոշոր հրատարակություններին, կիրառվեց ժամանակավոր հետեւյալ ձեւը. դասատուներ հրատարակում էր իր հաշվով (գրքի տարածման հոգան էլ իր վրա վերցնում) Բանֆակը տրամադրում էր նրան իր ապակետիպը նյութերով և արած ծախսի համեմատ

դասատուին տալիս էր Բանֆակի գրադարանին համարժեք քանակով իր գրքերից: Չեռնարկն ի հարկե հրատարակվում է Բանֆակի առունից: Խոսք չկա վոր այս ձեւն անընդունելի, անհարմար ձեւ է, բայց ուրիշ յեւք չկար, Բանֆակը միջոցներ չուներ հրատարակելու, բյուջեյում հրատարակչական գործը նախատեսված չէր, ուրեմն կամ պետք է հրատարակեր ձեռնարկներ հրատարակելուց կամ ժամանակավորապես ընդուներ վերոհիշյալ ձեւը:

Հաջորդ տարվա համար Բանֆակը հարց է հարուցել անպատճառ նախահաշվային կարգով լուծել և հրատարակելու թյան գործը:

Նոր գործ լինելով՝ հրատարակչությունն ունի ի հարկե և խմբագրական թերուխտներ: Բոլոր առաջարկված կոնսպեկտներն անցնում էին հարկուկ առարկայական հանձնաժողովներով, բայց Բանֆակի կիսալն այն էր, վոր դա արվում էր տպագրությունից հետո, քանի որ գործի շտապողականությունն էր ստիպում այդպես անել:

Չեռնարկները թույլատրված են Գուս.ի և Գրառեպվարի կողմից:

Հաջորդ տարվա սկզբից հատուկ խմբագրական հանձնաժողովն իր վրա կ'վերցնի այդ գործի կանոնավորումը և ամեն մի ձեռնարկ կ'հրատարակվի միմիայն բոլոր տեսակների ֆիլտրերից անցնելուց հետո:

ԻճՆ Գվերներ ստացավ և իճՆ Գվիրեց Բանֆակը

Վերջին յերկու տարվան ընթացքում Բանֆակն ըստացավ նվերներ - ֆիզիքական պրիբորներ: Համալսարանից, իսկ անցած ուսումն. տարում ստացավ.
1. Փակված Բազմական գպրոցից՝ 830 կտոր գիրք

և հարյուր որինակ աշխարհագրական ատլասներ (հին հարյուրամյակական), բազմաթիվ ֆիզիկական պրիբորներ, քիմիական ապակեղեն, փոքր չափով նյութեր, բազմապատկեր թանգարտեր քաղաքական ոճանդակներ - մոլաժներ մարդակազմական, նպիրտային կենդանաբանական պրիբորատներ, մոտ 10 արկղ հանքաքանական կոլեկցիաներ, գլոբուսներ (սև և սովորական): Ստացված ոճանդակների ընդհանուր արժեքն է մոտ 2000 ռ:

2. Յոթնամյա յերկաթուղային դպրոցից - բնագիտական և աշխարհագրական նկարներ փակցրած կտավի վրա (48 նկար):

3. Կենսոկոմից - գրքեր (ռուսերեն) 294:

Ստացված իրերի, գրքերի մեջ կային միանման որինակներ. Բանֆակի ուսումնական մասը պատրաստեց ավելորդ իրերի և գրքերի մի քանի հավաքածու և նվիրեց մի շարք դպրոցների.

Արսաուսի յոթնամյա դպրոցին նվիրեց բնագիտական 31 գիրք, աշխարհագրական ատլասներ 10, մարդակազմական մոլաժներ (մոդելներ պապիե-մոլեյից) 4, համբեր 1 արկղ, Շաքարի արդյունաբերությունը՝ կոլեկցիա կարտոնի վրա, ֆիզիկական պրիբորներ 15:

Լեզաճ գյուղին - գրքեր 110 հատ. հանքեր - 1 արկղ, մարդակազմական մոլաժներ - 12 հատ, Աշխարհագրական ատլասներ - 15, գլոբուս - 1, Յերկաթ և պղինձ - կոլեկցիա - 1 արկղ, Պրանիտն ինչ է տալիս - կոլեկցիա - 1 արկղ, Բամբակ, խաշխաշ - 2 արկղ, կոլեկցիա. Չափի դուլներ:

Յերեվանի Ինդուստրիալ Տեխնիկումին - Գրքեր մատենատիկայից, ֆիզիկայից, Հասարակագիտական, Աշխարհագրական քարտեզներ, հանքեր, 1 արկղ:

Ստացված նվերների համար Բանֆակը հայտնում է իր խորին շնորհակալությունը փակված Ռազմական Դպրոցի վարչության (հատկապես նրա նախկին պետ՝ Պ. Տեր-Ոհանյանին) Յերկաթուղային յոթնամյա դպրոցին և Կենսոկոմին:

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՅԵՎ ԽՄԲԱԿԱՅԻՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐ

Գործնական աշխատանքներ

Վաղուց եր զգացվում գործնական աշխատանքների կարիքը, սակայն Բանֆակի աշխատանքի պայմաններն այնպես են, վոր անհնարին է կանոնավոր, սիստեմատիկ և բոլոր ուսանողների համար գործնական աշխատանքներ կազմակերպել: Այդ աշխատանքները կարելի յե տանել վեցերորդ դասերին, վոր ցանկալի չէր, կամ ցերեկները, բայց այս դեպքում ուսանողության մեծ մասը ծառայության մեջ: դասերի ժամերն ել նվիրել գործնականին նույնպես անսպասակահարմար է, վորովհետեւ դա կարող եր անդրադառնալ առարկայի նյութի ծավալի վրա. դասարաններն այնքան բազմամարդ են, վոր մի անգամից բոլորին գործնական աշխատանք տալ - անհարմար և արդյունավետ կ'լիներ: Սակայն գործնականի պահանջն այնքան մեծ եր, վոր ուսումնական մասը վորոշեց տալ հնարավորություն դասատուին, յեթե նա ցանկանա կազմակերպել գործնական աշխատանքներ այնպես, ինչպիսի ձեւով նպատակահարմար կ'գտներ ինքը՝ դասատուն:

Ամենագլխավոր պայմանը - աշխատանք - կար, ճիշտ է, նա դեռ այնքան ել հարմար չէր հատկապես գործնականի

համար, բայց և այնպես (փոքր չափով) կաբինետի սենյակները կարելի յեր ոգտագործել: Բանֆակն ունեւ հատուկ սենյակ Բնագիտական կաբինետի համար (վորը կարող եր վորոշ չափով ծառայել և վորպես աշխատանոց, իհարկե գործնական փոքր խմբերի համար: Կար և ֆիզիկո-քիմիական կաբինետ, այստեղ ևս կարելի յեր, թեկուզ փոքր խմբերի հետ, կատարել մի շարք գործնական թեթեւ աշխատանքներ: Յեւ վերջապես հնարավոր եր լինում, յերբեմն ոգտագործել վորոշ գործնական աշխատանքների համար, վորոնց անցկացնելը կաբինետներում, կահավորության շնորհիւ, անհարմար եր դառնում:

Գործնական աշխատանքներն սկսվեց անցյալ 1926 - 27 ուսումն. տարվանից - Բնագիտությունից: Այս ուսումնական տարում շարունակվեցին ալեւի ուժեղ թափով բնագիտությունից, սկսեցին ֆիզիկայից և քիմիայից:

Գործնական խմբակին մասնակցում եյին մաքսիմում մինչև 18 հոգի, միսինում - 6, Նայած աշխատանքի տեսակին կամ աշխատանոցի հնարավորություններին - այդ թվերի սահմաններում յերբեմն խմբակները տարբեր չափ եյին ունենում:

Իհարկե մեր պայմաններում միակ հարմար ժամանակը գործնական աշխատանքների համար - ցերեկն ե և գործնականների մեծ մասն այդ ժամանակին եր ընկնում: Այս դեպքում ալեւի հաճախ մասնակցում եյին թոշակառու ուսանողները և ազատ ուսանողները: Ալեւի քիչ և շատ սահմանափակ ժամկետով լինում եյին գործնականներ վեցերորդ դասերին, կազմակերպվեցին Նաև դասերի ժամանակ, իհարկե յեթե այդ ժամերը չեյին ազդում ծրագրային նյութի կրճատման վրա (այս ժամանակամիջոցին կատարվում եյին յերկրորդ կուրսի ֆիզիկայի աշ-

խատանքները, ֆիզիկան շաբաթական ունեւ 5 ժամ, կարելի յեր առանց առարկային մնասելու, մի քանի ժամ նվիրել գործնականին):

Խիշտակե գործնական աշխատանքներին մասնակցել - բոլորի ցանկությունն եր, սակայն վերոհիշյալ պայմանների պատճառով բավարարել բոլորին անհնար եր. մնում եր - կազմակերպել միայն ցանկացողների համար առտադասյա ժամերից, ապա ուրեմն պարտադրել բոլորին մասնակցելու, բոլորից պահանջել այդ - չեր կարելի: Յեթե Բանֆակն ապագայում անցավ կաբինետային սիստեմի պարապմունքների, իհարկե այդ դեպքում միայն կարելի կ'լինի բոլորին պարտադրել մասնակցելու, յերբ գործնական աշխատանքների ժամերը կ'մտնեն ընդհանուր ցուցակի մեջ - ապա այդ ժամանակ աշխատանքները կ'լինեն պարտադիր բոլորի համար:

Համեսայն դեպս Լավ ե ցանկացողների, հնարավորություն ունեցողների համար կազմակերպել աշխատանքներ, քան թե բոլորովին չանել

Գործնական աշխատանքներ թեմագիտությունից

Բնագիտական աշխատանքներն սկսվել եյին անցյալ ուսումնական տարվանից: Մասնակցում եյին յերկրորդ և չորրորդ կուրսերը: Բնագետ դասատուներից միայն մեկը կարողացավ նվիրել ազատ ժամեր ցերեկվա աշխատանքների համար, յերբեմն ել վեցերորդ դասին - Նրանց համար, ովքեր ցերեկը չեյին կարող մասնակցել աշխատանքներին: Այս ուսումնական տարում ել առաջին կիսամյակից կազմակերպվեց այդ աշխատանքները: II կուրսերը (Քիչ կազմակերպվեց այդ աշխատանքները: II կուրսերը (Քիչ հասֆակ և թե տեխնիկ) - աշխատում եյին իրենց անցնելիք

ծրագրի համաձայն - ֆիզիոլոգիայից և էլեմենտար հիստոլոգիայից (այս աշխատանքներն էլ են - հիստոլոգիական մի շարք պատրաստի պրեպարատների դիտողությունը և ի հարկե տեսածը նկարում էլ են) :

IV Կուրսերն աշխատում են ինչ ընդհանուր բիոլոգիայից - աշխատանք միկրոսկոպով (իրենք են ինչ դիտողության պրեպարատներ պատրաստում, դիտում և նկարում), այս կուրսերն էլ փկատի առնելով այն վոր անցյալներում է են արել, կատարեցին մի շարք ֆիզիոլոգիական աշխատանքներ :

Խմբակների միսիմումը 10 եր, մաքսիմումը - 18 : Աշխատանքի որերն են ինչ - յերեքշաբթի, չորեքշաբթի, Ուրբաթ - ցերեկները յերկուական ժամ (10-12) : Վեցերորդ դասին - յերեքշաբթի, հինգշաբթի որերը : Բոլոր չորս խմբերն էլ մասնակցում են աշխատանքներին և ուսանողության համարյա 70 %-ը յեղել են այդ աշխատանքներին այս կամ այն չափով :

Աշխատանքի ժամանակը քիչ էր, մասնավոր 6-րդ դասերին շատ քիչ էր հաջողվում անել, բավական ժամանակ էր խլում ուսանողներից աշխատանքի նկարելն ու միկրոսկոպ. դիտողությունների գրելը : Դժբախտաբար ուսանողների 90 %-ը նկարել չգիտե, նկարչական գիտելիքները կաղում են, նույնիսկ կային այնպիսիները, վորոնք գույները չէին կարող տարբերել : Գործը թեթեւացնելու նպատակով գործնականի ղեկավարը պատրաստեց հատուկ հարցարան տետրեր, սքեմատիկ նկարներով, ուսանողները աշխատանքի ընթացքում այլևս յերկար նկարագրությունների կարիք չուներին, կարճ պատասխանում ենին դրված հարցերին, սքեմաները համապատասխան գույներով ներկում : Նկատված է, վոր այդ հարցարան - գործնական տետրերը մեծ հետաքրքրություն առաջ բերին, մասնակցողներն ավելի յեռանդով ենին աշխատում, այլևս չէին

լավում նրանցից հուսահատության ձայներ թե նկարել չգիտե, չգիտե ինչպես գրել և ամեն մի բան աշխատանքի վերաբերյալ չեր դիմում ղեկավարին : Գործնական տետրը նրա ուղեցույցն էր : Այս տարի տպագրվեց այդպիսի տետր միայն ֆիզիոլոգիայից (I պրակը) : Իսկ միկրոսկոպային աշխատանքների ժամանակ ուսանողները ճարահար յալ, բայց սիրով, պատրաստակամությամբ, դիտածը նկարում ու ներկում ենին : Հաջորդ տարի թերևս այս աշխատանքների համար ևս պատրաստվեն սքեմաներ :

Աշխատող ուսանողների քանակն այնուամենայնիվ մեծ էր, բոլորը խմբակների բաժանվեցին յուրաքանչյուր խմբին գալիս էր յերբեմն յերկու շաբաթ, յերբեմն յերեք շաբաթ - միայն մեկ աշխատանք : Ի հարկե այսպիսի պայմաններում շատ խնդիրներ կատարել անհնար էր :

Այս տարի կատարեցին հետեւյալ աշխատանքները (որինակներ) ֆիզիոլոգիայից (գլխավորապես մանրէաբանության վերաբերյալ աշխատանքների ցիկ)

1. Վոսկր - նրա կազմություն, կիր և կրճիկ ստանալը.
2. Որգանական և անորգանական շյուրթեր
3. Սպիտակուցի հատկությունները : Զերմության ազդեցություն, Բիուրեյի և Մելլոնի ռեակցիաներ.
4. Ածխաջուր - ուշա. Զուրի ռեակցիան [ֆիկի)
" ուշան մանրամթերքների մեջ (լուբու. կարտո-
5. Ածխաջուր - շաբար. Ֆելիսգի ռեակցիա.
6. " " շաբարը մանրամթերքների մեջ (որի լսակ խնձորի . ապացուցել ռեակտիվով նրաներկայություն)
7. 3 խնդիր. Նախապես պատրաստի անծանոթ հեղուկի մեջ, աշխատողը պիտի ստուգի - կամ սպիտակուց, ուշա կամ շաբար : Դրանով պարզվում է. թե վորքան է յուրաքանչյուր 2, 3, 5 աշխատանքները :

8. Կաթի անալիզ. Ստուգում է - կա՞ն շաքար, սպիտակուց:

9. Մսի " . Ստուգում է - կա՞ն սպիտակուց:

Հնարավոր յեղավ այդքանն անել:

Տարրական հիստոլոգիա:

Այս աշխատանքներն ամրապնդում են նրա անցածը մարդու հյուսվածքների վերաբերյալ: Դիտում է պատրաստի միկրոսկոպիկ պրեպարատներ, նկարում, ներկում:

1. Եպիթելային հյուսվածք. 2. Ճարպային հյուսվածք. 3. Վուկրային հյուսվածք. 3. Կրճկային հյուսվածք. 4. Նյարդային հյուսվածք (նյարդային բջիջներ). 5. Մկանային հյուսվածք. 6. Մարդու արյունը (իրենք են պատրաստում պրեպարատները) 7. Թոքաբշտիկներ. 8. Բարակ աղիքի պտուկներ. 9. Լեզվի պտուկներ. 10. Մազ. 11. Ատամի կտրվածքը:

IV Կուրսի աշխատանքների որինակներ.

1. Բջիջ և կորիզ (ստիս կեղեվի թեփուկի վերնամաշկի դիտելը, կորիզի ներկելը եոզինով)

2. Ինֆուզորիա հողաթափիկ. - ա. Կազմությունը, բ. բեկվող վակուոլների աշխատանքը
գ. բաժանում
դ. սպորացում
ե. հեղուկացում

3. Ինֆուզորիա վորտիցելա և ստելոնիսիում

4. Արմատոտանքների խեցիներ (պատրաստի պրեպարատ)

5. Բուսական բջիջ (վալլիսներիա ջրաբույսի տերեվի բարակ կտրված. բջջաթաղանթ, փլորոֆլ. պլազմոլիզ)

6. Զրիմուսներ. - Սպիրոգիրա, դիտում են ժապավենաձեղ քրոմոտոֆորը, բջջաթաղանթ, պլազմոլիզ.

7. Զրիմուսներ. - զանազան տեսակի դիատոմեաներ (միաբջիջ խեցիավոր զրիմուսներ, շրջանաձև զրիմուսներ (ցիստա, սպորացում)

8. Ե ուզվեա (բույս կենդանի)

9. Բակտերիաներ (ցուպիկաձև)

10. Մանրանյութի բջիջում. Ոսկան լորու շաքիլից հանած (հատիկների ներկելը յոզով, ոսկան լորու ու սիսեռի շաքիլների ու կարտոֆիլի պալարի բջիջներում):

11. Կարիոկինեզ (պատրաստի պրեպարատ)

Տարւա ընթացքում ընդամենը յեղել է գործնական 80 ժամ: Աշխատանքներին մասնակցել են. II Հաս. - 30, II Տեխ. - 38, IV Հաս. - 20, IV Տեխ. 22, III Տ. ? 90գր:

Զորքորդ կուրսի չորս ուսանողներ, բացի գործնականի ժամերից, ուրիշ ժամերին եւ գալիս էին աշխատելու միկրոսկոպով: Նրանցից յերկուսը մտադիր էին ապագայում նվիրվել մանկավարժության. նրանց համար առաջարկվեցին մի շարք դիտողություններ կենդանաբանությունից (միկրոսկոպային պրեպարատներ, դիտել, նկարել, ներկել):

3 երկրորդ կիսամյակում հնարավոր յեղավ մեկ աշխատանք կազմակերպել և III կուրսի ուսանողների համար: Համաձայն իրենց դասարանում անցած նյութի - անդամահատեցին գորտը: Այդ աշխատանքի համար ևս Բանֆակը նրատարակել էր ուղեցույց - տետր կենդանու սքեմատիկ նկարներով:

Գործնական աշխատանքներին ընդամենը չորս կուրսերից մասնակցել են 110 90գր: Ընդամենը գործն. աշխատանքների վրա գործադրվել է 80 ժամ:

Ֆիզիկա

Առաջին կիսամյակում կազմակերպվեցին գործնական աշխատանքներ Ֆիզիկայից IV տեխնիկի համար: Աշխատում էին ցերեկներն ազատ ուսանողները, շաբաթական յերկու ժամ - յերկու շաբթի որերը:

Կատարել են հետեւյալ աշխատանքները (1 V 4).

1. Մատնաչափի և սանտիմետրի հարաբերության վորոշումը.
2. Պ.ի վորոշումը գծային չափերից:
3. Գնդի ծավալի չափումը չափագլանի միջոցով և նրա ստուգումը անալիտիկ յեղանակով.
4. Ք.ի վորոշումը կշռելու միջոցով.
5. Հեղուկի տեսակարար կշռի վորոշումը պիկնոմետրի միջոցով.
6. Վորոշումը յերկու ուժերի համազորի մեծության և ուղղության. վորոշող ուղղանկյունները կազմում են անկյուն.
7. Շիկացած մարմնի ջերմաստիճանի վորոշումը կալորիմետրի միջոցով.
8. Արքիմիդեսի որենքի ստուգումը լողացող մարմնի միջոցով.
9. Հեռագրական ապարատի սքեմայի կազմելը ապարատից.
10. Ելեքտրաշարժիչի սքեմայի կազմելը շարժիչից.
11. Հեռախոսային ապարատների միացման սքեման.

II Տեխնիկը կատարել են (տարվա վերջը մի քանի դաս նվիրեց գործնականին)

1. Տեսակարար կշռի վորոշումը. Կարծր մարմինների.
 2. " " " Սպիրտի պիկնոմետրի միջոցով.
 3. " " " Բենզինի " "
 4. " " " Գուրս մղած ջրի ծավալի " "
- Աշխատանքները գրվել և նկարվել են:

Քիմիա

Քիմիայից յեղել են հետեւյալ աշխատանքները.

1. Նախագործնական գիտելիքներ, սպիրտայրոց (վարվելու կանոնները), ապակե խողովակների հետ կապված աշխատանքներ (ծռելը, ձգելը, կտրելը և այլն), գործիքներ հավաքելը և նրանց պիտանության ստուգումը, ապակեղենի հետ վարվելը, խցանների ծակելը:

2. Քամելը (քամիչ պատրաստելը).
3. Բնական կերակրի աղի մաքրելը.
4. Յերկաթի և ծծմբի միացման ռեակցիան.
5. Պղնձի և ծծմբի " "
6. Յինկի և ծծմբի " "
7. Պղնձի ծծմբատի և յերկաթի կոխազդեցությունը.
8. Կերակրի աղի և գիպսի լուծելիությունը ջրի մեջ.
9. Զուր ստանալը. կալիում բիքրոմատից և աղաթթվից.
10. Բյուրեղացում.
11. Թթուների ներգործությունը մետաղների և լակմուսի վրա.
12. Մետաղների ոքսիդներից աղ ստանալը.
13. Սնդիկի ոքսիդից քլորիտ և ծծմբատ ստանալը.
14. Արծաթի նիտրատի իբրև ռեակտիվ առաթթվի, առհասարակ քլորիդների:

Այս ուսումնական տարում գործնական պարապմունքների վրա գործադրվել է 52 1/2 ժ. բոլոր կուրսերի համար: Բոլոր կուրսերի նյութը գրեթե նույնն է յեղել, վորովհետեւ անցյալ տարի գործնական լաբորատոր աշխատանքներ չեն յեղել: Աշխատանքները սկսվել են առաջ. ժ. 7-9, տեղել 2 ժամ: Ընդամենը բոլոր կուրսերից մասնակցել են աշխատանքներին 52 հոգի: Կատարած աշխատանքները գրվել են հատուկ տետրում:

Անցյալ ուսումնական տարվա գործնական աշխատանքները չեն յեղել վարձատրվում: Այս տարի Արհուսագլխավոր չուխան համաձայնությանմբ Բանֆակի ուսումնական բաժինը հայտարարեց, վոր գործնական աշխատանքները պիտի վարձատրվեն Բանֆակի ազատ գումարներից (այդպիսի գումարներ յերբեմն լինում էին այս կամ այն դասատուի հիվանդոպան պատճառով - ազատ դասերից կուտակված): Ուսումնական մասը վորոշել եր գործնական աշխատանքի յուրաքանչյուր փաստացի ժամը վարձատրել 1 ռուբլով: Այդ հայտարարության հիման վրա մի շարք ուրիշ դասատուներ ևս ցանկություն հայտնեցին

աշխատանքներ կազմակերպել: Դժբախտաբար հակառակ ու-
սումնական մասի և Արհիմուդի վարչության ցանկության,
շուտով հրահանգ ստացվեց ազատ գումարները չոգտագոր-
ծել գործնականների համար: Հաջորդեց միայն մինչ հրահանգ
ստանալը վարձատրել առաջին կիսամյակում կատարված
բնագրական և ֆինանս գործնական աշխատանքները: Յեր-
րորդ կիսամյակում կատարված աշխատանքները մնացին ա-
ռանց վարձատրության: Ի հարկե վարձատրության հարց
բարձրացնելիս՝ Ուսումնական մասն ի նկատի յեր առնում
արտագալան ժամերը: Յերկրորդ կիսամյակում, չնայած
ուսումնական գործի համար անցանկալի հրահանգի, այնու-
ամենայնիվ նախկին տեմպով շարունակվեցին աշխատանք-
ները Բնագրականության, դատարեցվեցին և փոխադրեց: Բն-
ագրականության շարունակվեցին, վերոգրված դասատու
անհարմար դատեց ընդհատել ուսանողների համար սկսած
ցանկալի աշխատանքը: Համենայն դեպս, պարզ է, վոր յեկող
տարի, Բանֆակին սպառնում է չունենալ և վոր մի գործնա-
կան աշխատանք:

Յերկրորդ կիսամյակում շարունակվում են աշխա-
տանքները դասերի ժամերին, բայց այս պայմաններում շա-
քի բան կարելի չէ առնել:

Անպայման Բանֆակը, յեթե չունեցավ Բյուզեյի մեջ
հախատեսված գումար գործնականների համար, համենայն
դեպս նրան իրավունք պիտի վերապահվի գծի ոգտվելու
իր ունեցած ազատ գումարներից: Յեթե ազատ դասերից
մնում են գումարներ, ապա ամենայն իրավամբ Բանֆակը
կարող է ոգտագործել այդ գումար նույնպես ուսումնա-
կան կարիք- գործնականների համար:

Ուս. մասի վարիչ՝ Ռ. Գաբրիելյան

Խմբակային աշխատանքներ

Բանֆակն արդեն յերկրորդ տարին է ունի յերկու ախ-
դեսիական խմբակներ. Գրական և Բնագրական: Նրանց նի-
տերը կայանում են կիրակի օրերը ցերեկե կամ յերեկոները:
Խմբակային աշխատանքներին մասնակցում են ցանկացող
ուսանողները բոլոր կուրսերից: Խմբակի քանակը սահմա-
նափակ է: Խմբակային պարապմունքների նպատակն է
տվյալ մասնագիտության նկատմամբ ազելի խորացնել ուսա-
նողների գիտելիքները և մանավանդ, վոր գլխավորն է,
ուսանողին մասնակից առնել գիտական անմիջական աշխա-
տանքի: Խմբակային նիստերում կարգացվում են (բանավոր)
և եֆերատներ մի շարք այնպիսի հարցերի շուրջը, վորոնք
իրենց ընդհանուր բնույթով կարողանային հետաքրքրել առ-
հասարակ Բանֆակի ուսանողության (առանց կուրսերի խը-
րություն): Ինտեֆերատները պատրաստում են ուսանողները:
Տվյալ առարկայի դասատուն ոգնում է ուսանողին:
տալով նրան գիտական աղբյուրներ, ցուցմունքներ առնելով
— մի խոսքով առանց ղեկավարության չի թողնվում ուսա-
նողը (մանավանդ բնագրական խմբակում, վորի աշխատանք-
ների համար պահանջվում է ճանաթություն գիտական
գրականության հետ):

Բանֆակն ունի խմբակներ

Բնագրական և Գրական:

I. Գրական խմբակի կազմակերպումը և նրա աշխա-
տանքը Բանֆակում. Մինչ 1926-27 ուսումն. տարին Բանֆակի
ներում գոյություն չունեին, չնայած այն դրությանը, վոր ռազ-
միցս այդ խմբակի անհրաժեշտության մասին խոսվել էր թե
Ուսգործբյուրոյում և թե ուսանողության մեջ: Ինչպես տես-
նում ենք Գրական խմբակի կազմակերպման հարցը հասու-

սացել եր և այդ խնդիրն իր դրական լուծումն ստացաւ 1926-
 -27 ուս. տարում: Այդ խմբակն իրեն նպատակ եր գրել
 Բաղդակի ներսում Պրակտիկայումը հետաքրքրվող ուսանող-
 ությանը հաճաքել իր շուրջը և գրական աշխատանքներով
 զբաղվել. դրան զուգընթաց ուսումնասիրել մեր գրականու-
 թյունը և ուսանողութանը ազնի կապել գրական աշխա-
 տանքների հետ:

Մինչ 926-27 ուսումն. տարին Պրակտիկայի խմբակը և նրա
 աշխատանքները մի տեսակ խորթ են յեղել Բաղդակին, խորթ
 այն մտքով, վոր նման աշխատանքներ չի տարվել ուսանողու-
 թյան մեջ և սկզբում մեզ թվում եր թէ առաջին տարին թե-
 րևս խմբակը մեծ հաջողություն չունենա: Սակայն փաստը
 յեկամ հակառակն ապացուցելու: Մեր ուսանողութունը
 մեծ հետաքրքրություն ցուցաբանեց և այդպիսով Պրակտի-
 կայի աշխատանքները բեղմնավոր դարձրեց:

Գրական խմբակն իրեն աշխատանքի ծրագիր մշակեց
 և մշակած ծրագիրը գործնականում լրիվ իրագործեց: Խմբ-
 ակի բյուրոն, բացի մեր գրական դեմքերից, վորոնս ըստեղ-
 ծագործությունների շուրջը հատուկ դասախոսություններ
 ելին կարդացվելու, ծրագրի մեջ մտցրեց նաև մեր ընկեր-
 ւորից մի քանիսի աշխատությունների ընթերցումը, վորոնք
 լույս են տեսել մեր պարբերական մամուլում և նման դը-
 րությունը թերևս ազնի աշխուժացում և ազնի հետա-
 քրքիր ե դարձնում պարապմունքը:

Առաջին տարին խմբակների պարապմունքի նյութն
 են յեղել հետեվյալ հեղինակների ստեղծագործություն-
 ները. Արողյան, Գոռչյան, Նազարյան, Մուրացյան, Թու-
 մանյան, Բաթթի, Դսահակյան, Ջաղենց, միջնադարյան տա-
 ղերգուներն ու հայ աշուղները: Նույն տարին ունեցել
 ենք նաև յերեք գրական դատ. «Անուշ» պոեմի, «Մամուլի»

և Մուրացյանի «Նոյի ագռավ»-ի շուրջը:

Մեր դասախոսությունները հետեվյալ բնույթն են
 ունեցել. Գրական խմբակի բյուրոն աշխատել է առաջա-
 դրած խնդիրներին լրիվ և ճիշտ լուծումն տալ, իսկ դասա-
 խոսն աշխատել է ճիշտ արժեքավորել հեղինակի յերկերի սո-
 ցիալական և գեղարվեստական կողմերը, վոր շրջանի գրող
 ե, ինչ գողափարներ ե արժարժել և նրա արժարժած գա-
 ղափարների հետեվանքը մեր գրականության և հասա-
 ռակական կյանքում, վոր դասակարգի գաղափարախոս
 ե, վերջապես մեր գրականության

մեջ ինչ տեղ ե գրավելու: Դասախոսությունների ընթաց-
 քում, վորին մասնակցում եր նաև ուսանողությունը, թու-
 քերի բուն փոխանակություն եր տեղի ունենում և
 այդպիսով աշխատանքն ազնի հետաքրքիր դարձնում:

27-28 ուս. տարում խմբակի բյուրոն վերջնաբերում
 է տարվա սկզբին և իր աշխատանքն սկսում: Այս տարի
 նույնպես Պրակտիկայի խմբակն իր աշխատանքները բեղմնա-
 վոր ե դարձնում և ազնի լայն մասսա ընդգրկում:

Զնայած այն դրությանը, վոր ուսանողությունը միև-
 նույն որը մի քանի ժողովներ եր ունենում, այնուամենայ-
 նիվ նա հաճույքով եր գալիս պարապմունքներին և իր
 ակտիվ մասնակցությունը ցուցաբանում:

Այս բոլորից հետո խմբիր ե դրվում, արդյոք Գր-
 ական խմբակն իր առաջադրած խնդիրներին կարողա-
 նում եր լուծում տալ և իր նպատակին հասնում եր:
 Անշուշտ պետք ե արձանագրել, վոր այդ բնագավառում
 բավականին խոշոր աշխատանք ե տարվել և ուսանող-
 ությանը հնարավորություն ե տրվել ազնի մոտեցից
 և ազնի բազմակողմանի ուսումնասիրել հայ հեղինակ-
 ներին. այդ բանը մեծ նշանակություն ե ունեցել նրա

ակադեմիական աշխատանքների համար: Յերբ ուսանողը հը-
սարազորությունն չի ունեցել մի վորևէ հեղինակի մասին
լրիվ գաղափար կազմել, առ այդ պակասը լրացրել է Գը-
րական խմբակում, կամ դասարանում անցնելիք հեղինակ-
ներից մեկի ավելի շատ գրքում եր գրական խմբակում և
այդտեղ ուսանողը ծանոթանում եր հեղինակի ստեղծագոր-
ծություններին և գրական արժեքին, իսկ դասարանում
անցնելու ժամանակ հսարազորությունն եր ունենում ավե-
լի խորանալու վերաբերման ընթացքում:

Այսպիսով տեսնում ենք, վոր գրական խմբակի գերը շատ
մեծ է և նրա գոյությունը մի անհրաժեշտություն: Ուստի
պետք է աշխատել ավելի բեղմնավորել նրա աշխատանքը,
ավելի ակտիվ դարձնել և ամբողջ ուսանողությունը կապել
գրական խմբակի աշխատանքներին, վորը բնականաբար
կ'սպաստի նրա ակադեմիականին:

Գրական խմբակը բացի գրական աշխատանքներից, իր
վրա եր վերցրել նաև մի ուրիշ աշխատանք, այն է ազնվա-
ցնել խոսակցական լեզուն, վորի մասին ընդհանրապես Յե-
րեզանում և մեզ մոտ մասնավորապես, վորը վոր չեր մտա-
ծում. գաղառաբարբառն ու այլաբանությունը մոռալ են
գործում մեր լեզվի մեջ ու գոեհիացնում նրան: Այդ յե-
րեզուլտի դեմ պայքարելու աշխատանքը Բանֆակի ներ-
սում իր վրա վերցրեց Գրական խմբակը և դրական հե-
տեվանք ունեցավ:

Այս հանգամանքն եւ գալիս է ապացուցելու Գրական
խմբակի անհրաժեշտությունը Բանֆակի ներսում:

Վ. Մադիրյան.

II. Բնագիտական խմբակ

Խմբակի աշխատանքներն ընթանում են չորս կիրակի

որերը, յերկուշաբթի մի անգամ, ժամը 6-8 (անցյալ ուսումն.
տարիներում ցերեկը 10-12, յերրեմի յերեկոները): Խմբակի
ղեկավար մարմինն և Բյուրոն. կազմված նախագահից, անդամ-
ներից: Խմբակի գիտական ղեկավարն է բնագիտության դա-
սատու Ռ. Գ. վորը և միշտ մասնակցում է խմբակի նիստե-
րին: Անցյալ տարիների մի քանի իսկ այս տարվա բոլոր զե-
կուցումները պատկերավորվում են ին գիտագիտականներով:
Բանֆակի թե եպիգրոսկոպը (անցյալ տարի ձեռք բերված)
և թե մոզական լապատերը (նորերս ձեռք բերված) լայն չափով
խմբակն ոգտագործում է: Նիստերն սկսվում են միշտ նը-
շանակված ժամին և վերջանում յերեկոյան 3-ին: Զեկու-
ցումից հետո հարցեր են տալիս ունկնդիրները, հարցե-
րին պատասխանում է ղեկուցողը, ապա խմբակի գիտա-
կան ղեկավարը ղեկուցման առթիվ անում է իր դիտողու-
թյունները, նշելով բացառական ու դրական կողմերը: Ի հարկե
թյունում են ին ղեկուցումներ վոր այնքան հաջող (յերբ հար-
ցը բավական բարդ եր լինում), բայց ավելի հաճախ ուսա-
նողն ըմբռնում եր նյութն այնքան, վոր կարողանում եր
մատչելի ձեզով խոսել մշակված հարցի մասին: Այս տա-
րի խմբակային աշխատանքը քիչ ուշ սկսվեց (Բանֆա-
կի պարապմունքներն եւ մեկ ամսով ուշ են ին սկսվել), ադ-
է պատճառը, վոր այս տարի չհաջողվեց ավելի շատ ղե-
կուցումներ անցկացնել: Ընդամենը խմբակն ունեցել է
6 նիստ:

1. Կազմակերպչական նիստ, բյուրոյի ընտրություն
կյանքի ծագումը.
2. Զեկուցում Մ. Գոյուքյան կողմ
3. Զեկուցում Առստամյանի Գործունեություն
4. Զեկուցում Մադիրյանի Գործունեություն
5. Երկուսուսիս դեպի Թոթմախան լիճ.
6. Զեկուցում Կարապետյանի Անաբոգ.

Բոլոր զեկուցումները պատկերավորվում են ինչ համապատասխան դիագրամներով, նկարներով և դիապոզիտներով:

Անցած ուսումն. յերկու տարիներում կարգացվել են նաև զեկուցումներ հետեվյալ հարցերի շուրջը.

1. Մեջիկովը և մահվան հարցը.
2. Յերիտասարդացման հարցը.
3. Յեզդիսիկա.
4. Լուտեր Բերբանկ
5. Կյանքը մարմնից դուրս.

Ուսանողության հետաքրքրությունը շատ մեծ է: Զեկուցումներ կարդալ ցանկացողներ եւ շատ կան, բայց Բանֆակի պայմանները հնարավորություն չեն տալիս ավելի զարկ տալ խմբակային պարապմունքներին:

ԲԱՆՖԱԿԻ ՀՐԱՏԱՐԱՎԱԳՈՒԹՅՈՒՆԸ

Այս տարվա յերկրորդ կիսամյակից Բանֆակն սկսեց իր հրատարակչությունը: Ապակետիպ և նրա անհրաժեշտ նյութերը բավարար չափով ձեռք բերվեցին: Բանֆակը չունի առանձին շտատային աշխատակից, ուստի հրապարակեց մի հմուտ աշխատող, վորը վարձատրվում էր ամեն անգամ առանձին համաձայնությամբ (ապակետիպի աշխատանքների համար արդեն ընդունված նորմայով): Բանֆակը չունի հատուկ գումար հրատարակչության ներքին համար, այդ է պատճառը, վոր այս տարվա համար միայն, ժամանակավորապես ընդունվեց հրատարակչության հետեվյալ կարգը 1. Կոնսպեկտներ և ձեռնարկներ հրատարակում է Բանֆակը.
2. Նույնը հրատարակում է և ինքը դասատուն:

Առաջին դեպքում նյութը հրատարակվում է այն դեպքում, յեթե ուսանողներն անպատճառ պետք է ձեռք բերեն և կ'մուծեն վորոշ կանխավճար: Յերկրորդ դեպքում ծախսերը դասատուն իր վրա չե վերցնում և ինքը գրքի տարածման մասին հոգում: Գրքի արժեքն ի հարկե եժան կ'լինի այն դեպքում, յեթե գնողներ շատ լինեն, բայց Բանֆակի սպառողները սահմանափակ են, նրանցով ծածկել արված ծախսերը դժվար է, նամանավանդ յեթե դասատուն հոնորար ստանար: Յերկու դեպքերումն էլ գիրքը հրատարակվում Բանֆակի անունից, յեթե Բանֆակն է հրատարակում: Գեղինակին իրավունք է վերապահվում ստանալ ձրիաբար 10 որինակ (հոնորարի փոխարեն), յեթե դասատուն էր հրատարակում: Բանֆակի գրադարանը ընթերցատուն էր հրատարակում: Բանֆակի գրադարանը զրեից րանց ստանում էր դասատուից հրատարակված գրքից 10 որինակ (կամ այնքան, վոր ծածկվեւ Բանֆակի արած ծախսերը):

Պայմանները ծախք են հեղինակի համար: Նրա աշխատանքը մեծ, բայց Բանֆակը միջոցներ չունի, վոր կարողանա հոնորար վճարել: Գնողների թիվը շատ է, վոր հնարավոր լինի գրքի տիրաժե բարձրացնել և հոնորարի գումար ստանալ, բայց այս տարի դասատուների համաձայնությամբ գրքերը ծախվեցին իրենց ինքնարժեքով: Նույնն էր և այն դեպքում, յերբ դասատուն էր հրատարակողը:

Յեկող տարվա համար անպայման մի վորոշ գումար պիտի մտցվի նախագաւի մեջ: Հեղինակների վարձատրությունը հարցն անպայման դրական լուծում պիտի ստանա: Ինչպես հարցն անպայման դրական լուծում պիտի ստանա:

Հրատարակչության ընդունված նորման այս եր. դասատուն ներկայացնում է առարկայական հանձնաժողովին, վորը հայտնում է իր կարծիքը լեզվական կողմի և բովանդակության մասին: ապա անցնում է ուսումնական

Բյուրոյի քննության, այնուհետև ուսումնական մասը վարչության մոտ ընդունվեց Գետո՝ ուղարկում է Պետ. Գիտ. Առօր. Կոմ. (յսինքն ձեռնարկ է), Արհեստագիտական (յսինքն կոնսպեկտ է): Գրառեցվարից իրազեկութեամբ ստանալուց Գետո՝ անմիջապես սկսվում է Գրատարակութիւնները:

Մինչև այժմ Գրատարակվել են.

1. Մարկոսյան. Արամայան Յեզրոպայի դասակ.	Պայքարի Պատմութ.	Մաս I	էջ 264	Տիրած	200
2. Նույնը	Նույնը *	"	"	"	200
3. Նույնը	Դաս. պայք. պատմ. Հ. Դ. Դ. Մ.	"	96	"	200
4. Գաբրիելյան. Գործն. աշխատ. Ծրագրողական.	Ծրագրատետր. սքեմներով	"	16	"	150
5. Նույնը	Նույնը (ռուսերեն)	"	16	"	30
6. Նույնը	Եվրոպական թերթիկ. Մաս I	"	50	"	180
7. Հարությունյան. Ծրագր. Աշխարհագրութ.	Գամառ ուս. կոնսպեկտ **	"	100	"	100
8. "Գործ"	Անգամահատութեան գործն. աշխատանքների տետր. սքեմներով. կազմեց մասմբ Ըստ Ռայկովի Ռ. Գ.	"	16	"	50
9. "Զուկ"	Նույնը	"	16	"	50
10. Տեղեկագիր. Յերեվանի Բանֆակի	Հնգամյակի առիթով 1923-28	"	150	"	100
11. Գաբրիելյան. Եվրոպական թերթիկ	Դարձիկի ուսմունքը. Գրոգ. Զ. Յու. Եմիլյոսի խմբագրութեամբ և հառաջարկով (տպագրվում է)	"	200	"	150

* ** Այս յերկու ձեռնարկները ներկայացված են Պետ. Գիտ. Առօր. Կոմ.:

Ինչպես է անցված ծրագրային Ելուրը 1927-28 ուսումն. տարում

Մեկ ամիս ուշ սկսելն ունեցավ իր բացասական հետևանքները: Ծրագրային նյութն ընդհանրապես մեծ է և համեմատյալ խոսքով է ու գրվել այն մասին, թե չորս տարվա ընթացքում տրվեց անցնել ծրագիրներն անհնար է: Այս ուսումն. տարվա ապագայի աշխատանքն այսպես ընթացավ:

Հայոց լեզու. - Բոլոր կուրսերում էլ ծրագիրը համարյա տրվեց անցված է (90 %): Գրավոր աշխատանքները խլում էին դասատուներից ամենաքիչը շաբաթական յոթը ժամ, ամենաշատը - որական 2 1/2 - 3 ժամ (մանա - վանդ չորրորդ կուրսերում. այս կուրսերի շաբաթական աշխատանքները լինում են միջին թվով 8-10 էջ: Գործող կուրսերի ուսանողները տարվա վերջը ներկայացրել են ազատական շաբաթականություններ, վորոնց միջին ծավալն է 40 էջ: Այս շաբաթականությունների մեջ կան բավական լավ աշխատություններ: Գրավորներ յեղել են առաջին կուրսերում 20, II կուրսերում 34, III կուրսերում 20, IV կուրսերում 18 (սրանցից I. ախան աշխատանք յուրաքանչյուր կուրսը գրել է վորպես ազատական):

Թյուրքական բանում. - Ծրագիրն անցված է, Ամեն շաբաթ յեղել են գրավորներ - դասարանական և տնային: Յուրաքանչյուր աշխատանքի ուղղելը պահանջել է 1.1 1/2 ժամ: Դասարանները բազմամարդ չեն և այդ պատճառով աշխատանքն ազեի նորմալ է ընթանում:

Ռուսաց լեզու. - Այս տարի դասերի քանակն ավելացավ: Ընդհանրապես I և II կուրսերում անցված է ազեի քան անցյալ տարի. III-ում անցյալ տարվա չափ.

ժրայն չորրորդ կուրսերում ծրագիրը տրված անցված է, և փոքր թվերով առաջին կրթամյակում հաջողվեց ձեռք բերել բավական չափով անհրաժեշտ գրքեր: Եւրաթական մեկ դաս, փորոշ կուրսերում հասկացված եր „ազատ դաս“, այսինքն զրոյցի, փորի ընթացքում ուսանողները պատմում են ին կարդացած գրքերի մասին, անհասկանալի, անծանոթ բաների մասին բացատրություններ ստանում, — այդ պիտով զարկ եր տրվում խոսակցական լեզվի զարգացման: Գրավորների քանակը I կուրսերում, թույլ խմբակում 40, ուժեղ խմբակում 22, II կուրսերում, թույլ խմբակում 38, ուժեղ խմբակում 12, III կուրսերում, թույլ խմբակում 42, ուժեղ խմբակում 6, IV կուրսերում, թույլ խմբակում 20, ուժեղ խմբակում 6: Ըստ առարկայական հանձնաժողովի կարգի, IV ուժեղ խմբակի գրավորների քանակը քիչ է, յեկող տարի դրա վրա ուշադրություն պետք է դարձնել և քանակն աճեցնել:

Բյուրեղական բաժնում, — Համապատասխան դասագիրքը չի տրվում առաջին կրթամյակում խոչընդոտ եր հանդիսացել IV կուրսի նորմալ պարապմունքներին: Առաջին կուրսում ծրագիրը փոփոխ անցված է, անցյալ տարվա հետ համեմատած ազեի յե անցված: Յերրորդ կուրսում անցյալ տարվա չափ: Գրավորներ յեղել են I կուրսում 58, III կուրսում 50, IV կուրսում 55. Յուրաքանչյուր գրավորի վրա ընդհանրապես գործադրված է 2-3 ժամ:

Մաթեմատիկա. — Առաջին կուրսերում համեմատած անցյալ տարվա հետ ազեի յե անցված, բայց և այնպես ծրագիրը տրվել հնարավորություն չեղավ անցնելու: Գալտարի II կուրսի առաջին կրթամյակի վորոշ մասը կրոնի առաջին կուրսի չափեցած նյութը: Յերկրորդ կուրսի ծրագիրը յեղախոսելու համար անհրաժեշտ կերպի մինչև հունվար մե-

կական գաս: Գրավորներ յեղել են 12:

Յերկրորդ կուրսերում. II Տեխնիկա. — հանրահաշվից, մեջյալ տարվանից քիչ պակաս է անցված. II Հասթակում. — մեկ ու կես ամսվա նյութ չե անցված, անցյալ տարվանից յետ է մեծացած. այս կուրսն անկանոն եր համախում, կային հազիվ հազ փոխադրվածներ և դրսից ել ընդունվել են ին վեջ այն-քան ուժեղներ: Բավական դասեր կորան թերի մեծացած նյութի կրկնողություն վրա: Յերկրաչափությունից I Տեխնիկում անցված է անցյալ տարվա չափ, II հասթակը յետ է մնացել վերոհիշյալ պատճառով: Գրավորներ յեղել են II Տե. 9, II Հասթակ 4:

Յերրորդ կուրսերի դրությունն ազեի չափ է: III Տեխնիկում յերկրաչափությունից անցված է անցյալ տարվա չափ, հանրահաշվից ազեի: Գրավորներ յեղել են 8:

Չորրորդ կուրսերում. — անցյալ տարվա հետ համեմատած ազեի քիչ է անցված: Փլիսավոր պատճառն ուսման ուշ սկսելն է, բացի դրանից IV Հասթակում յեղել են շատ բացակայողներ, վորոնց ջնորհիվ յեղախոսվում եր նորմալ աշխատանքը: Գրավորներ յեղել են 12:

Բյուրեղական բաժնում. I կուրսերում ծրագիրն անցված է տրվել. III կուրսում անցված է անցյալ տարվա չափ. IV կուրսում ծրագիրը տրվել չե անցված:

Ֆիզիկա. Այս տարի ֆիզիկայի դասերն ազեից անց, մնացվանդ II կուրսերում: Ծրագիրը տրվել անցված է, նույնիսկ ժամանակ մնաց կրկնողություն, իսկ II Տեխնիկում յեղան գործնական աշխատանքներ (դասերի ժամերին):

Յերրորդ կուրսերում ևս ծրագիրը տրվել անցված է.

Չորրորդ կուրսերում. — Ծրագրի 90% անցված է, հնարավորություն չեղավ անցնել „Լույսի“ մի մասը, պատճառը պարապմունքների ուշ սկսելն է, ուսանողների ծան-

ռաբեռնվածությունը արտաբանական աշխատանքներով. տանա աշխատելու աննպաստ պայմանները: Փորագործներ յեղել են II - 4, III - 4, IV - 4: 3 ուրաքանչյուր զարգացի մեկ փրակորս ուղղելը պահանջում էր 3-4 ժամ:

Տեխնիքական գծագրությունը անցված է մեծ կրճատումներով. սորմալ ծրագիրն անցնելու համար անհրաժեշտ է շարաքական է ժամ: Յուրաքանչյուր ուսանող ներկայացրել է 2-3 թերթ գծագրեր:

Քիմիա... Փորս կրճատումներով II կուրսերում ծրագիրն անցված է տիվ: Անցյալ տարվա հետ համեմատած այս տարի ալեի շատ փորձեր են արված. դրա պատճառով էլ յուրացումն ուսանողության կողմից ալեի գոհացուցիչ և գիտակցական է յեղել:

III 4. Դասատարիտակում Լուստոդոմատի կողմից արված փոփոխության պատճառով քիմիայի ծրագրի որգանական մասը հնարավոր չեղավ անցնել, ըստ ծրագրի՝ դա IV կուրսի նյութն էր, իսկ այս տարի IV կուրսից քիմիան հանված է:

Փրակորսներ յեղել են ընդամենը բոլոր կուրսերում 4 հատ:

Բյուրեք. բաժնում. նյութն անցված է վորոշ կրճատումներով: Հասարակագիտություն. I կուրս. քաղաքագիտություն: Ծրագրային նյութն ամբողջովն անցված է, բացի արգիտությունների վերաբերող գլխից: II կուրսերում. Դասակարգային պայքարի պատմություն: Անցյալ տարվա հետ համեմատած ալեի յե արված, վորոշ կրճատումներով ծրագիրն անցված է. կրճատված մասը խոշոր նշանակություն չունի առարկայի տեսակետից: Շատ է նպաստել նյութի յուրացման Բանֆակի հրատարակած "Հռոմ" ձեռնարկը:

III կուրսերում. Դասակ. պայքարի պատմություն, անցված է ալեի քան անցյալ տարի. բայց ծրագրի վորոշ մասերը մնացել են (որին. "Ցրանսիական մեծ հեղափոխություն" յեռնի կուրսերում. Լենինիզմի ծրագրի կեսն է անցված: III տեխնիկ միայն մի տարի յե, ուրեմն կուրսը թերի մնաց, մեկ տարում անհնար է Լենինիզմն անցնել: Հառաջիկա տարվանից անհրաժեշտ է անցնել նաև չորրորդ տեխնիկում (IV հասֆակում կա). հակառակ դեպքում, առարկայական հանձնաժողովի կարծիքով. Լենինիզմը մեկ տարի թերի անցնելու փոխարեն, լավ է փոխարինել մի ուրիշ հասարակագիտական առարկայով:

IV. կուրսերում. Դասակարգային պայքարի պատմություն: Այս տարի ալեի լայն ու տիվ է անցված. IV հասֆակում հասնել են մինչև իմպերիալիստական պատերազմը, IV տեխնիկում մինչև XIX դարի վերջը: Շատ է ոգնել հրատարակված ձեռնարկը:

Քաղաքագիտություն... Այս տարի ալեի յե անցված, բացի վերջին գլխից (կոնցենտրացիայի տեսություն): IV հասֆակում Լենինիզմից անցված է կեսը: Փրակորսներ յեղել են I կուրսերում 6, III կուրսերում 5, IV կուրսերում 6:

Բյուրեքական բաժին... I կուրս. Ծրագիրն անցված է. III կուրսի ծրագիրն անհնար էր վերջացնել, թե ժամերն եյին քիչ և թե դասատուի անկանոն հաճախումը խոչընդոտ է հանդիսացել, անցված է ծրագրի 85%-ը, նույնը և չորրորդ կուրսերում: Անցյալ տարվա հետ համեմատած ալեի յե անցված: Ընդհանրապես հասարակագիտության դասերն աննորմալ են ընթացել, պատճառներից գլխավորը ինքը դասատուն էր:

Բնագիտություն... I կուրսերը. Ծրագիրը տիվ անցված է, նույնիսկ ժամանակ մնաց կրկնողության համար: Կարիք է զգացվում ձեռնարկի: II կուրսերում. Անցված է ծրագրի 90%-ը, այն է տիվ մարդու ֆիզիոլոգիա, բացի մեկ գլխից:

սեռական բազմացման վերաբերյալ, այդ մասին հետաքրքիր
կենսաբան չորրորդ կուրսում, վորի ծրագրում նախա-
տեսված է «բազմացման եզրույթներ»։ Բույսի ֆիզիոլո-
գիան անցյալ տարվա հետ համեմատած ազնիվ քիչ է անց-
կած, պատճառը գիտության թվի քիչ լինելն է (2 ժամ) և թե մեկ
ամսով ուշ սկսելը։ Այս տարի ազնիվ կանոնավոր և սխալմա-
տիկ բնույթ ստացան գործնական աշխատանքները։

III Կուրսերում.- Կուրսն անցված է վորոշ յերկրորդա-
կան նշանակություն ունեցող կրճատումներով։ Վերջին գը-
խից կաթնասունների մասին հետաքրքիր յեղով անցնել միայն
ընդհանուր տեսությունը։ Ժամերի թիվը քիչ է։

IV Կուրսերում.- Բիոլոգիա։ Կուրսն անցված է յերկրոր-
դական կրճատումներով (տեղ տեղ հանված են փաստական
տվյալները)։ Պատկերաց մեկ ամսով ուշ սկսելը։ Անցյալ
տարվա հետ համեմատած ազնիվ շատ գործնական աշխա-
տանքներ յեղան։

Յեղել են գրադորներ։ I Կուրսերում- 4, II- 4, III-
6, IV- 2.)

Թյուրքական բաժին.- I Կուրսում- ծրագիրն անցված
է տիվ. III Կուրսում- նույնչափ, վորչափ հայկականում, ,
IV Կուրսում- անցված է ծրագրի 20%-ը։ Բիոլոգիան այս
կուրսի համար նոր առարկա չէր, ուսանողներն ունե-
ին բնագիտական կուրսի շատ և շատ թերութուններ, վո-
րոնց տրացնելը հաճախ դասատուին ստիպում էր շեղ-
վել ծրագրից. մեկ ամիս ուշ սկսելը և դասագիրք չլինե-
լը նույնպես խոչընդոտ հանդիսացան։

Ամառահագրություն.- I Կուրսերում, Անցյալ տարվա
նից քիչ է անցված (չեն անցել ցիկլոններ, անտիցիկլոններ,
առհասարակ ողի ճնշման վերաբերյալ գլուխն անցած է
թերի, խանգարել են մեկ ամիս ուշ սկսելը և պատահա-

կան դեպքեր, վորոնք հաճախ ընկնում էին աշխարհա-
գրության որերին (տոներ, ժողովներ և ուրիշ Բանջարից ան-
կախ հանգամանքներ)։

II Կուրսերում.- Անցված է անցյալ տարվա չափ. III Կուրսերում.- Անցված է
գրի փոքր մասն է մնացել, IV Կուրսերում.- Անցված է
անցյալ տարվա չափ, քիչ մասն է մնացել։ IV Կուրսերում
- Անցյալ տարվա համեմատ քիչ է անցված, խանգարել
է մեկ ամիս ուշ սկսելը։

Գրադորներ յեղել են II- ներում 2, III- ներում 2, IV-
ներում 2։

Թյուրքական բաժին.- I Կուրսում ծրագիրն անցված
է տիվ. ֆիզիքական աշխարհագրությանը թյուրք ուսա-
նողների համար ծամանակավորապես տարրական բը-
նույթ է տրված, վորովհետև ուսանողների ճնշող մե-
ծամասնությունը աշխարհագրական նախապատրաս-
տական գիտելիքներ ամենեկին չունի, II Կուրսերում-
ծրագիրը տիվ չէ անցված, դարձյալ ուսանողության թերի
կողմերի պատճառով։ Համեմատաբար նորմալ է ընթացել
IV Կուրսում, բայց ընդհանրապես բոլոր կուրսերում
աշխարհագրությունը թերի յե մնացել, վորովհետև թյուրք
բաժնի աշխարհագրության դասերը նորմալ կերպով
սկսեցին յերկրորդ կիսամյակից։ Մինչ այդ դասատու
չկար։

Ամփոփելով այս տարվա կատարած աշխատանք
ները, կարելի յե ասել, վոր ընդհանրապես անցյալ տար-
վա հետ համեմատած այս տարի կա վորոշ ծրագրային
հառաջադիմություն, նկատվում է ծրագրային թարմա-
ցում (որինակ՝ գործնականների ուժեղ թափը), թեքման
ուժեղացում, որինակ՝ նոր հասարակագիտական առար-

կաներ 1. ֆիզիկայի ժամերի ավելացում: Յերե պարապ - մուսքները մեկ ամիս ուշ չսկսվելին՝ ուսման տեմպն անցյալ տարվանից շատ դեպքերում ավելի բարձր կ'լիներ. տարվա ընթացքում հաճախ դասեր էլին կորչում Բանֆակից անկախ պատճառներով: Վորոշ առարկաների ծագողային թերություններն անպայման մասամբ պետք է վերագրել դասատուներին (որին թյուրք լեզվի, Հասարակագիտության՝ թյուրք բաժնում, խառն գարեց և հայկ. բաժնի Հասարակագիտության դասատուի մեկ ամսով Մասկվա գործուղվելը), մասամբ դասերի կրճատման (որ. մաթեմատիկա). վորոշ կուրսերի նըկատմամբ եւ խոչընդոտ հանդիսացան ուսանողության անկանոն հաճախումը - բացակայությունները:

Մտնողների արդյունքները

Յերկրորդ կիսամյակի վերջն ուսանողությունը դասարանային պայմաններում յենթարկվեց ստուգման: Հատուկ քննություններ չէին նշանակված: Դասատուից պահանջում էր մինչև մայիսի 30-ը տալ տեղեկություններ ուսանողի հառաջադիմության մասին: Հրահանգված եր. վոր դասատուն իր գնահատականները դնելիս, պիտի դեկավարվեր վոչ միայն մեկ հարցումով, այլ ընդհանուր առմամբ պիտի մոտենար ուսանողին և հիմնվեր մի քանի պատասխանների վրա (մանավանդ թույլ ուսանողների նկատմամբ) նկատի առնել նրա ընդհանուր պատրաստականությունը: Հուսալի ուսանողներին տալիս էին աշխատանք այս կամ այն առարկայից, վոր ամառվա ընթացքում տրացնեն թերի կողմերը:

Բերենք տոկոսային մոտավոր հարաբերությամբ արդյունքները.

փոխարկվել են, վերստուգումներն, միմեկն, հեռացել են

I ա.ից	56,78	29,70	11,11	8,10
I բ. "	30,55	50,	17,11	8,34
II Հասֆ. -ից	50,	35,32	5,88	8,30
II Տեխ. " "	50,	38,90	5,55	5,55
III Հասֆ. " "	47,07	44,11	8,82	—
III Տեխ. " "	56,25	25,	16,25	2,50
I Թրք. "	71,43	28,57	—	—
III " "	53,33	33,33	13,34	—

Անցյալ տարվա հետ համեմատած հառաջադիմությունն ավելի բարձր է. բերենք մի քանի որինակներ

Անցյալ տարի Այս ուսումն. տարի

I ա.ից փոխարկվել են	13 հոգի	21 հոգի
I բ. " "	11 " "	11 " "
II ա. " "	16 " "	17 " "
II բ. " "	16 " "	18 " "
III Հֆ. " "	13 " "	16 " "
III ՏՖ. " "	16 " "	18 " "

Վերստուգում ունեցողների թիվն եւ այս տարի համեմատար քիչ է: Աւելի յե ընկնում իր թերության մասովներ I բ. վորի դասարանն անհավասար կազմ ունի. զարմանալի յեւ չե նրա հառաջադիմությունը. յերբ տեմում եւ նրա բացակայությունների չափը. այդ տեսակետից առաջին տեղն է գրավում այսինքն 2332 բաց թողած դասեր ունի (յուրաքանչյուրին միջին թվով 62 դաս):

Բարձր է II Տեխ. ակի հառաջադիմությունը. այդ կուրսն ամենաբարեխիղճն եր, ամենից քիչ է բացակայել:

Ընդհանուր առմամբ, ըստ կուրսերի, հետեվյալ հառաջադիմությունն է նկատվում.

Կուրսեր	Բաժարար	Կրթարար	Կրթարար	Բաց են թողել դասեր
I ա.	80,76	8,40	10,84	1213
I բ.	73,44	9,66	17.	2337
II Հաս.՝	87,47	3,23	9,30	1614
II Տեխ.՝	88,63	2,04	9,33	640
III Հաս.՝	85,96	1,84	13,20	1704
III Տեխ.՝	85,32	1,22	13,46	1013
I Բյուր.	89,69	2,51	8,80	1435
II "	75,95	2,01	22,04	1651

IV Կուրսերի ավարտական ստուգողությունները

Ստուգման առարկաներն ենին գրավոր... Հայոց լեզու, Տեղեկատվություն, Հանրահաշիվ IV Հաս.՝ Գամար, իսկ IV Տեխ.՝ Գամար՝ նաև ֆիզիկայից: Ցեթե գրավորից թույլ են լեզուն՝ ստուգվել են նաև առարկաներից և բանավոր: Բանավոր քննություններն ենին՝ Քաղաքատնտեսություն, Դասակ. պայքարի պատմություն, Ռուսաց լեզու:

IV Բյուր.՝ Բանավոր մաթեմատիկա, Բյուր.՝ Լեզու, Բանավոր - Հասարակագիտութ. Հայոց լեզու և ֆիզիկա: Ստուգման արդյունքներն են.

IV Հաս.՝ ավարտել են 24. 2-րդ կարգի վկայական 2
IV Տեխ.՝ " " 22. " " " " 1. Տեղեկանք 6

1 Գոգի հիվանդության պատմաբանական մեծ.

IV Բյուր.՝ 11 Գոգուց ավարտում են 10 Գոգի, մեկը մնում է.

Հարամենը Հայկական բաժնում ավարտել են 46 } 56
Բյուր.՝ " " " " 10 }

Վկայական 2-րդ կարգի. Լսել է IV կուրսը, չի ավարտել և առանցքն ունի քան չի կարող մտնել բարձրագույն դպրոց:
** Տեղեկանք. Վկայական առ այն, վոր ու ուսանողը լսել է չորրորդ կուրսը, բայց չի ավարտել:

Բանձնակի ուսուցողություն

յեզ Երա
աշխատանքները

Ամեն մի բարձրագույն դպրոց, բացի վարչություն-
նից, ունի նաև ուսուցողություն: Յերեկանի Բանձնակի են լի-
նելով այդպիսի մի հիմնարկություն, վորտեղ սովորում են
թվով 327 ուսանողներ, վորոնք կազմված են գլխավորա-
պես բանվորներից և աշխատավոր գյուղացիներից, պարզ
է վոր պետք է ունենա այդ բյուրոն, վորն ըստովում է ու-
սանողության ընդհանուր ժողովում:

Բյուրոն բաղկացած է 11 անդամից և 3 թեկնածուից.
վորոնցից 11 բանվոր, 1-ը բարակ, 1-ը գյուղացի և մեկը ծա-
ռայող: Բանձնակի լինելով սոր տիպի դպրոց, պարզ է վոր
նա ավարտել է իր վորոշ կազմակերպչական շրջանը: Ցեթ
լեմ ուզում կանգ առնել անցյալ աշխատանքների վրա,
այլ գլխավորապես կանգ պետք է առնեն 26-27 և 27
- 28 տեսակով, տարիներում՝ զանազան ասպարեզներ -
րում: Երա կատարած աշխատանքների վրա - ակադե-
միական, տնտեսական և հասարակական: Բացի սովորա-
կան դասերից, ուսուցողությունն ձեռնարկել է կազմա-
կերպել խմբակներ, կազմել է գրական և բնագիտական
խմբակներ՝ ուսանողության անմիջական ղեկավարու-
թյամբ, ուր տարվա ընթացքում լսվել են մի քանի գե-
կուցումներ, և այդպիսով հնարավորություն է տրվել ու-
սանողության ասպարեզ գալու և իր մտքերն արտա-
հայտելու: Ցեթ լեմ ուզում յերկար կանգ առնել այս առ-
թիվ, այսքան վորքան այդ մասին կա հատուկ զեկուցում:
Այժմ անցնենք այն խնդրին, թե ինչպիսի տրնտե-
սական վիճակում է ապրում ուսանողությունը, և ինչ
միջոցներ է ձեռք առել ուսուցողությունն՝ ուսանողության

տնտեսական գործընթացները չափում, որոնք ...
 համար: ինչպես վերելքը նշեցր. Բանֆակի ուսանողությունը
 կազմված է բանվորներից և չքավոր գյուղացիներից:
 Պարզ է, վոր նրանք Բանֆակ գալով հնարավորություն
 չպետք է ունենան իրենց ուժերով բնակարան ու հարմա-
 րություններ ձեռք բերել: Այս այս ասպարիզում է, վոր
 ուսգործընթացն իր աշխատանքները կենտրոնացրել է և
 1926 թվին ձեռք է բերել հանրակացարան՝ այն ուսանող-
 դության համար, վորոնք կարիք են ունեցել, և այդ թիվն
 ավելացել է զգալի չափով այս ուսումն. տարում:

Հանրակացարանում տեղավորված են թվով 32 ու-
 սանող, վորոնցից 16-ը թյուրք և 16-ը հայ-տարբեր կու-
 սերից: Շնորհիվ բնակարանային կրիզիսի, ուսգործընթացն
 մինչև այժմ հնարավորություն չի ունեցել հանրակացա-
 րանները կենտրոնացնելու մի տեղ, վորի համար միջոց-
 ներ է ձեռք առել գալիք ուս. տարում կենտրոնացնելու
 մի շենքում, վորտեղ հնարավոր կլինի վորոշ աշխա-
 տանքներ տանել - ինչպես ֆիզիկոս և այլն:

Բացի հանրակացարաններից, ուսգործընթացն
 ունեցել է հատուկ ֆոնդ զանազան միջոցներով ձեռք
 բերված, վորը տրվել է չքավոր ուսանողության իրենց
 կարիքները բավարարելու ճիշտ է, այս ձեվն այնքան
 ճիշտ չի յեղել, սակայն գալիք ուսումն. տարում ու-
 գործընթացն նախատեսել է կազմակերպել ՓՈԴ և այդ
 միջոցով ավելի նպաստավոր դրություն ստեղծել
 ուսանողության համար:

Այս բոլորից հետո ուսգործընթացն այս տարի
 կարողացել է վորոշ աշխատանքներ տանել նաև հ-
 սարակական կազմակերպության մասին ասպարիզում և
 նա հնարավորություն է ունեցել կազմակերպել բոլոր-

- Պաշտ-Ավիարիսի և Մոսկո-ի, վորոնց մասնակցում է
 ուսանողության մեծագույն տոկոսը: Ցեռ չեմ ուզում
 կանգ առնել այդ կազմակերպությունների նշանակու-
 թյան վրա, քանի վոր դրանց նշանակության և դերի
 մասին բոլորն էլ գիտեն:

Այս բոլորից հետո ուսգործընթացն զբաղվել է
 նաև Բանֆակի շինարարական խնդիրներով և ուսանող-
 ության ներքին կարգապահության: Այս տարվա ու-
 սանողներից ստացված դիմումները գլխավորապես տե-
 տեսական բնույթ, վորով ուսանողները դիմել են իրենց
 նյութական ոժանդակություն ցույց տալու և դիմումների
 մեծագույն տոկոսը բավարարվել են:

Ուսգործընթացն ինչպես ամեն տարի, նույնպես
 և այս տարի, միջոցներ է ձեռք առել վերջին ավարտող
 կուրսերն ուղարկելու հեռավոր երկրներում Միության
 սահմաններում վորն և հաջողվել է:

Ուսգործընթացի կապը Բանֆակի վարչության
 հետ յեղել է սերտ և բարեկամական: Վերջում յես նը-
 շել էյի, վոր ուսգործընթացն մասնակցում է Բանֆակի
 շինարարությանը, այժմ կարելի էմ համարում կանգ
 առնել այդ խնդրի վրա, վորով հնարավոր կլինի, վո-
 րոշ չափով ծանոթացնել ընթերցողներին ուսգործըն-
 թացի այդ ասպարիզում կատարած աշխատանքների
 հետ: Բոլորն էլ գիտեն, վոր Բանֆակ են գալիս հայաս-
 տանի բոլոր գավառներից ու շրջաններից ուսանող-
 ներ, պարզ է վոր այդքան ուսանողության մեջ պետք
 է լինեն այնպիսիներ, վորոնք իրենց եյություն կա-
 րող են հարազատ չլինել Բանֆակի իրականության.
 այդպիսիներից ազատվելու և Բանֆակի ուսանողու-
 թյան սոցիալական դրությունը բարելավելու համար:

ուսգործբյուրոն այս տարի խոշոր աշխատանք է տարել: Նա կանգ չի առել անգամ այն բանի առջև, վոր դա ի՞նչ կուրսի ուսանող է և յերբ լրիվ տեղեկություններ է հաշվարել, ամեն միջոցներ ձեռք է առել՝ ազատվելու այդ պիսիսներից, ինկատի ունենալով մի կողմից Բանֆակի շահերը, մյուս կողմից ապագայում համալսարանին սոցիալապես ազելի հարազատ տարրեր տալու հանգամանքը:

Այս բոլոր աշխատանքներն ուսգործբյուրոն տարել է վարչության հետ միասին - համագործակցության: Ժամանակս կարճ լինելու պատճառով կանգ չեմ առնում մանրամասն բոլոր խնդիրների վրա. կարծում եմ ընթերցողները սերողամիտ կլինեն տողերի գրողի սկստմամբ:

Ս. Խրիկար

Բանֆակի ուսանողության ԵյուրակաՆ Կացույթը

Բանֆակի գործունեության սկզբնական տարիներում, յերբ դեռ կառավարության ձեռքը հազիվ էր բերանը հասնում (ինչպես ճիշտ նկատում է Բանֆակի դեկան ընկ Սիմակը), ուսանողության նյութական ապահովության խնդիրը Բանֆակի վարչությանը չէր զբաղեցնում, կամ համարյա չէր զբաղեցնում: Բանֆակը չուներ կայուն ուսանողություն և ընդունվածները մի դռնից մտնում, մյուսից դուրս ելին գալիս: Ստորեվ բերված տեղեկություններն ապացուցում են այդ:

1. 1922-23 ուս. տ.	սկզբին	320	տարեկերպին	148	հեռաց.	172
2. 1923-24 " "	"	413	"	243	"	170
3. 1924-25 " "	"	324	"	262	"	62
4. 1925-26 " "	"	370	"	329	"	41
5. 1926-27 " "	"	327	"	311	"	16
6. 1927-28 " "	"	327	"	327	"	-

արդեն հինգ տարվա ընթացքում կազմակերպվում է ուսանողության հիմնական կարգ է ըստ ախմ էլ նրանց նյութական ապահովության հարցը դառնում է վարչությանը զբաղեցնող ամենազխտավոր հարցերից մեկը:

Առաջին նյութական ոճանդակությունը, վոր արվում է Լուսժողկոմատի կողմից, դա վերաբերում է 1924-25 թ. տարին: Նյութական ապահովության համար Լուսժողկոմատից ստացված գումարները հետևյալ պատկերն ունեն.

1. 1924-25 թ. տ.	ստացվել է թոշակ	3450 ռ.
2. 1925-26 թ. տ.	"	7500 "
3. 1926-27 թ. տ.	"	8700 ռ.
	Սան. կուրորտ	912 "
	Հանրի ծախք	901 = 10513 "
4. 1927-28 թ. տ.	"	9600 ռ.
	Սան. կուրորտ	616 "
	Հանրակաց.	750 "
	Կուլտ. - կրթ.	250 - 11,216 ռ.

Համաձայն այս տեղեկությունների՝ Բանֆակի անմիջական նյութական ոճանդակությունը տարեց տարի և զգալիորեն աճել է. չորս տարվա ընթացքում ազելանալով մոտավորապես 3,5 անգամ: Բացի պետական (Լուսժողկոմատի) նյութական ոճանդակությունից, Բանֆակի ուսանողությունն ըստանում է նաև թոշակներ Գաղգործկոմներից և այլ հիմնարկներից: Վիճակագրական տեղեկություններ:

Նախկին տարիների վերաբերմամբ բացակայում են: Սակայն ամենայն հավանականությամբ պետք է ա-
սել, թոր չափազանց չնչին է յեղել նրանց ոճանդակու-
թյունը:

Վերջին յերկու տարում Բանֆակի ուսանողու-
թյունն ստացել է Գաղգորեկոմսերից և այլ հիմնարկ-
ներից

1. 1926-27 թ.տ. 2475 ռ.

2. 1927-28 թ.տ. 4410 ռ. : Աճումն աճե-
լի բարձր է քան պետականինը և այստեղ արդեն

Բանֆակի վարչության ջանքերն այդ ուղղությամբ հա-
ջող արդյունք են տվել:

Կարևորը սակայն սրտեք չեյին:

Բանֆակի ուսանողութայունը ցերեկները կապված
է աշխատանքի հետ և նրա ապրուստի հիմնական ուղը-
խաժոր միջոցն աշխատավարձն է: Նախկին տարիների
վերաբերմամբ տեղեկութայուններ չկան: Այն տեղեկու-
թյունները, վորոնք այս րոպեյիս Բանֆակի վարչության
տրամադրության տակ կան, վերաբերում են վերջին
յերկու տարիներին. վորոնցից վերջինն է միայն միջակ-
ված:

1926-27 ուս. տ. Բանֆակի հաշվառման յե-
թարկված 311 ուսանողներն ապրում էյին.

1. Սեփական աշխատանքով	173 հոգի կամ 55,62 %
2. Պետական թոշակառու	29 " 9,32 %
3. Այլ	11 " 3,40 %
4. Սոց. Ապ. Գանձարկոյի նպատ	6 " 1,90 %
5. Ամուսնու խնամքի տակ	18 " 5,98 %
6. Ծնողների, ազգականների և այլ միջոցներով	74 " 23,78 %

Յերկու տարվա տեղեկութայունները պարզում են Բան-
ֆակի ուսանողութայն ապրուստի հիմնական աղբյուրները:
1927.28 ուս. տարում ուսանողութայունն ապրում է

1. Իր աշխատավարձով	171 հոգի կամ 52,00 %
2. Պետական թոշակառու	31 " 9,50 %
3. Այլ	16 " 5,00 %
4. Սոց. Ապ. Գանձարկոյի նպատով	10 " 3,00 %
5. Ամուսնու խնամքի տակ	14 " 4,30 %
6. Ծնողների, ազգականների և այլ միջ.	85 " 26,10 %

Տոկոսային հարաբերութայունները 2 տարում աննշան
չափով տատանվել են, աշխատողների տոկոսն իջել է,
բարձրանալով ծնողների ազգականների և այլ միջոցնե-
րով ապրողների տոկոսը: Զգալիորեն բարձրացել է նաև
այլ թոշակառուների տոկոսը, ինչպես և վորոշ չափով պե-
տականինը: Ստացած աշխատավարձի անցած տարվա տե-
ղեկութայունները գծրախտաբար չկան, իսկ այս տարվան
անտարակույս գերազանցում է նախանցյալ տարվան:

Աշխատավարձը հետեվյալ պատկերն ունի.

1. 20-39 ռ. ստացողներ	429. մեկ ամսվա աշխատավարձ	1516 ռ. միջինը 32-25
2. 40-59 ռ.	52 " "	2636 ռ. " 46-26
3. 60-79 ռ.	43 " "	3185 ռ. " 74-06
4. 80-99 ռ.	14 " "	1202 ռ. " 85-25
5. 100- բարձր	10 " "	1153 ռ. " 715-30
		9632 ռ. միջինը 56-32

Ընդամեն աշխատող 171

Թոշակառու ուսանողները հետեվյալ ձեվով են ոգտվում.

1. 25 ռ. ստացողներ	409. մեկ ամսվա	1000 մեկը 25 ռ.
2. 20 " "	4 " "	80 " 20 ռ.
3. 15 " "	2 " "	30 " 15
		1110 միջինը 24-13

Ընդամեն թոշակառու 46 "

Սոց. Ազ. Գանձարկի հաշվին ապրում են
 10 հոգի, ամսական 15 ռ. ընդամենը 150 ռ. յուրաք. 15 ռ.
 Մնացած կատեգորիաները, վերոնք ապրում են ամսա-
 կան, ծնողների և ամսական աշխատանքների արդյունքների
 ստանում են միջին հաշվով 20-ական ռուբլի:

100 հոգի ամիսը 20 ռ. ընդամենը 2000 ռ. յուրաք. 20 ռ.
 Այսպիսով մեկ ամսում Բանձակի ուսանողությունը
 ստանում է.

1. Աշխատավարձ	9692 ռ.
2. Թոշակներ	1110 ռ.
3. Սոց. Ազ. Գանձարկից	150 ռ.
4. Զանազան միջոցներից	2000 ռ.
<u>Ընդամենը 12.952 ռ.</u>	

Միջին հաշվով յուրաքանչյուր ուսանողին գալիս է
 39 ռ. 61 փ. : Բավարար է այս գումարը թե՛ վոլ : ի հարկե պո-
 յեթե Բանձակի ուսանողությունը ծանրաբեռնված չլինե-
 ռնությանը խնամելու հոգսով. չգնեք գրեթե անհատական
 և վոր գլխավորն է ստացված աշխատավարձը հազա-
 րակես բաժանվել ուսանողության միջև:

39 ռ. 61 փ. միջին յեկամուկ ունեցող ուսանողու-
 թյան ներքին և վերին ծայրերը տատանվում են 15-115
 ռուբլու միջև և ստորին միջինում ունեցողը. վոր
 միայն Գնարավորություն չունի կանոնավոր ապրուստի,
 այլ անգամ սնվելու: Ծիշտ է. վարչությունը Լ. Ժ. Կ. ի ոգ.
 Նույնամբ արում է մի քանի կողմնակի ոգնություններ.
 ոգել է հանրակացարան և կահավորում, այդուամե-
 նայնիվ նրանց դրույությունն անմխիթար է: Բանձա-
 կի վարչության առաջադրած թոշակառուների թվի
 բարձրացումը և թոշակի աճելացումը, միացած միաս-
 մանակ աշխատանքի ժամերի կրճատման պահանջի հետ,

այն արժատական միջոցներն է, վորով կարելի կլինի
 ապագայել Բանձակում բանվորական տոկոսի բարձ-
 րացումը և նրա ակադեմիական հառաջդիմությունը:

2/VI/23

Արե. Շահինյան

ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒՆ ԲԱՆՅԱԿՈՒՄ

1922 թվականի վերջերին և 1923-ի սկզբներին Յե-
 ոսկանի այսմյան Արեվյանի անվան դպրոցի շենքի մեջ
 ինչ վոր տարրինակ բան էր կատարվում, ճաշերից հետո
 մինչև ուշ գիշեր ինչ վոր արտասովոր կյանք էր յեռում
 այնտեղ. յերկար, յերկար տարիներով ուսումից զուրկ մը-
 նացած, գիտություն անհագ ծարավով լեցուն բանվորների
 բատրակների, աշխատավորների խուռներամ խմբերն
 էին, վոր թուղթ ու գիրք, գրիչ ու կապիճ ձեռք առած
 ազմկում էին շենքի ընդարձակ սենյակներում. նրանք
 քննվում էին նոր բացվելիք Բանձակի համար: Քննող
 ու քննվող առանձին տաղանդով սպասում էին այդ ջը-
 ղային աշխատանքի վախճանին և նոր դպրոցի, գիտու-
 թյան մի նոր տեսակի տաճարի բացման:

Յեվ ահա անցավ տեսդային շրջանը և սկսվեց Բան-
 ձակի ուսումը, առարկաների դասավանդումը:

Առարկաների մեջ կարեվոր տեղ էր գրավում և հա-
 յոց լեզուն, այն լեզուն, վորով պիտի ավանդվեին մյուս բո-
 լոր առարկաները:

Ինչ պայմաններ, որ յեկտիվ ինչ պարագաներ էին
 շրջապատում մեզ այն ժամանակ. — պատահական դասա-

գրքերի բազմապիստութիւն, գրադարանի կատարյալ բացակայութիւն, դասական կարեւոր պիտույքների չգոյութիւն, լուսի սակավութիւն... և սակայն գործն առաջ եր ընթանում: Սկզբի շրջանի Հայոց լեզվի դաստիարակները գործ ունեցին բազմաթիւ բարբառներով, տարբեր լեզուների խառնուրդով խոսող զանգվածների հետ. պետք էր նրանց լեզուն շտկվեր, պետք էր գրական լեզուն դառնար պահանջ ու սովորութիւն, վորպես զի դաւերանային հետագա աշխատանքները:

Հետզհետե հաղթահարվում են դժվարութիւնները: Մեկ ու կես տարի անցնելուց հետո արգեն կազմակերպվում են առարկայական հանձնաժողովները, սրանց թւվում է հայոց լեզվի առարկայական հանձնաժողովը, վորն արգեն ուսումնական մասի ղեկավարութեամբ իր վրայ վերցնում այդ առարկայի դասավանդման և առաջադիմութեան գործը:

Հայոց լեզվի առարկայական հանձնաժողովն իր պարբերական նիստերում զբաղվում է առարկային վերաբերող զանազան խնդիրներով:

Ա. Ծրագրային հարց. — Մի շարք նիստերի ընթացքում վորոշ փորձերից հետո կազմվում է լեզվի և գրականութեան ծրագիրը:

Բ. Մեթոդական հարց. — Դասավանդման մեթոդի խնդիրը շարունակ ծեծվող հարցերից է: Իրեւ փորձ յերկու անգամ կիրառվել է լաբորատոր մեթոդը: Հանձնաժողովը յեկել է այն յերախացութեան, վոր հասկացես Բանգակի համար շատ կարեւոր է դասավանդման համար իրեւ հիմք ընդունել լաբորատոր մեթոդը, անտես չառնելով այլ նրպատական հարմար մեթոդները: Հանձնաժողովը միւսումնայն ժամանակ այն կարծիքի յե, վոր դասավանդման հաջո-

ղութեան առանցքը — ինքը կենդանի ուսուցիչն է:

Գ. Գրադարան. — Լեզվի և գրականութեան դասավանդման կարեւոր ոժանդակ է գրադարանը. դպրոցի սեփական գրադարանը. այս խնդրով ևս հանձնաժողովը ջատ է զբաղվել և աշխատել է հարկավոր գրքերով հարստացնել հայերեն գրքերի պահարանները:

Դ. Գրավոր աշխատանք. — Գրավոր աշխատանքները հայոց լեզվի առարկայի հիմնական տարրն են, ուստի և այս խնդիրը մեր զբաղմունքների անսպառ առջուկն է: Մեր տեսափետն այն է, վոր բոլոր կուրսերում եւ պետք է ըստ հնարավորութեան շուտ-շուտ գրավոր աշխատանքներ տրվեն. այդ աշխատանքներն ուսուցիչն անշուշտ պիտի կարդա և ուղղի. ուղղումը պետք է կատարել առանց ընդգրծումների, սխալ գրած բառի դիմացը — լուսանցքում կամ ներքեվում պիտի գրել բառի ուղիղ ձեւը, իսկ շարայութեան և այլ սխալները պիտի հաղորդվեն տետրերի բաժանման ժամանակ:

Ուսանողների գրավոր արտահայտութիւններին ու գրական զարգացմանը զարկ տալու համար և նրանց Բանգակում յեղած տարիների ընթացքում լեզվից ու գրականութեանից ստացած գիտութեան մասին ամփոփ գաղափար կազմելու համար — մտքրել ենք . ավարտական շարայութիւնների՝ կարգը: ԻՎ կուրսի ուսանողներին ուսումնական տարվա սկզբից լեզվի ու գրականութեան շուրջը յեղած թեմաներ են առաջադրվում. նրանք իրենց ընտրած թեմաների վրա աշխատում են ամբողջ տարին և ուսումնական տարվա վերջում ներկայացնում:

Ե. Զեկույցներ. — Գրականութեան և լեզվի դասերին ուսանողները հանդես են գալիս անցած նյութերի շուրջը յեղած ամփոփ զեկույցներով: Զեկույցները, ինչպես

և որոնց քննագատութիւնները արեւում են բանալոր և գրաւոր: Մտքերի փոխանակութեան ընթացքում հատուկ ուշադրութիւն է դարձնում նաև ուսանողների ճիշտ. գեղեցիկ ու կտրուկ արտահայտութեան վրա. վերջին կե-
պը կարեւոր է շեշտել, վորովհետև մեր ուսանողութեան մեջ զարգանում է շատախոսութիւնը:

2. Գրական խմբակ... Մեր առարկային կարի՛ ջը-
պատող հանգամանք է գրական խմբակը, վորն ար-
դեն չորս տարի է ինչ գոյութիւն ունի: Գրական
խմբակներում մեծ մասամբ հանդես են գալիս իրենց
ուսանողները հատուկ ռեֆերատներով: Հայերենի գա-
սատուները արտիվ մասնակցութիւն ունեն այդ պա-
րապմունքների ժամանակ: Գրական խմբակի աշխա-
տանքները տացնում են դասաւանդման թերին և խո-
րացնում անցածը:

Է. Յերբեմն-յերբեմն տեղի յեն ունենում գրական
դասեր՝ վոր և է գրական յերկ ավելի կենդանի և աշ-
խույժ կերպով լուսաբանելու և ուսանողներին լավ
խոսել սովորեցնելու համար:

Մերթ-մերի ընդհանուր դասախոսութիւններ
են անում և հայոց լեզվի դասատուները՝ իրենց ա-
ռարկայի վերաբերյալ նյութեր շոշափելով:

Ը. Դասերի հաճախում... Առարկայական հանձնա-
ժողովի նախագահը հաճախում է հայոց լեզվի մյուս
դասատուների դասերին և աշխատում ընդհանուր
միտքի փոխանակութիւն պահպանել դասերի միջև՝ ծրագրա-
յին և մեթոդական տեսակետներից:

Փոխադարձ կապ պահպանվում է վնչ միայն
մեր- հայոց լեզվի դասատուների-միջև, այլ նաև հա-
սարակագիտութեան և ուսուցիչների դասատուների:

Ամեն կերպ աշխատում ենք համագործակցութիւն տեղ-
եւէ հասարակագիտութեան արարկայի հետ, քանի վոր
գրական խնդիրները վեր ին լուծվում հասարակագիտա-
կան և ապա գեղարվեստական տեսակետներից: Այդ յը-
պատակով տեղի յեն ունենում խառն հանձնաժողովնե-
րի նիստեր:

Թ. Հայոց լեզուն քյուրֆական խմբակում... Մեր ու-
շադրութիւններից չի մոխտում և հայոց լեզվի դասա-
վանդման խնդիրը թրքաց խմբերում: Մեր թյուրք ըն-
կերները մի յերկու տարվա ընթացքում ազատ կարդում.
պատմում և գրում են իրենց մտքերը հայոց լեզվով.
Ուսանողութիւնը, շնայելով իր ծանր պայմաններին,

ընդհանրապես ցուցահանում է գոլեի առաջադի-
մութիւն. ցույց է տալիս առանձին հետաքրքրականնե-
թիւն լեզվի կանոնաւորման գործում, քաջ գիտակցե-
լով այն հազգամանքը, վոր աւարտելուց հետո նա իր
հասարակական գործունեութեան ընթացքում գործ է
ունենալու հայ գյուղացու և բանվորի հետ:

Անշուշտ դեռ ևս մեզ շատ թերութիւններ ու-
նենք, վոր ժամանակի ընթացքում պիտի վերացվեն:

Մենք հույս ունենք, վոր առաջիկա հնգամյակում.
անխոնջ ու համառ աշխատանքի շնորհիվ՝ հայոց լեզուն
ու գրականութիւնը նոր թափով ու կազդուրված առաջ
կընթանա:

Խ. Կաճայան

20/V/28

Յերեկանի Բանձակի ոռոսաց լեզվի
առարկայական հանձնաժողովի
գործունեության մասին
Յ Շ Ղ Ն Վ Ա Ն Ը

Առարկայական հանձնաժողովները Բանձակում կա-
մակերպվել են 1924 թվի յերկրորդ կիսամյակում, գրանց
թվում և ոռոսաց լեզվի առարկայական հանձնաժողովը:

Այդ հանձնաժողովի նպատակը յեղել է ստեղծել
պլանայափ աշխատանք, միակերպություն և նոր մեթոդա-
կան ձեւեր մտցնել դասավանդման մեջ, հարթել այն
բացերը, վոր գոյություն ունեն մեր պայմաններում, այդ
առարկան բանվորական մասսաներին մատչելի դարձնել:

Հանձնաժողովը յուր և տարվա գործունեության
ընթացքում մի շարք նողովներ է ունեցել, վորտեղ շո-
շափվել են գլխավորապես մեթոդական և մանկավարժա-
կան խնդիրներ:

Հանձնաժողովի ամենացածր խնդիրներից մեկը յե-
ղել է խմբակներում պատասխանները կանոնադրելու
հարցը, յերբ ուսանողների գիտության մակարդակը տար-
բեր է: Ազատ խոսող ուսանողի կողքին նստած է բոլոր-
ովին անգրագետը: Ահա այդպիսի պայմաններում գրա-
նել ընդհանուր լեզու և արդյունավետ դարձնել պա-
րասպանները հնարավոր չէր: Արմատական միջոցնե-
րից մեկը, վորին հանգավ հանձնաժողովը, դա յուրա-
քանչյուր խմբակում ուսանողության թույլերի և ու-
ժեղների բաժանելն էր և պարասպանների ժամերը հար-
մարեցնելով՝ հնարավորություն ստեղծել այդ թերություն-
նը վերացնելու: Դրա համար զուգընթաց խմբակների
թույլներից և ուժեղներից կազմվում էր յերկու խմբապ

և պարասպանների ժամերը հարմարեցվում էր այնպես, վոր
ուժեղներն առանձին էլին պարասպան, իսկ թույլներն
առանձին:

Յերկրորդ ցածր հարցը դասագիրքերի հարցն
է՝ բանն այն է, վոր ոռոսաց լեզվի բոլոր դասագիրքերը
վորոնք հրատարակվել են վերջին տարիները, չեն համա-
պատասխանում մեր ուսանողության պահանջներին, կամ
մանկական բովանդակություն ունեն կամ ոտար միջավայ-
րի նկարագրություն և այլն:

Ամեն ուսումնական տարվա սկզբին այդ հարցը
որվել է և չունենալով ավելի հարմար դասագիրք՝ ստիպ-
ված ենք յեղել կանգ առնել այնպիսիների վրա, վորոնք
զուրկ են հետաքրքրությունից կամ մանկական բովան-
դակության հորվածներ են պարունակում, այս հանգա-
մանքը չէր կարող չանդրադառնալ պարասպանների վրա:
Միակ գիրքը, վորը բավական համապատասխանում է
մեր մեծահասակների պահանջին, դա «Русский язык
для нерусских» դասագիրքն է, վորը և ընդունված
է մեր I և II խմբակներում: Յանկալի յե վոր Լուսվող-
կումատն այս կարևոր բացն ինկատի ունենա, թերևս
կարելի է կազմել մի հանձնաժողով, ոռոսաց լեզվի դա-
սատուներից՝ վորոնք քաջ ծանոթ են մեր ուսանողության
պահանջներին — և հրատարակել մեր միջավայրին մոտ
մի դասագիրք մեծահասակների համար:

Ռուսաց լեզվի նվաճումներից մեկը պետք է համա-
րել և այն, վոր գրադարանից ուսանողության ռուսե-
րեն ընթերցանության գրքեր են տրվում: Ոգտվում
են անգամ թույլերը, վորոնց համար ձեռք են բերված
մանկական փոքրիկ պատմվածքներ: Ընդհանրապես
վերջին ժամանակներս ուսանողության մեջ մեծ հետա-

ԲԵՐԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱ ՊԵՍԻ ԱՅՊ ԱՌԱՐԿԱՆ:

Հանձնաժողովի առաջարկութեամբ հնարավոր յեղափոխել քոչոր խմբակներում ուսաց լեզվի դասերի թիվը, իսկ առաջին խմբակում հասցնել 6-ի:

**ՎՈՐԵ Ե ՊԱՍԱՏՈՒԻ ԱՐԴՅՈՒՆԵՐ
ԲԱՆՖԱԿՈՒՄ**

Բանֆակում սովորում են - իրենց նախնական պատաստակաւութեան տեսակետից - յերկու տեսակի ուսանողներ: Առաջին նրանք են, վորոնք իրենց մանուկ ու պատանի հասակում զանազան դպրոցներում սովորել են, վորմանք դուրս են յեկել նախկին դպրոցների 4-րդ, 5-րդ և կամ նույնիսկ 6-րդ դասարաններից - ապա տարիներ շարունակ կյանքի մեջ աշխատել են կամ իբրև բանվոր - կամ ծառայող: Յերկրորդ - նրանք են, վոր մինչև Բանֆակ մտնելը դպրոցի յերես չեն տեսել - մի կերպ - պատեղ - այնտեղ, սրանից - նրանից հասարակ գրագիտութիւնն են սովորել և ապա մտել Բանֆակ: Սրանց մեջ կան մարդիկ, վորոնք մինչ Բանֆակ մտնելը բատրակ - (խոզարած) են յեղել և կամ տասը տարի հանքահորի բանվոր: Սրանցից կան ենպիսիները, վորոնք Բանֆակ մտնելիս տարրական ուղղագրութիւնն կամ հարյուրավորների թվաբանութիւնն չգիտեցին:

Յեզ ահա ուսուցչի առջև մի ծանր հարց ե ծառանում: Գծվար դրութիւնն ե ստեղծվում: Ինչպես պետք ե անել, վոր այդ տարբեր չափի գիտութիւնները մի հայտարարի բերվի - ինչ պետք ե անել, վոր հառաջագետները չձանձրանան, չտուժեն, իսկ թույլերը հառաջ

գնան, կարողանան հառաջագիմել և կուրսն յուրացնել: Ու մեր ուսուցիչներից շատերի խոշոր առավելութիւնը, աննկարագրելի ջանքն ու աշխատանքը ցույց ե տալիս, վոր ուսանողների մեծ մասի նկատմամբ նրանք կարողանում են հասնել այդ նպատակին, կարողանում են Ի. կուրսն աւարտողների մեծ մասին տալ պահանջված կրթութիւնը - Բանֆակի ծրագիրն անցնել լիովին:

Ահա սա յե վոր մեծ արդիւնք ե և ուսուցիչների արդիւնքը - նրանց ջանքերի պտուղը յերկրորդ տեսակի ուսանողներն են: Կիսագրագետ, բանվոր, բատրակ, ուսանողները - վորոնցից շատ շատերը հաջողութեամբ աւարտում են Բանֆակը:

Ուսանող

Սարգիս Սարգսյան

ԳԻՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ԵՆԵՐԳԻԱՆ Ե ՄԱՐԴՈՒ ԱՊԱԳԱՆ

Յերբանիկ անցյալի կարոտով ապրող անձնավորութիւններ շատ կան, բայց նրանցից վոչ մեկը չեր համաձայնի այդ յերբանիկ անցյալի սիրուն հրաժարվել ելեքտրական լապտերից և նավթի լապտեր գործածել: Մա մի անգամայն բնական ե:

Միթե ծամանակակից մարդը կարող ե յերեվակայել կյանքն առանց յերկաթուղու, առանց հեռագրի և հեռախոսի, առանց ռադիոյի և ավտոյի, առանց շոգիի և ելեքտրականութեան, և բնդհանրապէս առանց ու տեխնիկայի այն բազմաթիւ նվաճումների, վորոնց շնորհիվ նա այնքան բարեկեցիկ կյանք ե վարում և վորոնց հետ այն

քան սերտ կապված ու հյուսված է նրա կյանքը:

Բայց մեզանից ամեն մեկի մեջ էլ այսպիսի հարց է ծագում: Արդ՞հո՞ր յերկար ժամանակով մարդը պիտի ոգտվի այդ քարիքներից: Արդ՞հո՞ր բնության որոշմամբ չպիտի տանեն նրան դեպի այն որը, յերբ նրա տրամադրության տակ գտնված են երգիայի պաշարը կհատնի և նա ստիպված կ'մնի հիշել այն խկապես յերգանից որերը, յերբ այնպես լավ ու յերգանից կյանք էր վարում:

Աշխատենք այս հարցերին պատասխանել:

Մեր տրամադրության տակ գտնված են երգիայի աղբյուրներից ամենակարեւորը՝ ոգտագործելու հարմարության տեսակետից, ներկայումս հանածո վառելանյութերն են, այսինքն, քարածուխը և նրա զանազան ձեւավիճակները:

Գիտնականների հաշվով, յեթե ամենատնտեսաբար ծախսվի, քարածուխը մարդուն 40 բազարարի 1500 տարի, իսկ յեթե քարածուխի գործածության տեմպն աճի այնպես, ինչպես վերջին տասնամյակում, այն ժամանակ հազիվ թե քարածուխը բավականացնի 500 տարի:

Մենք կարծում ենք, վոր մարդկությանը վոչ թե 500, այլ հազարավոր տարիների կյանք ունի: Այդ պատճառով նա պարտավոր է են երգիայի ուրիշ աղբյուրներ վորոնել:

Գիտնականների հաշվով ջրվեժները մեզ կարող են տալ մինչև 745 միլիոն ձիու ուժ:

Ներկայումս Եգիպտոսում, Նորվեգիայում, Իտալիայում և Եվեյցարիայում ջրի ուժն ավելի խոշոր նշանակություն ունի, քան քարածուխը: Յեթե մենք հնարավորություն ունենանք ջրվեժներից 300 միլիոն ձիու ուժ

ստանալ, դա համահավասար կ'իջներ քարածուխի 1260 ձիու ուժին: Յեւ վորովհետեւ ներկայումս յերկրագնդի վրա ծախսվում է 1500 միլիոն տոն ածուխ, ուրեմն ջրի ուժը գործադրելով մենք տնտեսած կ'իջնեք մեծ քանակությամբ ածուխ:

Դժբախտաբար գործնական կյանքում դեռ ևս այդ ուժով քիչ ենք ոգտվում: Դեռ ևս ջուրը քարածուխի հետ չի կարող մրցության դուրս գալ: Մրցման գրեթե վարկայունը բացատրվում է նրանով, վոր ջրվեժների մեծ մասը գտնվում է լեռներում և ուրիշ այնպիսի անհարմար վայրերում, վոր տնտեսությունների համար գործարանային շահագործության տեսակետից ձեռնառու չէ:

Այնուհետեւ ջրի ուժն էլեբարականի վերածելու յերբ ուզում ենք հեռավոր վայրեր տեղափոխել, այդ փորձերից ավելի հեռավորության վրա յե, այն ժամապակ ջրի «ձրի» ուժն ավելի թանգ է նստում, քան քարածուխը:

Միայն հետո, յերբ քարածուխի գինն ավելի բարձրանա, կարելի յե հույս ունենալ, վոր ջրի ուժը կ'ոգտագործվի ավելի մեծ մասշտաբով:

Ջրային են երգիայի մի յերկրորդ աղբյուր՝ մեզ համար կարող են լինել մազընթացության և տեղատվության յերեվույթները, վորոնք տեղի յեն ունենում լուսնի ձգողական ուժի ազդեցության տակ, յերբ ջուրը բարձրանում է 4-12 մետր: Ծովափնյա քաղաքների համար, այսպես կոչված «կապույտ ածուխի» են երգիայի ոգտագործումը կարող է վորոշ նշանակություն ունենալ:

Մարդիկ վաղուց հասկացել են, վոր յերկրագնդի վրա գտնված են երգիայի զանազան տեսակները, սկսած

մեր սննդանութեան միջև ոչախի մեջ բողբոջաձևով
տաշեղը, ստացվում են արեւից: Արեւը տեղեկական տա-
րածութեան մեջ տարեկան ցրում է 3x33 փոքր կալորիա
զերմութիւն (այսինքն, յերեք բազմապատկեցած 33 զերմ-
ութիւն կազմած մի թվաշանի վրայ): Այս անհամապատաս-
խանութեամբ ենթադրւից յերկրագնդին բաժին է հաւ-
նում միայն այնքան, վոր մեր ծախսած տարեկան բարա-
ծութիւն 110,000 անգամ գերազանցում է:

Ուրեմն, յերեք մարգուս հաջողվեր այդ ենթադրւի
մի աննշան մասն ոգտագործել, նա մեզ շատ և շատ տա-
րիներ կ'ապահովեր անհրաժեշտ ենթադրւի կարիքից:

Դեռ Եգիպտոսի և Հունաստանի հին գիտնական-
ները գրում էին արեւ ենթադրւի ոգտագործելու մա-
սին: Ավանդութիւնը մեզ պատմում է, թէ ինչպես Ար-
քիմեդը արեւի ենթադրւի միջոցով այրեց ու վռնչա-
ցրեց թշնամու նազատորմիդը: Արեւի ուժի մեքենա շի-
նելու առաջին փորձն արվել է 1860 թ. Ալժիրում: Այդ
մեքենան կազմված էր մի պղնձե ձագարից ներսն ար-
ծաթազոծած, նրա մեջ տեղափոխված էր սեղազույն
ներկած մի շոգեկաթսա: Զագարի փայլուն պատերի վը-
րայից արեւի ճառագայթներն անդրադառնալով շոգե-
կաթսան տաքացնում են, վորի մեջ գտնված շոգու ճրն-
շումը հասնում է մինչև յերեք միլիոնորտի:

1913 թվին մի ամերիկացի Կահիրեյում շինեց մի
արեգակնային մեքենա, վորից ստացած ենթադրւի մի
ձիու ուժը նստում էր 4 կոպեկ, այնինչ այդ ժամա-
նակ Բերլինում մի ձիու ուժն արժէր 2 կոպեկ:

Բայց վերջին ժամանակներս արեւի ճառագայթ-
ներն ոգտագործելու տեխնիքան հսկայական առաջա-
դիմութիւն է արել: Նախկին բոլոր մեքենաները ճա-

ռագայթաւոր ենթադրւի վեր էին ածում զերմութեան
ենթադրւի, իսկ այժմ այդ ենթադրւի վեր են ածում ելեք-
տրականութեան:

Ենթադրւի մի խոշոր աղբյուր է նաև քամի: Քամու
ենթադրւի շատ ավելի գերադասելի յէ ջրվեժի և քարածուխի
ենթադրւից, բայց հետ է մնում արեւի ճառագայթների ե-
նթադրւից: Ողի շարժումը հետեւանք է յերկրագնդի զա-
նազան կետերում նրա անհամասար շրջանցման. Այս ենթ-
ադրւի անհարմարութիւնը նրա անհայտնութեան և կապ-
րիցի մեջ է: Քամու ուժը կարող է յերկար ժամանակով ոգ-
տարել: Մենք չենք կարողանում քամուն այնպիսի կանո-
նավոր ուղղութիւն տալ, ինչպես այդ անուամբ ջրի
վերաբերմամբ՝ արհեստական ամբարտակներ և լճեր շինե-
լով: Քամու շարժիչները կապում են ակկումնաւորների
հետ, վորտեղ կարելի յէ հաճաքել էլեքտրականութեան ենթ-
ադրւի և վերջինից ել վերցնում են այնքան, վորքան հարկա-
վոր է:

Հողմային կատարելագործված շարժիչը, վոր 5-6 մետր
յերկարութեամբ թեւեր ունի՝ կարող և 8 ձիու ուժ առա-
ջացնել:

Յերբ քարածուխի գինը սաստիկ բարձրանա կամ յերբ
շուկայից բուրոսիւն անհետանա, այն ժամանակ հողմային
մոտորներն ամեն տեղ գործածութեան մեջ կ'մտնեն:

Քիչ ենթադրւի չկա նաև յերկրագնդի խորքերում:

Յերկրագնդի արտաքին պնդացած կեղեվը, վոր մոտա-
վորապես 40 կիլոմետր հաստութիւն ունի, նրա համեմատու-
թեամբ մի բարակ կեղեւ է գազանման. հեղուկի մի հսկայա-
կան զանգված հրաշեկ վիճակում: Յենթադրում են, վոր
յերկրագնդի կենտրոնում բարեխառնութեան աստիճանը

պետք է հասնի 200.000°C : Հինգ կիլոմետր խորության մեջ ջերմաստիճանը պետք է լինի 170°C : Իսկ յեթե մեզ հա- ջողվի ջուրը սաքացնել մինչ այդ աստիճան, այն ժամա- նակ նրա գազը կունենա 8 մթնոլորտ ճնշում իսկ այդ- պիսի գազով կարելի կ'լիներ բանեցնել մեր բոլոր շոգե- շարժերը : Յենթադրվում է, վոր յեթե կարելի լինի ջուրն այդպիսի խորության մեջ մտցնել, նախ՝ կարելի կ'լինի զրի անկման ուժն ոգտագործել, յեւ յերկրորդ շոգիի ուժը :

Ներկայումս արդեն ոգտվում են յերկրագնդի ներ- քին ջերմությանից, ճիշտ է փոքր չափով. որինակ Բադեն- Բադենում (Գերմանիա) ոգտվում են այսպես կոչված "դոժ- խային" ջերմությունից, մի տաք աղբյուրից, վորի ջուրը $+86^{\circ} \text{C}$ ջերմություն ունի : Այդ ջերմությամբ տաքացնում են հյուրանոցը :

Մեքսիկայում, Գուադալուպ քաղաքից 25 կիլոմետր հեռու, կան տաք աղբյուրներ, վորոնց շոգին ոգտագործում են վերածելով էլեկտրական ուժի և ապա դրանով լուսա- վորում են 25 վերստ հեռու գտնված ամրոշ քաղաքը :

Անուշահորության չեն մատնված նաև որի մեջ թաղ- նված էլեկտրական էներգիայի աղբյուրները :

Բանն այն է՝ վոր յերկրագնդուդը շրջապատող որի ովկեանում էլեկտրականություն կա վոչ միայն կայծակի խր- փելու ժամանակ այլ և ամենախաղաղ յեղանակին և զա- նազան բարձրություններում նա զանազան լարվածությու- ն ունի : 1500 մետր բարձրության վրա նրա լարվածությու- նը հասնում է 120.000 վոլտի, 4000 մետր բարձրության վրա 165.000 վոլտի, իսկ 8000 մետրում 200.000 վոլտի :

Կայծակի ուժը հազվի չառած, վոր միլիոնավոր վո- տի լարվածություն ունի և տասնյակ հազարավոր ամպեր ուժ, մենք որի էլեկտրականությունից կարող կ'լինե՞յինք

700 միլիոն ձիու ուժ ստեղծել, մինչև անգամ այն դեպքում, յերբ ոգտագործե՞յինք յերկրագնդի մակերեսի միայն $\frac{1}{3}$ մասը : Իսկ այդ էներգիան յերկու անգամ ավելի կ'լիներ, քան մեր տարեկան քարածուխի պահանջը :

Հնարավորությունից հեռու չի նաև յերկրի պտույտի ուժն ոգտագործելը : Գիտնականների հաշվով այդ ուժն այն- քան մեծ է, վոր մենք կարող կ'լինե՞նք մեր բոլոր մեքենա- ներն աշխատեցնել 8 բիլիոն տարի :

Անհավատալի հսկայական էներգիայի պաշար կա թագնված նյութի ատոմի մեջ, վոր յեթե համեմատենք մեր թված բոլոր էներգիաների աղբյուրների հետ՝ նրանք մի- չնչին մեծություն են սրա առաջ : Մեր դարեջրանն ա- տոմի տեղափոխման և քայքայման ջրանն է, մեկ տարրը մյուսին փոխելու դարեջրանը : Կարծես թե իրականանում է ալեքսիկների վաղուց յերազանքները, միայն թե գա լուսա- բանվում է, վոչ թե "փիլիսոփայական քարի" կամ իմաստու- թյան քարի գյուտով, այլ այն ամենագործող գյուտով, վոր արժիճը վերածում է վոսկու : Գիտնականներին հաջողվել է ազոտը և ջրածինը վերածել հելիում տարրի : Բայց այդ յերեւույթների մեջ մեզ ամենից շատ զարմացնում է նը- րանցից ստացված էներգիայի անհավատալի քանակը, վոր թագնված է ատոմի ներսում :

Որինակ չորս գրամ ջրածնի քայքայումով 6.4 բիլիոն ջերմության միավոր է ազատվում :

Մեկ գրամ ռադիումի քայքայումով ստեղծվում է այնքան ջերմություն, վոր կարելի կ'լինի $0^{\circ} \text{C} - 100^{\circ} \text{C}$ միլիոն խ. մետր ջուր յեռացնել, այսինքն նա արտադրում է հարյուր միլիոն կալորի, վորպես զի կարողանանք այդ մեծությունը պատկերացնել, անենք հետեվյալ հաշիվը : Յենթադրենք, վոր մեզ հարկավոր է 300 մետր ջուր տաքա-

ջնել $10-40^{\circ}C$, այսինքն հարկավոր է 300 մետր ջուրը տաքացնել $30^{\circ}C$. դրա համար պետք է գործածել շրջ 2000 կալորի կամ կլոր թվով 10,000 կալորի:

Մեր ռաբիումի մեկ գրամը քայքայվելիս ազատվում է 100 միլիոն կալորի: Ձերմուխյան այդպիսի քանակը կարող կլինեք պատրաստել 100,000 տաք վանմաներ, այսինքն մի գրամ վառելիքով կարելի կլինեք լողացնել 10 հազար մարդ: Ճշմարիտ է ներկայումս ատոմի քայքայումը շատ փոքր չափերով է կատարվում. բայց այդ հարցը միայն ժամանակի հարց է: Ապագայում յերբ մարդուն կ'հաջողվի ավելի մեծ չափերով քայքայում կատարել, այն ժամանակ նա ձեռք կ'բերի այնպիսի անհաշիվ եներգիայի քանակ, զորով կ'ապահովվի ամբողջ մարդկային ցեղը հազիտենապես գործնական իմաստով և չափերից չի կարողի յերջանիկ անցյալը, այլ միշտ կ'նայի դեպի փայլուն ապագան:

Հ. Ակոռնյան

Ալիմիան անցյալում և մեր ուրեում

Քիմիան, ինչպես և գիտության ամեն մի ճյուղ, ծնունդ է առել մարդկային պատմության այն հիմնավոր ցանցալում, զորտեղից ծագել են գիտության առաջին շողերը և իր կյանքի պայմանների բարելավման առաջին պահանջը:

Հին Յեգիպտոսն է յեղել քիմիայի վորրանը: Մահայն քիմիան և քիմիական գիտությունները Յեգրոպայում տարածելու յերախտիքը պատկանում է Արաբներին:

Նվաճելով Յեգիպտոսը և վաղնչացնելով կուլտուրայի հարստագույն շտեմարաններն Ալեքսանդրիայում, հաղթական Արաբները հին կուլտուրայի փլատակների վրա

դնում են ապագա գիտական մտքի հիմքը: Արաբական Սպանիան դառնում է այն կենտրոնը, զորտեղից բովանդակ Յեգրոպայում տարածվում են մատենատրիկան, աստղաբաշխությունը և քիմիան, կամ ինչպես նրան անվանում էին, ալքիմիան, այսինքն վոսկի պատրաստելու արվեստը:

Հարստանալու ցանկությունը և հարստանալի հետ յեղածին չափ կարճ ժամանակամիջոցում, ըստ յերեկու թիւ մարդկային բնության հիմնական հատկություններից մեկի:

Հնագույն ալքիմիկոսները կարծում էին, թե յերկնային ուժերը, բանալով կնոջ առեւ բնության բոլոր զանազանները, բաց են արել, ի միջի այլոց, վոսկի պատրաստելու գաղտնիքը:

Ալքիմիկոսների (ալքիմիստների) հետագա սերունդները ալքիմիայի հայտ միաձայն համարում են Հերմեսին, Էրմեր, գրել է 20,000 հատոր գիրք:

Փիլիսոփայական քարը, այդ հրաշագործ սկզբունքը, հիշատակվում է արդեն IX դարում: Այդ քարը կարող էր լինել զանազան աստիճանի մաքրության: Ըստ այսմ ընդունում էին՝ հանրային և մասնավոր քար: Յեզ նայած թե ինչ աստիճանի յե մաքրությունը, փիլիսոփայական քարի մի մասը կարող է տալ 2,000,000 մաս վոսկի:

Ինչը ծնունդ տվեց փիլիսոփայական քարի գաղափարին: Ինչ արտաքին հանգամանքներ են ալքիմիկոսներին այդ տարրորինակ յեղադրությանը բերում. հայտնի չէ: Յենթադրում են, թե իբր գույնի փոփոխությունները՝ քիմիական յերեկույթների ժամանակ՝ խթան հանդիսացան այդ մտքին հանգեցու: Ալքիմիկոս Ռեյմոնդոս Լուլլուսն այսպես է նկարագրում մոտիկ փոխարկումը. «Վերցրեք լորու հատիկի մեծության այդ սքանչելի դեղից մի կտոր և գցեցեք 1000 ունցիա մոտիկի մեջ, այն ժա»

մանակ վերջինս կառմի փոշու կ'փոխարկվի "։ Վոր ցինկը պը-
ղնէին վոսկեփայլ յերանգավորում ե տալիս, իսկ պղինձը
բռնում ե պրծաթի և վոսկու միջին տեղը — գուցե թե այ-
սորինակ յերեվոյթները սնունդ եյին մատակարարում
այն մտքերին, վորոնք զուրկ եյին գիտական վորէե ցիւ-
նավորումից։ Յեվ այդ գերբնական ու առեղծվածային
քարի իրական լինելուն անհողողող հավատալը, մի քար,
վորը բոլորը համառութեամբ և յերկար ժամանակ վորո-
շում եյին, բայց վորը վոչ վոք չեր տեսել, այդ հավատն.
ասում ենք Յեվրոպայում ապրեց VIII դարից սկսած
մինչև XVI դարը։ Մական ալքիմիայի անկման դարա-
շրջանում այդ քարի մեջ յերեվան են գալիս նոր հատ-
կութիւններ։

Ինչպես պնդում ե վերջին, ամենից առավել տա-
ղանգավոր և համոզված ալքիմիստ բնետիկոյան աքքա
Բազիլիուս Վալենտինուսը՝ երջութից, վերլուծական
քիմիայի այդ հիմնադիրը, — փիլիսոփայական քարը,
բացի անազնիվ (հասարակ) մետաղները վոսկու փոխար-
կելու հանրածանոթ հատկութիւնից, մարգուն բժշկում
ե բոլոր հիվանդութիւններից, յերիտասարդացնում ե
նրան և յերկարացնում նրա աշխարհային կյանքը։ Սա-
կայն հաջողութեան հասնելու համար, բազական չե, վոր
հետազոտողը տիրապետի սովորական ալքիմիական գիտու-
թիւններին, անհրաժեշտ ե նաև բարձր հոգեկան հատկու-
թիւնների առկայութիւնը։

Այսպիսով փիլիսոփայական քարը գտնելը, յուր
տեսակի յերկնային պարգեւ ե, նման այն պարգեւին, վոր-
պիսին սպասում ե յուրաքանչյուր արդար քրիստոնե-
յի այն աշխարհում։ Հանձին Վ. Բազիլիուսի՝ թատերա-
բեմից հեռանում ե վերջին համոզված գիտակ անձնա-

վորութիւնը, իր տեղը զիջելով ամեն կարգի շառլատան-
ներին (սրիկաներին) և աճպարարների։

Հազարամյա փորձառութիւնը, բազմադարյան ա-
շաւուրը վորոշումները, իսկ գլխավորը՝ այն մեծաքանակ
յերեվակայնական նյութը, վորը ժողովել են հենց իրենք
ալքիմիկոսները, հերքում են, հերքում են նրանց դավա-
նութիւնը, վարդապետութիւնը։

Ծագում ե նոր դարագլխի արշաւույսը քիմիայի
համար, վորը զուգարկալում ե, ընդհանրապես, հեղինա-
կութիւնների և յեկեղեցու դիկտատուրայի կապանքնե-
րից մարդկութեան մտքի ազատվելու իրողութեանը։
Բացվում են համալսարաններ Ռքսֆորդում, Կրակովում,
Հայդելբերգում և ուրիշ քաղաքներում։ Գուտեն-
բերգը կատարում ե իր մեծ հայտնագործութիւնը։
Ծովագնացները հայտնագործում են Ամերիկան և Արեւ-
մտյան Հնդկաստան գնալու ճանապարհը։ Մագելլանը
կատարում ե իր մեծ ճանապարհորդութիւնը։ Գիտու-
թեան մարդկանց աւերը, Կոստանդնուպոլսի անկումից
հետո, սահում ե դեպի արեւմուտք և այլն։ Յեվ այդ ժա-
մանակ միտքն ազատվում ե ալքիմիական ապարդյուն
մոլորութիւններից։ Փորձը և դիտողութիւնը հռչակ-
վում են գիտութեան միակ զենքերը (միջոցները) բնութեան
յերեվոյթներն ուսումնասիրելու համար։ XVI դարը, ի
շարս հսկայական գիտական ժառանգութեան, ստանում
ե կշռի ապփոփոխելիութեան որեւքը, այնուհետև
աւտոմի անբաժանելիութիւնը և ապա տարրերի ան-
փոխարկելիութեան որեւքը։

Վոսկին տարր ե, հայտարարում ե XVII դարը.
իսկ տարրն այնպիսի նյութ ե, վորը չի կարող ըս-
տացվել մի այլ նյութից, վորովհետեւ տարրերն ան-

փոխարկելի յեն:

Այս դրույթները թվում են ին անսպաս, և վոչ վոք չեն կարող նախատեսել, վոր XIX դարն իր կյանքի վերջին որերում, հարկադրված կ'լինի հրաժարվել այդ փառահեղ նվաճումներից, իսկ առարկայական՝ որչեփով փաստերը մեզ, կարծես թե, կը կանգնեցնեն վոսկին ստանալու խնդրի՝ այսինքն մի նոր գիտական ալքիմիայի առջև:

XIX դարի վերջը գտնում են ռադիոակտիվ նյութերը: Յեվ ահա հենց այստեղ է յերեվան գալիս, վոր ռադիոակտիվության յերեվույթները վոչ միայն չեն բացատրվում ընդհանուր ճանաչված ատոմիստական տեսություններ, այլ հերքում են այդ տեսության հիմնական դրույթները:

Ռադիոակտիվության յերեվույթների ուսումնասիրությունները և էլեքտրական պարպումների յերեվույթները՝ դատարկ խողովակների մեջ՝ ցույց են տալիս, նախ վոր ատոմները, իսկ ատոմ հունարեն նշանակում է անբաժանելի, բաժանելի յեն: Յերկրորդ՝ վոր ատոմները բնավ ամենափոքրիկ զանգվածը չեն հանդիսանում, և յերրորդ, մեզ տարր կարող է ստացվել ուրիշ տարրից, այսինքն՝ վոր տարրերը մեկը մյուսի յեն փոխարկվում:

Սակայն յեթե այդ այդպես է, յեթե մի տարրը կարելի յե ստանալ մյուս տարրից, ապա այդ դեպքում չի կարելի արդյոք վոսկի տարրը ստանալ վորևէ այլ տարրից:

Պատկերալուծությունը (սպեկտրալ անալիզը) հաստատեց այն արտաքին կարգի, անակնկալ փաստը, թե ռադիում տարրի քայքայման միջոցին ստացվում է

հելիումը, վորը զրաձնից հետո ամենաթեթեւ գազն է:

Ռադիումի քայքայումից հետո, նրանից բխում են յերեք տեսակի ճառագայթներ, վորոնք բաղկացած են էլեքտրոններից՝ էլեքտրական ատոմներից, վորոնց զանգվածը գրեթե 2000 անգամ փոքր է ամենաթեթեւ տարրի՝ զրաձնի ատոմի զանգվածից, ապա հելիումի դրական ատոմներից և ռենտգենի ճառագայթներից:

Իսկ այդ տեսակ յերեվույթներ նկատվում են վոչ միայն ռադիում տարրի ատոմների քայքայման (կազմալուծման), այլ և բոլոր ռադիոակտիվ (ռադիոներգործող) նյութերի կազմալուծման ժամանակ:

Այդ ճառագայթները, վորոնց անվանում են ալֆա (α), բետա (β) և գամմա (γ) ճառագայթներ՝ տարբեր հատկություն ունեն: α ճառագայթները բաղկացած են հելիումի ատոմներից և ունեն դրական էլեքտրական լից: β ճառագայթները բաղկացած են բացասական լիցի էլեքտրոններից, իսկ γ ճառագայթները Ռենտգենի ճառագայթներն են:

Յեթե ռադիումի առից մի փոքր քանակություն զետեղել, կապարի պատիճում և յենթարկել, ուժեղ մագնիսական բեվեռի ներգործության, ապա այդ ճառագայթները, ցրվելով, տալիս են այն պատկերը, վորը ցույց է տրված նկարում (գծագրում)*: PC ուղղությամբ գնում են Ռենտգենի ճառագայթները, վորովհետև նրանք չեն յենթարկվում մագնիսական բեվեռի ներգործությանը: CA ուղղությամբ գնում են α ճառագայթները և հակադիր ուղղությամբ, PB գծով թեքվում են β ճառագայթները: Առավել մանրամասն ուսումնասիրություն յե յերեվան է հանել, վոր հելիումի մասերը սլանում են 20.000 կիլոմետր արագությամբ՝ մի ժամում (25.000

* Տես մյուս յորես

դուժ են, վոր նրանց իսկապես հաջողվել է վոսկու հետքեր ստանալ: Նագառկան պնդում է, մինչև իսկ վոսկուն զուգընթաց արծաթ էլ ստանալ: Գիտական աշխարհում այդ արդյունքներն ուժեղ կասկած են առաջ բերում Մի բանի ֆիզիկոսներ բացասական արդյունքներ են ստացել, վորոնց թվումն է գտնվում այնպիսի հեղինակավոր անձնավորություն, ինչպիսին է Հաբերը (Haber): Նա պնդում է, թե բոլոր փորձերը վոսկու այնպիսի չնչին քանակություն են տալիս, վոր վեր է մեր վերլուծական սխալների սահմաններից:

Թե ճշմարտությունը վորի կողմն է, այդ ցույց կտա ապագան:

Թե վորքան դյուրին է մեր ճիշտ ու վորոշակի աշխատանքների ժամանակ սխալանքի մեջ ընկնել, դրա մասին ինքը Հաբերն է խոսում: Հաբերատորիական աշխատանքներում միանգամ գտնվե՞ն թե հաջողվել է կապարը վոսկու փոխարկել, սակայն հետո պարզվել է վոր աշխատակիցներից մեկը կապարի հետազոտելիք կտորը բռնել է իր այն մատներով, վորոնցով նա վերցրել է իր վոսկե շրջանակներ ունեցող ակնոցները: Այդքան զգայուն են ներկայումս մեր սպեկտրոսկոպիքական մեթոդները:

Հոլանդական յերկու գիտնականների, Սմիտին և Կարսենին, ինչպես նրանք պնդում են, հաջողվել է կապարից վոսկի ստանալ: Վերստուգողական փորձեր ուրիշ ֆիզիկոսներ տակավին չեն արել և հարկադրված ենք հոլանդական վերոհիշյալ գիտնականների խոսքին հավատալ: Սակայն մենք հարց են առաջ գալիս, արդյոք նրանք էլ իրենց կապարը վոսկոտ չեն արել, ինչպես այդ տեղի է ունեցել Բերլինում:

Մի բան միայն անտարակուսելի չե՞ն, այն է, վոր վոսկի տարրը ուրիշ տարրերից պատրաստելու հրաշարավորությունը բացառելի չէ: Մեր ալքիմիան կանգնած է խիստ գիտական հողի վրա: Յեթե այդ բանը տակավին մեզ չի հաջողվում, վու՛ր թե դա կատարվում է բարձր - ֆրիստոնեական հոգեկան արժանավորությունների բացակայության շնորհիվ, այլ հասարակ տեխնիքական կատարելագործությունների բացակայությամբ:

Հ. Ակունցյան

ԶԱՆԱԶԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Ուլիսիս ինչպես եւ

սովորում Բաճախում

Խորհրդային իշխանությանն է վիճակված լիկվիդացիայի յենթարկել անգրագիտության խոշոր մասսան, վոր ծառանգությունն է ստացվել նախախորհրդային իշխանություններից: Աշխատավորական լախ մասսաներին գրագիտություն սովորեցնելու համար, լայնածավալ Խորհրդային Միության մեջ բացված են հազարավոր լիկ-կայաններ, քաղուսվարական դպրոցներ և ապա սոցիալիստական շինարարության համար իրական աշխատողներ պատրաստելու նպատակով՝ քանթակներ: Յերեվանի Բանֆակն աշխատում է այդ նպատակի համար և այսօր 5-ամյակի առթիվ, անհրաժեշտ է իմանալ թե վորքան է մոտեցել նա այդ նպատակին և պարզել թե ովքեր ինչպես են սովորում Բանֆակում: Նախախորհրդային իշխանությունների որոք սովորելու ամեն հույս կտրած, լեռներում խոզի, վոլխարների հետ թափառողներ, նավթահանքերում և կամ այլ գործարաններում իրենց իրենց կյանքի թարմ ժամանակն անցկացրած բանվորներ, վարպետների մոտ վիզը ծռած աշակերտներ, տավարների մսուրներում իրենց գիշերը լուսացրած բատրակները միայն Խորհրդային իշխանության որոք կարող կլինեյին իրենց ուսումը շարունակել և կամ այդ մասին մտածել: Ցեղ դա հաջողվել է նրանց: Յերեվանի Բանֆակում ներկայումս սովորողներից բանվորների թիվն է 121, գյուղացիների 101, ծառայողների 82.:

Տանք նրանց կենսագրություններից մի քանի տիպիկները:

Թումանյանի հայրենիքից, Թումանյանի Գիքորի նման, հայրն Արշակ Առաքելյանը ծայրագեղ չբավորության մեջ, տանում է իր վորդուն Կամսարին Թիֆլիս, դերձակի աշակերտ տալու՝ վորպեսզի նա կարողանա վորոշ չափով թեթևացնել իր հոր տնտեսական դրությունը, յերբ սա հագիվ 11 տարեկան էր: Հագիվ լրացած էր 2 տարի և ահա վարպետին կանչում են զինվորական ծառայության և 13 տարեկան Կամսար-Գիքորը վարձու բանվորությամբ կարողանում է մի կերպ ապրել: Խորհրդային իշխանության հաղթանակելու հետեվանքով շրջվում է Գիքորի կյանքը և Կամսարը ԼԿՅՄ-ի գծով մեկ յերկու տարի հետո 1923 թվին վորպես Լոռի Փամբակ Փավգործկոմի թոշակառու, ընկնում և Բանֆակ: Բանֆակում յեռանդուն հասարակական աշխատանք տանելով և լինելով ուսգործբյուրոյի նախագահ, ավարտում է Բանֆակի հասարակական թեթումը և շարունակում այժմ իր ուսման ընթացքը Պետ. համալսարանում տանելով միաժամանակ պրոլետ. ուսգործբյուրոյի ակադեմիկ հանձնաժողովի, շեֆ ընկերության վարչության նախագահի պարտականությունները: «Համալսարանը վերջացնելուց հետո, հասարակությանը՝ բանվոր դասակարգին նվիրված պիտանի աշխատավոր կլինեմ» ինքնավստահ տոնով վերջացնում է Բանֆակի 5-ամյակի առթիվ վարչությանը գրած յերկտողը:

Ահա մի ուրիշը, դարձյալ բանվոր: Նախախորհրդային իշխանության որոք Զանգեզուրի սակավահող գյուղացիությունը հնարավորություն չունեի տեղում ապրելու: 1904 թվին Զանգեզուրի Խնձորենկ գյուղում ծնված Խիկար Միմոնյանը վորպես աշխատող մտնում է Բաքվի գործարաններից մեկը: Սակայն դա նրան մշտական չի լինում: Մուսավաթական իշխանության ժա-

մանակ նա փախչում է իր ծննդավայրը, սակայն արդեն վերջ չափով պատրաստված: Գյուղում նա կատարում է գաղտնի աշխատանքներ և փնտռում խաղաղություն խորհրդային իշխանության հաղթանակի մեջ: 1920 թվին Ա. դորբեզանի խորհրդայնացումից հետո, նա Ձանգեզուրից դաշնակցական ուժերից փախչում է Բազու, վորտեղ և բազմադր պրոցներում սկսում է գրեր ճանաչել և կարդալ 20 տարի հետո միայն: Նրա ճանապարհը հարթված է և հաջողությունն ապահովված: 1924 թվին վորպես Ազ. Նեֆթի թողակառու գործուղվում է Յերեվանի Բանֆակի վորտեղ հասարակական աշխատանքների մշտական ծանրության տակ (վորպես ուսգործբյուրոյի նախագահ), աւարտում է 1928-ին:

Դարձյալ բանվոր է և հացագործ բանվոր: 1911 թվին, յերբ հազիվ 15 տարեկան էր, վորպես բանվոր աշխատում էր Բուլանքի Կոփ գյուղում Մշում ծնված Ազատ Մելքոնյանը: Զրկվելով մորից 1914 թվին, վորը վառվում է Մուշ քաղաքում, հոր հետ փախչում է Կոփկաս, սկզբում աշխատում է Թիֆլիսի փռերում և ապա որավարձու բանվոր Յերզնկայի խճուղու վրա: Կամաց-կամաց մեծանում է փռերում և զանազան աշխատանքներում Ազատը և վրջ մի հնարավորություն չկանրան իր կրթության մասին մտածելու: Հոկտեմբերյան հեղափոխության ժամանակ ելի փախչում է Թիֆլիս և կապվում է աշխատանքի հետ ելի զանազան փռերում: 1919 - 20 թ.թ. նա արդեն Ղարաբիխայումն է և մասնակցում է Կ. Կուսակցության ընդհատակյա աշխատանքներին, ինչպես նաև Մայիսյան դեպքերին և այդ պատճառով էլ փախչում է Բաթում և միայն չորս ամիս հետո, վորպես սորեկ փախստական դարձյալ գալիս է Հայաստան և

ապրում է Հենրնականում: Նույն թվի աշնան փախչելով Ղարաբիխա և միացած Հենրնականից փախած ընկերներ հետ հայտարարում են Ղարաբիխայի խորհրդային իշխանությունը: Այնուհետև նա մասնակցում է քաղաքական կռիվներին տանելով քաղաքի պաշտոն: 1922-23 ուս. տարում մտնում է Յերեվանի Բանֆակի և լինում է Բանֆակի I շրջանավարտը 1926 թվին: Ազատն ակադեմիական հառաջադիմության հետ միատեղ ցուցաբերել է իր հասարակական աշխատանքները՝ վորպես Բանֆակի ուսգործբյուրոյի նախագահ: Ավարտելուց հետո աշխատում է այժմ կուս. գծով և տանում էլատասխանատու աշխատանքներ:

Նա, վորի մասին այժմ գրում են, յեղել է խոզարած, քատրակ Ղազարի անտառներում ու լեռներում: 12-ից մինչև 18 տարեկան հասակը: 18 տարեկան հասակում աշխատանք գտնելու հույսով, նա մի կերպ հասնում է Բազու: Բազուի հեղափոխական շարժումներին անմասն չի մնում Սարգիս Սարգսյանը և այդ շարժումների ժամանակ նա մերթ հալածվում է, մերթ բանտարկվում, սակայն յերբեք չի հուսահատում: Բազուի անկման ժամանակ նա փախչում է Պարսկաստան, ապա վերադառնում է Բազու, սակայն ելի մնալու ջրարավորություն չի գտնում, ելի հալածվում է մուսավաթականներից, բանտարկվում է և բանտից փախչում Ասորկասպյան յերկիր, ապա Թուրքեստան, վորտեղ և միանում է բայլեզիկներին, մասնակցելով Կարմիր Բանակի կռիվներին: Կուս. ասպարիզում նա կատարում է մի քանի պատասխանատու պաշտոններ: Քաղաքացիական կռիվների վերջանալուց հետո միայն, յերբ նա արդեն 33 տարեկան էր, մտածում է ուսման մասին և

մտնում է Յերեվանի Բանֆակը՝ հազիվ որոշված 1923-24 ուս. տարում: Ավարտում է Բանֆակի հասարակագիտական թեքումը 1928 թ. տանելով Բանֆակում աչքի ընկնող աշխատանքներ:

1928 թ. Բանֆակի տեխնիկական թեքումն է ավարտել բատրակ Սուրեն Վարդազարյանը:

«Բատրակ էյի և վոչնից տեղեկություն չունեյի և վոչ էլ մտածում էյի ուսման մասին, յերբ հանկարծ Զանգեզուր յեկավ Լուսժողովոմ ըսկ. Մուսվաթը: Ձիտեմ ինչպես հանկարծ մտքումս մի բան ծագեց և վորոշեցի խնդրել ըսկ. Մուսվաթին ինչ Յեր. Բանֆակ վորպես ուսանող ընդունել: Նույնպես չգիտեմ ինչպես ըսկ. Մուսվաթը խոստանում է, և յես Զանգեզուր անցկացնելով մի յերկու ամիս ևս, անցնում եմ Յերեվան և հակառակ իմ շատ ջնջին բան իմանալուն՝ ընդունվում եմ Յերեվանի Բանֆակ: 1928. 25 ուս. տ. ընդունվելով Բանֆակ՝ Ս. Վարդազարյանն աննկուն համառությամբ և առանց յերբեք մնալու վորև է դասարանում, ավարտում է այս տարի 21 տ. հասակում:

Դեռ շատ շատերը կան. վորոնք կյանքի աննպաստ պայմանների մեջ մտել են Բանֆակը և դժվարին պայմաններում ավարտել են. հարթել են իրենց ճանապարհը դեպի բարձրագույն կրթությունը, սակայն դրանց մասին թող մնա այլ անգամի. յերբ կյանքի հորձանքը նրանց հրապարակ կ'ըրի իրենց աշխատանքի ասպարիզում:

Արշամ

Բանձակի երկուստիաներ

Վորովհետեւ երսկուստիան ունի կրթական-դաստիարակչական խոշոր նշանակություն, որա համար էլ Բանֆակի վարչությունը պարապմունքները վերջացնելուց հետո բարձր խմբերից կազմակերպում է երսկուստիաներ արդյունաբերական խոշոր կենտրոնները: Ի երսկուստիան կազմակերպում է 1924 թվին դեպի Բազու, սակայն շնորհիվ այն հանգամանքի, վոր Բանֆակի վարչությունից մասնակցողներ չեն յեղել, համարյա անցել է ապարդյուն: Իրենց բովանդակությամբ այլ են յեղել 1926 և 1927 թ.թ. կազմակերպված երսկուստիաները: Բանֆակի ավարտական կուրսերից դեկավարությամբ Բանֆակի վարիչի և Ուս. Մասի վարիչի: Ավերի կանոնավոր է յեղել 1927 թ. մասնակցողների թիվը յեղել է 45 և բացի վարիչից և Ուսում. Մասի վարիչից մասնակցել են նաև Բանֆակի ֆիզիկայի և մեխանիկայի դասատուն և ուսուց լեզվի յերկու դասատուները: Երսկուստիան դուրս է յեկել Յերեվանից հունիսի 23-ին և վերադարձել է 28 որ հետո: Մարշրուտը յեղել է Յերեվան-Քիֆիս-Բազու-Ռոստով-Մոսկվա-Լենինգրադ և նույն ճանապարհով հետ: Երսկուստիան դիտել է կենդանաբանական և բուսաբանական այգիներ, թանգարաններ, գործարաններ և այլ աչքի ընկնող վայրեր: Այս տարվա երսկուստիան ևս ունի անցյալ տարվա մարշրուտը և դուրս է յեկել Յերեվանից հունիսի 22-ին:

Մինչ այժմ Բանֆակի երսկուստիաները կազմակերպվել են հասարակական կազմակերպությունների ոժանդակությամբ: Այս տարի միայն Բանֆակն էլ վորոշ գումար է հատկացրել: Ավերի արդյունավետ և ամուր հիմքերի վրա գնելու համար, անհրաժեշտ է, վոր Բանֆակն իր նախահաջվում հատուկ գումարներ ունենա այդ նպատակի համար:

Ա.

ԻՅՃ դասագրքեր և ձեռնարկներ եյիճ
առաջարկված Բանֆակուս

Հայոց լեզու

I Կուրս. Կարճոր Արեւ VII տարի.

II և III Կ. Գրական դասագրքեր. "Հայ գրականություն" Հատ. I
Վորպես ուսանողի "Գրական Փոքարներ".

IV Կ. "Հայ գրականություն" Հատ II. Վորպես ուսանողի
"Գրական Փոքարներ"

Քյուրթ. բաժնի համար I Կ. "Գրագետ", III Կ. "Հուսարձակ"

IV Կ. "Կարճոր Արեւ" IV տ.

Ռուսաց լեզու

I և II Կուրսերի համար. "Русский язык для нерусских"

III և IV Կ. (Роль труда) -- "Игра и труд" մաս III.

IV Կ. (Мужской) յերկրորդ կիսամյակ. Գրական որիսակերի նմուշներ:

" " և Կիսամյակ. "Освобожденный труд" մաս II

IV Կ. (Женский). Ռուս կիսարձեր (Պաշտոն, Հերմանով, Գոգոլ և ուր)

Քյուրթ. բաժնի. I Կ. "Учебная книга по русск. языку"

III և IV Կ. "Русский язык для нерусских"

Հասարակագիտություն

I Կ. Բազմաբաղկացություն -- Գրիգորյան "Հեծիմյան ուղի":

Вольфсон. Учебник Политграмоты -- т. 1 - 4

II Կ. Հոգեմանության. Մայրության աստիճանություն

III Կ. Ռ. Կ. Կատմություններ

Аркомед. Рабочее движение и С. Д. на Кавказе

IV Կ. Մարդկության. Դաս. պայք. պատմ. -- Հոռոմ (Բանֆակի ասպ.

կետիպ). Տյունենեվ. Աշխատանքի պատմություններ.

Վրպեր. Հին Դար :

III Կ. Վրպեր. Միջին և Նոր Դարերի պատմություն.

Տյունենեվ. Աշխատանքի պատմություն

Մարկոսյան. Արեվմտ. Յեզրոպ. Դասակարգային պայքարի

պատմություն. Մ. I (Բանֆակի ասպակետիպ)

IV Կ. Մարկոսյան. Արեվմտ. Յեզրոպ. Դաս. Գայք. Գատմություն

Մաս I, II (Բանֆակի Ասպակետիպ):

История Социализма Կ I.

Сергеев. История Зап. Европы XIX и XX в. Կ I և II

Хрестоматия
Բաղադրանքներ... IV Կ. Мухоморовский. Политическая
Экономика. Ուսանողի "Հյուսիսային Կոստանովսկի
այրուրեր" Հանֆակի համար վորպես ուսանողի Կոստանովսկի
և Лисового

Հեծիմյան. Մաս II. "Հեծիմյան և Հեծիմյան"

III Կ. Կ. "Մարքսի և Մարքսիզմի մասին" : Մարքսիզմ
և ռեվոլյուցիոնիզմ. "Կոմունիստական մանրագրեր", Նեգել "Ռուս.
պիտանք դեպի գիտություն", Հեծիմյան. Գրականության հեղափո.
ություն և ռեվոլյուցիոն Կոստանովսկի : IV Կ. Կ. III Տեղ. "Մարք.
իզմ" և "Հեծիմյան" (դասադուրի Կոստանովսկի) Հեծիմյան. "Պետություն
և հեղափոխություն". Հեծիմյան և Մասիմյան վորպես հոգեմանք ազա-
յին Կարգի մասին :

Մարքսիզմ -- Բեժ. Վոլպով և Սերգեյ. Հանրահանգ I և II մաս.

" " " Յեզրոպային

Տեղիկ -- Մեծ և Տեղիկ. Տարրական Տեղիկ
Бачинский -- Գրագետ

Բիմիա -- Սոցիոլոգի և Վերստանդի. Բիմիա

Բնագիտություն. I Կ. Կոստ. -- Կոստանովսկի. Կոստանովսկի
ուսանողի Ռ. Գարրիելյան. Բնագիտական քա-
տեղներ I մաս. Անկեժյան բնություն

II Կուրս. Զալյանով. Մարդու անատոմիա և Տեղիկագիտ. Բոլյուր
կյանք. Капелькин և Կոստ. -- Կոստանովսկի և Գրագետ
растения -- ուսանողի տեղիկ Ռ. Գարրիելյան. Բնագիտա-
կան քառտեղներ. II. Բոլյուր կյանք :

III Կուրս. Լեզով. -- Կոստանովսկի Տ. I. II :

IV " Ռ. Գարրիելյան. Բիոլոգիա Տ. I.

" " " Նեզրոպային թեորիա (Կարգեր. քա-
տեղներ. Պետ. համալսարանի հրատարակություն):
" " " Կոստ. -- Նեզրոպային թեորիա և Զ. Դարվինի ուսանողի
(Բանֆակի հրատարակություն):

Աշխատագրություն. I Կ. Лесгафт. -- Գրագետ. География

Руднев и Усков. -- " "

Հարությունյան. " "

Համադուր Կոստանովսկի (Բանֆակի Գրատ.)

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0222873

53599